

Галактика •
Библиотека •
Галактика •
Библиотека •
Галактика •
Библиотека •
Галактика •
Библиотека •
Галактика •
Библиотека •

ФРЕДЕРИК ПОЛ

ТУНЕЛ ПОД СВЕТА

ФРЕДЕРИК ПОЛ ТУНЕЛ ПОД СВЕТА

Превод: Виолета Чушкова, Борис Миндов

chitanka.info

Автор на голямо по обем творчество — около тридесет книги — Фредерик Пол (1919) е всепризнат майстор на научнофантастичния разказ. Силен и въздействащ във внушенията си, той разгръща сюжетите на своите разкази, ту в необикновената обстановка на непознати планети, ту в залите на модерни космически ракети, чиито екипажи изпълняват специални задачи, или тук, на Земята, но в едно далечно бъдеще, поразяващо с нелепите си порядки.

В предлагания сборник са включени седем от най-добрите разкази на американския писател.

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ

ЗА ТУНЕЛИТЕ ПОД СВЕТА И НЯКОИ ДРУГИ НЕЩА

Има писатели — и това е добре известно! — чийто талант се изявява най-ярко в късите форми — разказите, кратките новели. Романите ги затрудняват. Идеята не намира своята форма, губи се в неясни сюжетни линии, замира в ненужни странични образи. А разказите са тяхната стихия. Опростени и едновременно многопластови, остри, поразителни по въздействие.

Не бих желал това да звучи като подценяване на романите на Фредерик Пол, всепризнато от критиката е, че те са от висока класа. Но също така всепризнато е, че той е преди всичко майстор на разказа. Не случайно именно разказ го прави световноизвестен.

Този разказ е „Тунел под света“. Той се появява през 1954 година. По това време Фредерик Пол е 35-годишен (роден е в 1919), преминал е през редица професии, служил е във войската, сражавал се е на фронта в Италия, женил се е и се е развеждал. С една дума, той е човек, който не само е видял света, а и доста му се е нагледал. Вече е опитал перото си под различни псевдоними и със съавтори. С Корнблът са издали „Космическите търговци“ (1953) — книга, която е имала среден успех. Под печат е книгата му с Джек Уилямсън „Диря в океана“ (1954), чийто успех също ще е на това ниво. Свързал се е с един високо интелигентен и изтънчен писател — Лестър Дел Рей, с когото са замислили книга — „Риск по избор“. Тя ще излезе през 1955 година.

Но все още нещо не достига на Фредерик Пол. В съавторството той се губи. Вярно, романите се продават, но той е един от десетките пишещи фантастика...

Тогава замислят с Лестър Дел Рей голяма новела — сатира на рекламната мания в САЩ. Пишат заедно два-три месеца през 1954 година, но нищо не излиза. Двамата са достатъчно опитни, за да

разберат, че „не е това“. Лестър Дел Рей се отказва, а Фредерик Пол взема отпуската и за една седмица като хипнотизиран написва новелата. Отначало тя носи друго име (на български е приблизително „Глупаците от юни“), след това става „Тунел под света.“

В „Тунел под света“ вече е истинският Фредерик Пол — без съавтори, без сложните сюжети на романите, без неправдоподобни герои. Всичко е изчистено, кристално ясно, в един студен, резигниран стил, който поражда. Като в дисекционна зала, безмилостно и точно. „Тунел под света“ е новела от световната класика на фантастиката. Не толкова заради стила. А заради това, че Фредерик Пол далеч е задминал първоначалната идея — да напише сатира на рекламната мания в САЩ. Това е страшна, ледена сатира на пренебрежението към малкия човек, на погазването на хуманизма и високите етични норми в едно консумативно общество. Човекът от цел се е превърнал в средство, машинка без памет, подобие на човек, което си въобразява, че е нещо! Потресаващият край на новелата изяснява на малкия човек, че той всъщност е нищо.

„Тунел под света“ е преведен в 38 страни и е накарал милиони хора да се замислят. На български излезе през 1967 година (в „Спектър“ 67) и веднага беше оценен от любителите на фантастиката у нас.

Тунели под света... Не тунели, а подземията на привидното благополучие — това е лайтмотивът на много от новелите на Фредерик Пол. Никой не може да иска от него да излезе от своите рамки, от своите разбирания, да покаже освен безизходицата — и действителната надежда. Но и онова, което прави, не е малко. Той показва абсурда на консумативното общество, пълното обръщане на скалата на ценностите, обезличаването на човека.

Какво е например „Проклятието на Мидас“? Мидас онзи легендарен алчен тиран от елинската митология, който поискал от боговете невероятна дарба — всичко, до което се докосне, да се превръща в злато. И боговете му я дали! Мидас умрял в страшни мъки от гладна смърт, защото не можел да хапне нищо — всичко се превръщало в злато.

Идеята за разказа била подхвърлена от Хоръс Голд, издателят на „Галакси магазин“ — човек, възпитан около себе си цяло поколение

фантасти. А на него пък му била хрумнала от един разговор със социолога Робърт Теобалд.

„Аз живях с тази идея месеци наред — пише Фредерик Пол. — И не се успокоих, докато не написах разказа!“

Читателят бива удивен още от първите редове на разказа. В едно консумативно общество, където потреблението е издигнато в култ, в религия, се оказва, че е привилегия да не си задължен да консумираш! Наказват се неконсуматорите, преследват ги, те са подозрителните, прехвърлят ги в по-ниски социални категории. Голямата грижа на едно младо семейство е как да се ползва от все повече и повече блага — нещо, което е тежко бреме. И семейството намира изход — програмира работи и роботчета, които да консумират! Пародията и на идеята за семейството, и на ценностната скала е пълна. И както обикновено, Фредерик Пол е точен, студен, страшен. Не е така далечна приликата с Кафка.

Разбира се, Фредерик Пол има и други страни във фантастиката си — написал е около 30 книги! Има приключенска фантастика — добри и по-слаби романи, някои — приятни, забавни, с реквизита на извънземните цивилизации, други — наподобяващи фантастични „крими“, трети — жестоки и мрачни, съвсем далечни от нас по идейни и художествени качества.

Но най-силният Фредерик Пол е в тунелите под света... В подземията на алиенацията, на закостенелите социални слоеве, на господството на парите, на абсурдната етика, която е обезличила всичко човешко. Няма значение къде е разигран сюжетът — в Космоса, в малкото градче, потънало в следобедна дрямка, в притихналия в нощта замък. Няма никакво значение.

Защото Фредерик Пол води читателя си в тъмата на тунелите и като всеки писател, който има какво да каже на читателя си, му го казва силно и въздействащо.

И го кара да мисли, което е главното.

ТУНЕЛ ПОД СВЕТА

На 15 юни сутринта Гай Бъркхарт се събуди от собствения си вик.

През целия си живот не бе сънувал така реално. В ушите му все още гърмеше оглушителният взрив и стържещият звук от разкъсан метал, усещаше могъщия тласък, който го бе изхвърлил от леглото, и парещата вълна от горещина.

Надигна се трескаво, огледа се, и като видя тихата стая и ярката слънчева светлина, нахлуваща през прозореца, не повярва на очите си.

— Мери? — изхриптя той.

Жена му я нямаше в леглото до него. Одеядлата бяха отметнати встрани и смачкани, като че ли току-що бе станала. Споменът за съня бе така натрапчив, че той неволно зашари с очи по пода да се убеди, че сънуваният взрив не бе я изхвърлил там.

Жена му обаче я нямаше. „Разбира се, че няма да е там“ — рече си той, като гледаше познатата тоалетна масичка и ниското кресло, непокътнатия прозорец и стената без пукнатини. Било е само сън.

— Гай? — повика го тревожно жена му от долната площадка на вътрешната стълба. — Гай, скъпи, добре ли си?

— Разбира се — отговори той със слаб глас.

Настъпи мълчание. После Мери заговори колебливо:

— Закуската е готова. Сигурен ли си, че си добре? Стори ми се, че викаш.

Бъркхарт отвърна с по-уверен глас:

— Сънувах кошмарен сън, мила. Веднага слизам.

Докато стоеше под душа, обливайки се с любимата си хладка вода с одеколон, той си мислеше, че това бе един ужасен сън. Впрочем кошмарите сега са нещо обикновено, особено кошмарите за взривове. Кой не е сънувал взривове през последните тридесет години на масова психоза от водородната бомба?

Оказа се, че и Мери е сънувала взривове — когато започна да й разказва кошмара си, тя го прекъсна:

— *Наистина* ли? — гласът ѝ прозвуча учудено. — Но, мили, та аз сънувах същото нещо! Да, почти същото. Наистина *нищо* не чух. Сънувах, че се събуждам от нещо, последва някакъв трясък и след това нещо ме удари по главата. И това бе всичко. Прилича ли на твоя сън?

Бъркхарт се окашля.

— Хм, не съвсем — рече той.

Мери не беше от жените, които притежават силата на мъж и храбростта на тигър. Не бе необходимо, помисли си той, да ѝ разказва съня с всички подробности, които го правеха толкова правдив. Нямаше нужда да и споменава за натрошените ребра, нито за солените мехури в гърлото му, нито за мъчителното усещане, че това е смъртта.

— Може би наистина е станала някаква експлозия в центъра на града — каза той. — Може би сме я чули и това ни е накарало да сънуваме такива неща.

Мери се пресегна и го погали разсеяно по ръката.

— Може би — съгласи се тя. — Вече е почти осем и половина, мили. Няма ли да побързаш? Иначе ще закъснееш за кантората.

Той набързо изгълта закуската си, целуна я и изтича навън — бързаше не толкова за да не закъснее за работа, колкото за да разбере дали предположението му е правилно.

Търговският център на Тайлъртън обаче изглеждаше абсолютно същият. Седнал в автобуса, Бъркхарт гледеше внимателно през прозореца, като търсеше следи от експлозията. Следи нямаше никакви. Напротив, Тайлъртън изглеждаше по-добре от когато и да било преди. Денят бе прекрасен и ободряващ, небето — безоблачно, оградите — чисти и приветливи. Забеляза, че каменната сграда на Енергетично-светлинния тръст — единственият небостъргач в града — бе измита с пара — построеният в покрайнините завод на „Контро Кемикълс“ бе цяло наказание — димът от дестилационните каскадни съоръжения опушваше каменните стени на сградите.

В автобуса нямаше нито един познат, затова Бъркхарт не можеше да попита никого за експлозията. И когато слезе на ъгъла на Пето авеню и Лихайстрийт и автобусът отмина с приглушен рев, той бе вече почти убеден, че всичко е било само въображение.

Спря при будката за цигари във фоайето на сградата, в която се намираше кантората му, но зад щанда не беше Ралф. Човекът, които му подаде пакета цигари, му бе непознат.

— А къде е мистър Стебинс? — попита Бъркхарт.

— Болен е, сър. Ще бъде на работа утре. Пакет „Марлин?“

— „Честърфийлд“ — поправи го Бъркхарт.

— Разбира се, сър — рече продавачът. Ала взе от рафта и му подаде през щанда някакъв непознат жълтозелен пакет.

— Опитайте тези, сър — предложи той. — Съдържат съставка против кашлица. Забелязвали ли сте как понякога обикновените цигари ви карат да кашляте?

— Никога не съм чувал за тази марка — каза недоверчиво Бъркхарт.

— Нищо чудно. Те са ново производство.

Бъркхарт се колебаеше и продавачът започна да го убеждава:

— Вижте какво, опитайте ги на моя отговорност. Ако не ги харесате, донесете ми празния пакет и аз ще ви върна парите. Съгласен ли сте?

Бъркхарт сви рамене.

— Всъщност какво губя?... Но ми дайте, моля, и пакет „Честърфийлд.“

Докато чакаше асансьора, той разпечата пакета и запали. „Не са лоши“ — реши той, макар че се отнасяше с подозрение към химически обработваните цигари. Мнението му за заместника на Ралф обаче бе лошо. Търговията в будката за цигари ще се превърне в дявол знае какво, ако продавачът подлага всеки клиент на такава настойчива обработка.

Вратата на асансьора се отвори с нисък, мелодичен звук. Бъркхарт се качи с още няколко души и им кимна. Когато вратата се затвори, тихата музика спря и високоговорителят от тавана на кабината започна обикновеното си рекламно предаване.

„Не, не обикновено“ — помисли си Бъркхарт. Той слушаше толкова много натрапчиви рекламни предавания, че вече ги пропускаше покрай ушите си, но програмата, която сега излъчваше местният радиовъзел, привлече вниманието му. Въпросът не беше само в това, че повечето от рекламираните стоки му бяха непознати — различен бе стилът на рекламата.

Предаваха глупави стихчета в досаден скоклив ритъм за безалкохолни напитки, които той никога не бе опитвал. След това две

вероятно десетгодишни момчета забърбориха бързо за някакви бонбони, а после прогърмя властно звучен бас:

— Незабавно излезте и си купете НАЙ-ВКУСНИЯ „Чоко-байт“! Изяжте АРОМАТНИЯ СИ „Чоко-байт“ до трошичка! Купувайте „Чоко-байт“!

После — хленчещ женски глас:

— Как *искам* да имам хладилник „Фекъл“. Готова съм на *всичко*, за да имам хладилник „Фекъл“!

Бъркхарт стигна до етажа си и излезе от асансьора по средата на последната реклама. Предаването го бе изпълнило с някакъв смут. Рекламите хвалеха непознати стоки, създаваха чувство за нещо непривично и неизвестно.

За щастие обаче в кантората всичко бе наред, като изключим отсъствието на мистър Барт. Мис Миткин, която се прозяваше на писалището в приемната, не знаеше защо не е дошъл на работа.

— Телефонираха от дома му. Ще дойде на работа утре.

— Може да е отишъл в завода. Живее непосредствено до него.

— Възможно е — рече тя безразлично.

Изведнъж Бъркхарт се досети.

— Но днес е 15 юни! Денят, в които се подават данъчните декларации за тримесечието... той трябва да подпише декларацията!

Мис Миткин сви рамене, за да покаже, че това е грижа на Бъркхарт, а не нейна. След това отново се зае с ноктите си.

Силно ядосан, Бъркхарт отиде до писалището си. Естествено, би могъл да подпише данъчните декларации, както Барт, помисли си възмутено той. Това обаче не беше негова работа, а задължение на Барт, който трябваше да го изпълни в качеството си на шеф на градската кантора на „Контро Кемикълс“.

Реши да позвъни на Барт у дома или да се опита да го намери в завода, но веднага се отказа от тази мисъл. Всъщност персонала на завода го интересуваше съвсем малко и колкото по-рядко имаше работа с него, толкова по-добре. Веднъж отиде в завода с Барт и остана смутен и дори уплашен. Освен шепа администратори и инженери в завода нямаше жива душа... „По-точно *нито една* жива душа — само машини“ — поправи се Бъркхарт, припомняйки си разказите на Барт.

Според думите на Барт всяка машина бе управлявана от компютър, който възпроизвежда в електронния си мозък истинската

памет и ум на дадено човешко същество. Бе неприятно да се мисли за това. Барт се смееше и го уверяваше, че няма нищо чудовищно в това да ограбват гробищата и да поставят човешки мозъци в машините. Работата бе там, казваше той, че обичайните човешки реакции се пренасят от клетките на мозъка в подразделенията на електронната памет. Това не бе вредно за човека, нито пък превръщаше машината в чудовище.

И все пак Бъркхарт бе смутен.

Той изостави мислите за Барт, за завода и останалите дреболии и се зае с данъчните декларации. Проверката на числата продължи до обед. „По памет и с помощта на своята данъчна книга Барт би свършил това само за десет минути“ — с възмущение си помисли той.

Запечатата декларации в плик и влезе при мис Миткин.

— Тъй като днес мистър Барт отсъства, най-добре ще е да обядваме на смени — каза той. — Можете да излезете първа.

— Благодаря. — Без да бърза, мис Миткин издърпа чекмеджето на писалището, извади чантичката си и започна да си слага грим.

Бъркхарт й протегна плика.

— Моля ви, пуснете го в пощенската кутия. Впрочем — една минута. Чудя се дали да не се обади на Барт за всеки случай. Каза ли жена му дали той може да става до телефона?

— Не каза. — Мис Миткин старателно попиваше излишното червило с книжна салфетка. — Всъщност не се обади жена му. Телефонира дъщеря му и тя ми предаде, че е болен.

— Дъщеря му ли? — намръщи се Бъркхарт. — Мислех, че е на училище и че е заминала от града.

— Тя се обади — това е всичко, което знам по въпроса.

Бъркхарт се върна в стаята си и погледна с неприязън непрегледаната поща върху писалището. Не можеше да понесе кошмарните сънища — проваляха му целия ден. По-добре да бе останал в леглото като Барт.

По пътя за вкъщи с Бъркхарт се случи нещо странно. На ъгъла, откъдето обикновено вземаше автобуса, имаше безредие — един човек така гръмогласно хвалеше някакъв нов начин за дълбоко замразяване, че той неволно отмина още една пряка. Видя, че автобусът идва, и се затича. Зад гърба му обаче някой го повика по име. Погледна през рамо

— към него бързаше дребно човече, което изглеждаше много угрижено.

Само след миг той го позна. Това бе случаен негов познат на име Суонсън. Бъркхарт с досада отбеляза, че вече изпуска автобуса.

— Здравейте! — поздрави той.

Лицето на Суонсън изразяваше отчаяна решимост.

— Бъркхарт? — въпросът прозвучи боязливо и странно напрегнато. След това се закова мълчешком на мястото си, наблюдавайки лицето на Бъркхарт с нескривано очакване, което премина в слаба надежда и угасна като съжаление. „Гърси нещо, очаква някого“, помисли си Бъркхарт. Той обаче не знаеше как да му помогне.

Изкашля се и повтори:

— Здравейте, Суонсън.

Суонсън дори не показа, че е чул поздрава. Само въздъхна много дълбоко.

— Няма как — промърмори очевидно на себе си той. Кимна разсеяно на Бъркхарт и отмина.

Бъркхарт гледеше как приведените плещи на Суонсън изчезват в тълпата. „Какъв странен ден — помисли той — и колко неприятен! Всичко върви някак объркано.“

Докато пътуваше към къщи със следващия автобус, продължаваше да размишлява за това. Нищо ужасно или катастрофално, но съвсем необичайно. Човек живее собствения си живот като всички останали и у него се изгражда система от впечатления и реакции. *Знаеш* какво ще стане. Когато отвориш аптекката, *знаеш*, че бръснарят се намира на втората поличка, когато заключваш входната врата, *знаеш*, че трябва да я дръпнеш малко по-силно, за да щракне бравата.

В човешкия живот привичното внасят не изправните и идеално действащи предмети; внасят го онези, които са мъничко повредени — бравата, която заяжда, езичето на електрическия ключ на горната стълбищна площадка, което трябва да се щракне по-силно, защото пружинката е остаряла и отслабнала, изтривалката пред вратата, в която се спъваш.

Не може да се каже, че в живота на Бъркхарт бе станало нещо нередно, ала нередностите го преследваха. Например Барт не дойде на

работа, макар че Барт никога не бе отсъствувал.

Бъркхарт размишляваше върху това през целия следобед. Мислеше и вечерта, въпреки опитите на жена му да го изкуши с партия бридж у съседите. Съседите Ани и Фарли Денерман му бяха приятни. Познаваше ги от деца. Но през цялата вечер и те бяха някак странни и замислени и той трябваше да изслуша оплакванията на Денерман от лошите телефонни услуги и мнението на жена му за отвратителните телевизионни реклами напоследък.

Бъркхарт вече се канеше да постави световен рекорд по продължително мислене, когато около полунощ, както си лежеше в леглото, съвсем ненадейно — самият той бе изненадан, макар че по някакъв странен начин бе известен, че това трябва да се случи — той се обърна на другата страна и бързо заспа непробудно.

На 15 юни сутринта Бъркхарт се събуди с вик.

През целия си живот не бе сънувал така реално. В ушите му още гърмеше оглушителният взрив, усещаше взривната вълна, която го бе запокитила към стената. Изглеждаше странно, че се намира в леглото си и че в стаята нищо не се е променило.

Жена му се изкачваше тежко по стълбата.

— Скъпи! — извика тя. — Какво има?

— Нищо. Лоши сънища — измърмори той.

Тя пое дъх, притиснала ръка към сърцето си.

— Така ме разтревожи... — заговори сърдито.

Но шумът от улицата прекъсна думите ѝ. Разнесе се вой на сирени и звън на камбани — гръмогласните звуци бяха непоносими.

Двамата съпрузи се спогледаха и се втурнаха уплашено към прозореца.

Вместо ревящи пожарникарски коли по улицата минаваше бавно само един малък камион. Отгоре на кабината му бяха закрепени мощни високоговорители. Те издаваха пронизителен вой на сирени, който се усилваше и се смесваше с шума на мощни двигатели и камбанен звън. Това представляваше идеален магнетофонен запис на пристигащи пожарникарски коли, вдигнати под тревога.

— Мери, но това е противозаконно! — възкликна учудено Бъркхарт. — Знаеш ли какво правят те? Пуснали са магнетофонен

запис на пожар. Какво ли са намислили?

— Може да е само шега — предположи жена му.

— Шега? Да събудят целия квартал в шест часа сутринта! — той поклати глава. — До десет минути полицията ще бъде тук. Ще в идиш.

Полицията обаче не дойде — нито след десет минути, нито покъсно. Които и да бяха шегаджиите с камиона, те очевидно имаха разрешение от полицията за своите развлечения.

Камионът спря в средата на квартала и високоговорителите замлъкнаха за няколко минути. После се чу пукот и един оглушителен глас занарежда:

— Хладилници „Фекъл“! Хладилници „Фекъл“! Купете си на всяка цена хладилник „Фекъл“! „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“...

И това продължаваше до безкрайност. От прозорците на всеки дом в квартала вече надзъртаха хора. Не е достатъчно да се каже, че гласът бе мощен — беше направо оглушителен.

Бъркхарт извика силно към жена си, за да надвие врявата:

— Що за чудо е това „Фекъл“?

— Предполагам, че е някаква нова марка хладилници, скъпи — изкрещя тя в отговор.

Шумът изведнъж спря и камионът притихна. Бе все още мъгливо утро и слънчевите лъчи едва огряваха покривите на къщите. Не бе за вярване, че само допреди малко из тихия квартал бе кънтяло името на някакъв хладилник.

— Налудничав рекламен номер — рече горчиво Бъркхарт. Той се прозя и се отдръпна от прозореца. — Да бях се облякъл. Като че това е краят на...

Воят на високоговорителите го изненада — заплашваше да спуска тъпанчетата на ушите му. Дрезгав глас, по-гръмлив и от йерихонска тръба забоботи язвително:

— Имате ли хладилник? Той *вони*! Щом не е хладилник „Фекъл“, той *вони*! Щом е миналогодишен модел „Фекъл“, той *вони*! Само последният модел „Фекъл“ е истински хладилник. Кой си купуват хладилници „Ейджакс“? Глупавите. Кой си купуват хладилници „Трайпълколд“? Смахнатите. Не е ли последен модел „Фекъл“, всеки друг хладилник *вони*!

Говорещият се давеше от гняв:

— Предупреждавам ви! Незабавно излезте и си купете хладилник „Фекъл“! Побързайте! Бързайте да си купите „Фекъл“! Бързайте да си купите „Фекъл“! Бързайте, бързайте, бързайте! „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“...

Гласът най-сетне млъкна. Бъркхарт облиза устни. Успя само да каже на жена си:

— Може би трябва да повикаме полицията... — и високоговорителите отново загърмяха. Те го завариха неподготвен — бе предвидено да го заварят неподготвен. Те ревяха:

— „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“! Евтините хладилници само развалят продуктите ви. Ще се разболеете и ще повръщате. Ще се разболеете и ще умрете. Купете си „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“! Извадете парче месо от хладилника си и помиришете как вони и вижте колко е плесенясало! Купете си „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“! Ако не искате като глупците да се храните с развалени вонящи продукти, постъпете като умен човек и си купете „Фекъл“, „Фекъл“, „Фекъл“...

Това вече не се понасяше. С трепереща ръка — пръстите му непрекъснато объркваха отворите на шайбата — Бъркхарт най-сетне успя да набере номера на местния полицейски участък. Даваше заето — явно не само на него му бе хрумвало да се обади в полицията — и докато трескаво избираше наново номера, шумът отвън престана.

Погледна през прозореца. Камионът бе заминал.

Бъркхарт разхлаби възела на вратовръзката си и поръча на сервитьора още един „Фрости-флип“. Поне в ресторант „Кристъл“ да не беше толкова *горещо*! Новобоядисаните в избеляло червено с яркожълти петна стени бяха отвратителни, а на всичко отгоре някой, изглежда, се бе заблудил, че сега е януари, а не юни, и в заведението бе поне с десет градуса по-топло, отколкото навън.

Той изпи своя „Фрости-флип“ на две глътки. Помисли си, че питието има някакъв особен, впрочем нелош, вкус. Действуваше ободряващо, сервитьорът не беше го подвел. Бъркхарт реши, че на път за дома трябва да купи от тази напитка — може би щеше да се хареса на Мери. Тя винаги се интересуваше от новостите.

Той се надигна тромаво тъкмо когато едно момиче пресече залата и се отпрати към него. В Тайлъртън никога не бе виждал толкова красиво момиче. С една глава по-ниска от него, с руса коса с меден оттенък и с толкова тяло... по което всичко си беше на мястото. Нямахше никакво съмнение, че освен прилепналата рокля не носеше върху себе си нищо друго. Когато момичето го поздрави, той усети, че се изчервява.

— Мистър Бъркхарт! — гласът напомняше далечни звуци на там-тами. — Чудесно е от ваша страна да ми дадете възможност да ви видя след днешното утро.

Той се покашля.

— Но моля ви... Няма ли да седнете, мис...

— Ейприл Хорн — промълви тя и седна до него, а не от другата страна на масата, където бе посочил той. — Наричайте ме Ейприл, искате ли?

С онази частица от съзнанието си, която все още работеше, Бъркхарт отбеляза, че тя ухаеше на някакъв парфюм. Това, както и всичко останало, му се стори неестествено. Като потръпна, той дойде на себе си и разбра, че сервитьорът се отдалечава с поръчката — филе „миньон“ за двама.

— Но... — запротестира той.

— Моля ви, мистър Бъркхарт. — Рамото ѝ допираше неговото, бе обърнала лице към него, дъхът ѝ бе топъл, а изражението ѝ — нежно и загрижено. — Всичко това е за сметка на корпорация „Фекъл“. Моля ви — не отказвайте — нека поне това да е от тях.

Бъркхарт усети, че ръката ѝ се плъзна в джоба му.

— Пускам парите за сметката в джоба ви — прошепна тя заговорнически. — Моля ви, приемете ги заради мен, съгласен ли сте? Ще ми е приятно, ако вие платите на сервитьора — за тези работи имам старомодни схващания.

След като се усмихна нежно, тя стана привидно делова.

— Трябва да вземете парите — настоя тя. — Наистина ще бъдете много снизходителен към корпорацията „Фекъл“, ако ги вземете. Бихте могли да ги дадете под съд за всеки цент, спечелен от тях заради безпокойството, което ви причиниха.

Зашеметен, като че ли току-що бе видял някакъв фокусник да скрива в цилиндъра си зайче, Бъркхарт каза:

— Ех, не беше чак толкова страшно, ъ-ъ-ъ, Ейприл. Наистина бе малко шумно, но...

— О, мистър Бъркхарт! — Широко отворените сини очи го гледаха с възхита. — **Знаех** си, че ще проявите разбиране. Работата е в това, че този хладилник е наистина *чудесен*, и някои от приходящите работници по рекламата са се поувлекли, така да се каже. Веднага щом в главната кантора разбраха за случилото се, те изпратиха свои представители във всеки дом в квартала, за да се извинят. Съпругата ви ни обясни къде да ви телефонираме — и съм така радостна, че се съгласихте да обядвате с мен, за да мога и аз да ви поискам извинение. Защото, честно казано, мистър Бъркхарт, този хладилник е *прекрасен*. Не би трябвало да ви го казвам, но... — сините очи се спуснаха срамежливо — аз съм готова на всичко заради хладилниците „Фекъл“. За мен това е повече от работа. — Ейприл вдигна поглед. Беше пленителна. — Мога да се обзаложа, че ме смятате за глупачка, нали?

Бъркхарт се изкашля.

— Ами аз...

— О, вие не желаете да бъдете неучтив! — Тя поклати глава. — Не, не се преструвайте. Вие мислите, че това е глупаво. Ала всъщност, мистър Бъркхарт, ако знаехте повече за хладилниците „Фекъл“, не бихте мислили така. Позволете да ви покажа този проспект...

Бъркхарт се завърна от обяд с цял час закъснение. Не само момичето го бе забавило. Случи се и нещо странно с дребното човече на име Суонсън, когото почти не познаваше: той го спря на улицата с отчаяна настойчивост и изведнъж отмина, без дори да отвори уста.

Впрочем това не беше толкова важно. Лошото бе, че мистър Барт за пръв път, откакто Бъркхарт бе постъпил на работа тук, отсъствава през целия ден, като го остави да се трепа с данъчните декларации за тримесечието.

А още по-лошото бе това, че той необяснимо как подписа поръчка за хладилник „Фекъл“ — висок, с авторазмразяване, вместимост 324 литра, за 625 долара по ценоразписа и десет процента отстъпка „от добра воля“... „Заради тазсутрешната **ужасна** история, мистър Бъркхарт“ — бе казало момичето.

А той недоумяваше как да обясни на жена си тази покупка.

Оказа се, че напразно се бе тревожил. Още щом прекрачи прага в къщи, жена му го посрещна с думите:

— Мили, нима не можем да си позволим да купим нов хладилник? Дойде един човек да се извини за врявата и... ами, поприказвахме и...

Тя също бе подписала поръчка.

„Ужасно противен ден“ — помисли си Бъркхарт, когато по-късно се качваше в спалнята си. Краят на днешните му мъки обаче още не бе дошъл. Електрическият ключ на горната стълбищна площадка отказваше да работи — пружинката му се бе разхлабила. Бъркхарт започна да го щрака нервно и, естествено, в резултат на усилията му капачката отхвъркна. Стана късо съединение и електричеството в цялата къща угасна.

— По дяволите! — рече Бъркхарт.

— Бушонът ли? — попита жена му сънливо. — Остави го за утре, скъпи.

Той поклати глава.

— Стой си в леглото. Аз идвам след малко.

Не че го беше толкова грижа да поправи бушона, чувствуваше се прекалено развълнуван, за да може да заспи. С отвертка свали повредения ключ, слезе трмаво в тъмната кухня, намери електрическото фенерче и внимателно се спусна по стълбите в мазето. Намери резервен бушон, придърпа до таблото един празен сандък, стъпи отгоре му и отвъртя изгорелия бушон.

Щом зави новия, той чу как кухненският хладилник над главата му най-напред затрака, а после равномерно забуча.

Тръгна обратно към стълбата и спря.

Там, където преди бе сандъкът, подът на мазето блестеше някак странно. Освети мястото с фенерчето и го огледа внимателно. Подът бе метален!

— Ама че дивотия! — възкликна Бъркхарт и в недоумение поклати глава. Вгледа се по-внимателно, прекара палец по ръбовете на металното поле и се поряза дълбоко — краищата бяха *остри*.

Боядисаният като цимент под на мазето беше само тънко покритие. Той намери чук и обели боята на десетина места — навсякъде отдолу имаше метал.

Цялото мазе беше медна кутия. Дори споените с цимент тухли на стените бяха само измамна фасада, зад която се криеше метална повърхност!

Объркан, той се зае с една от гредите в основата. Тя поне се оказа дървена. И стъклата на прозорците в мазето бяха от истинско стъкло.

Бъркхарт изсмука кървящия пръст и опипа най-долното стъпало на стълбата към мазето. Истинско дърво. Откърти от тухлите под резервоара на етажното парно. Истински тухли. Но подпорните стени и подът бяха фалшиви.

Като че ли някой бе подпъхнал под къщата желязна рамка, а после старателно я бе замаскирал.

Повече от всичко го учуди корпусът на лодката, обърната с дъното нагоре, тя преграждаше задната част на мазето и бе спомен от краткотрайното увлечение на Бъркхарт по домашната работилница, което го бе грабнало преди няколко години. Отгоре корпусът изглеждаше съвсем нормално. Вътре обаче, където трябваше да бъдат седалките за гребците, пейките и сандъците, се виждаше цяла купчина от подпорки — груби и недовършени.

— Но нали аз я *построих*? — възкликна Бъркхарт, забравяйки за палеца си. Зашеметен, той се облегна на корпуса на лодката, като се постара да обмисли всичко добре. По неразбираеми за него причини някой бе отнесъл и лодката, и мазето, а може би и целия му дом и ги бе заменил с изкусно направен макет.

— Това е безумство! — каза той на празното мазе. После се огледа, като осветяваше с фенерчето наоколо, и прошепна: — Боже мой, за какво му е трябвало да прави това?

Не успя да си отговори — не можеше да намери никакъв разумен отговор. Няколко минути той размишлява върху състоянието на собствения си разсъдък.

Още веднъж надникна под лодката с надеждата, че се е излъгал, че това е плод на въображението му. Ала грапавите недодялани подпорки бяха все още там. За да вижда по-добре, той пропълзя под лодката, като опипваше недоверчиво грубо изсеченото дърво. Напълно невероятно!

Загаси фенерчето и понечи да изпълзи навън. Но остана на мястото си. Само миг преди краката му да се помръднат, той внезапно

почувствува, че го обзема непреодолима умора.

Съзнанието му изключи — не с лекота, а сякаш по принуда и Гай Бъркхарт заспа.

Сутринта на 16 юни Гай Бъркхарт се събуди, свил се в неудобна поза под корпуса на лодката в собственото си мазе, и като се затича нагоре по стълбата, установи, че е 15 юни.

Първата му работа бе с трескава бързина да огледа корпуса на лодката, фалшивия под на мазето и подправения камък. Всичко бе така, както го помнеше — напълно невероятно.

Кухнята си оставаше спокойно и мирно кътче. С равномерно мъркане електрическият часовник отмерваше времето. „Наближава шест часът“ — съобщаваше той. Жена му ей сега щеше да се събуди.

Бъркхарт отвори входната врата и огледа тихата улица. На стъпалата лежеше небрежно хвърленият сутрешен вестник. Бъркхарт го вдигна и видя, че е от 15 юни.

Но това е невъзможно. 15 юни беше *вчера*. Такава дата не можеше да се забрави — това е денят на тримесечните данъчни декларации.

Върна се в хола и вдигна телефонната слушалка. Набра номера на метеорологичната служба и чу глас с приятен тембър: „... и застудяване с превалявания. Атмосферното налягане 750 мм, барометърът се покачва... Бюлетин за времето на 15 юни. По данни на Метеорологичната служба на Съединените щати се очаква топло и слънчево време, максимална температура около...“

Той постави слушалката. 15 юни!

— Милостиви боже! — рече набожно Бъркхарт. Ставаха наистина невероятни неща. Чу звъна на будилника на жена си и се качи по стълбите.

Мери Бъркхарт седеше в леглото с уплашения и неразбиращ поглед на човек, пробудил се току-що от кошмар.

— О, скъпи! — започна задъхано тя още щом мъжът и влезе в стаята. — Сънувах чудовищен сън. Присъни ми се някакъв взрив и...

— Пак ли? — въпросът на Бъркхарт бе почти лишен от съчувствие — Мери, става нещо страшно. *Убеден съм*, че *вчера* през целия ден ставаше нещо нередно и...

Той ѝ зараказва за мазето, превърнало се в медна кутия, и за необикновения макет, който бе заменил лодката му. Отначало Мери се учуди, после се смути и накрая се разтревожи.

— Скъпи, ти сигурен ли си? — попита тя. — Защото миналата седмица бърсах праха по онзи стар сандък и нищо не забелязах.

— Сигурен съм — отвърна Гай Бъркхарт. — Аз придърпах сандъка към стената, за да стъпя на него и да завия новия бушон, когато осветлението изгасна и...

— Когато какво? — видът на Мери стана още по-тревожен.

— Когато осветлението изгасна. Сигурно си спомняш, че когато ключът на горната площадка заяде, аз слязох в мазето да...

— Гай, ключът не е заяждал. Снощи аз сама изгасих лампите.

Бъркхарт се втренчи в жена си.

— Не, аз знам, че не си ги изгасила. Ела тук и виж!

Той излезе на площадката и с драматичен жест посочи повредения ключ, същия, който предната нощ бе отвил и оставил да виси. Там обаче нямаше никакъв повреден ключ. Всичко бе така, както е било винаги. Не вярвайки на очите си, Бъркхарт го натисна и лампите и в двата хола светнаха.

Бледа и угрижена, Мери го остави и слезе в кухнята да приготви закуската. Бъркхарт дълго не сваляше поглед от ключа. Мозъкът му бе стигнал отвъд границата на изненадата и уплахата — той просто вече не работеше.

Смутен, като че наблюдаваше себе си отстрани, Бъркхарт се обръсна, облече и закуси. Мери не му задаваше излишни въпроси — държеше се много внимателно с него и се стараше да го успокои. Целуна го на тръгване и той, без да каже нито дума повече, излезе от вкъщи, като бързаше да хване автобуса.

Мис Миткин бе в приемната и го поздрави с прозявка.

— Добро утро — каза тя сънливо. — Мистър Барт няма да дойде на работа днес.

Бъркхарт понечи да каже нещо, но се въздържа. Изглежда, тя не знаеше, че Барт бе отсъствувал и вчера, защото откъсна от календара си листчето с дата 14 юни, за да остави листчето с „новата“ дата — 15 юни.

С колеблива походка той отиде до писалището си и впери невиждащи очи в сутрешната поща. Тя още не бе преглеждана, но той

знаеше, че пликът на разпределителния отдел съдържа поръчка за двадесет хиляди стъпки звукоизолационен балатум, а пликът на „Файнбек и Синове“ — рекламация.

Трябваше да измине доста време, преди да си наложи да отвори писмата. Не бе сгрешил относно съдържанието.

Когато стана време за обедната почивка, Бъркхарт, воден от някакво предчувствие, накара мис Миткин да излезе да обядва първа. Та нали на вчерашния 15 юни *той* бе излязъл пръв. Тя тръгна, леко смутена от необичайната му настойчивост, но това не можеше да промени неговото настроение.

Телефонът иззвъня и той вдигна разсеяно слушалката.

— Градската кантора на „Контро Кемикълс“, на телефона Бъркхарт.

Гласът в слушалката каза: „Обажда се Суонсън“ и млъкна.

Бъркхарт напрегнато чакаше, но телефонът мълчеше.

— Ало?

Отново мълчание.

— Все още нищо, а? — в гласа на Суонсън се долавяше тъжно примирение.

— Какво нищо? Суонсън, трябва ли ви нещо? Вчера се доближихте, до мен и постъпихте по същия начин. Вие...

— Бъркхарт! — гласът на Суонсън прозвуча дрезгаво. — О, боже мой, значи си *спомняте!* Стойте там! Идвам само след половин час.

— Какво става?

— Не е важно! — отвърна радостно дребното човече. — Ще ви обясня всичко, като се видим. Повече не говорете нищо по телефона — възможно е някой да подслушва. Само стойте там! Почакайте! Сам ли ще бъдете в кантората?

— Може и да не бъда. Мис Миткин вероятно ще...

— По дяволите! Слушайте, Бъркхарт, къде обядвате? Достатъчно шумно ли е там?

— Според мен да. Ресторант „Кристъл“. Само на една пряка от...

— Знам къде е. Ще се видим след половин час.

Връзката прекъсна.

Ресторант „Кристъл“ вече не беше боядисан в червено, но в него продължаваше да е все така горещо. Новото бе, че посрещаха посетителите с музика, прекъсвана от реклами. Рекламираха „Фрости-флип“, цигари „Марлин“ („Те са полезни за здравето“ — нареждаше монотонно говорителят) и някакви бонбони „Чокобайт“, за които Бъркхарт не си спомняше да е чувал. Много скоро обаче и това стана.

Докато очакваше появата на Суонсън, той забеляза, че едно момиче в целофанова пола, каквито носят продавачките на цигари в нощните заведения, прекоси ресторанта с поднос с малки бонбони, загънати в алени книжки.

— „Чоко-байт“ са вкусни — промълви тя, като се приближи към масата му. — „Чоко-байт“ са по-вкусни и от най-вкусните бонбони!

Бъркхарт, които предпазливо се оглеждаше за странното дребно човече, обадило му се по телефона, не обърна много внимание на продавачката. Ала когато тя пръсна шепа бонбони върху съседната маса, като се усмихваше на седналите там посетители, той улови нейния поглед и се слиса:

— А, мис Хорн! — възкликна той.

Момичето изтърва подноса с бонбоните.

Бъркхарт скочи.

— Какво ви стана? — загрижено попита той.

Но тя избяга.

Управителят на ресторанта изгледа подозрително Бъркхарт, който седна отново на мястото си и се постара да остане незабелязан. Той не бе обидил момичето. „Може би — помисли си той — тя е една много строго възпитана млада дама“, въпреки дългите голи крака под целофановата пола, и от това, че ѝ заговори, да го е помислила за някакъв донжуан.

Нелепа мисъл. Той недоволно се намръщи и взе менюто.

— Бъркхарт! — чу рязък шепот.

Вдигна поглед над листа и трепна. На стола срещу него седеше в напрегната поза дребното човече на име Суонсън.

— Бъркхарт? — прошепна отново човечето. — Да се махаме оттук! Те са вече по следите ви! Ако ви е мил животът, да тръгваме!

Спорът беше излишен. Бъркхарт дари застаналия наблизил управител с една измъчена извинителна усмивка и излезе от заведението със Суонсън. Дребното човече, изглежда, знаеше къде

отива. На улицата той го хвана за лакътя и го задърпа припряно към пресечката.

— Видяхте ли я? — попита той. — Онази жена, Хорн — тя е в телефонната кабина. Обажда им се да ги повика и повярвайте ми, след пет минути ще бъдат тук. Трябва да побързаме!

Макар че улицата гъмжеше от хора и автомобили, никой не обръщаше внимание на Бъркхарт и Суонсън. Във въздуха се долавяше хлад. „Прилича по-скоро на октомври, отколкото на юни — помисли си Бъркхарт, — каквото и да си разправят от Метеорологичната служба.“ Изведнъж се почувствува като последен глупак — тръгнал по улицата подир това смахнато дребно човече, за да избяга от „тях“ неизвестно къде! А известно е, че страхът е заразителен.

— Насам! — задъхано рече дребното човече.

Това бе друг ресторант — по-скоро закусвалня, от онези второкласни заведения, на които Бъркхарт никога не бе гледал с добро око.

— Направо през салона! — прошепна Суонсън и Бъркхарт като послушно момченце мина покрай многобройните маси към най-отдалечения край на ресторанта.

Сградата имаше формата на буквата „Г“ с фасади на две улици, пресичащи се под прав ъгъл. Излязоха на страничната улица. Преди да преминат на срещния тротоар, Суонсън извърна глава и изгледа студено касиера, който го погледна въпросително.

Сега се намираха под козирката на входа на киното. Напрегнатото лице на Суонсън се поотпусна.

— Избягахме им! — прошепна ликуващо той. — Вече почти стигнахме.

Той отиде на касата и купи два билета. Бъркхарт влезе в салона подире му. Това бе предиобедна прожекция в делничен ден и салонът бе почти празен. От екрана се разнасяха пушечни изстрели и конски тропот. Някакъв самотен разпоредител, облегат на лъскавия месингов парапет, им хвърли поглед и отново се загледа в екрана. Суонсън поведе Бъркхарт надолу по застланите с пътека мраморни стъпала.

Попаднаха в съвсем празно фойе. Там имаше три врати: две от тях бяха „За мъже“ и „За жени“, а на третата със златни букви пишеше „УПРАВИТЕЛ“. Суонсън се послуша, открехна вратата и надзърне вътре.

— Всичко е наред! — рече той и махна с ръка.

Бъркхарт влезе след него в празен кабинет, който прекосиха, и се озоваха пред друга врата — вероятно на килер, защото на нея нямаше надпис. Ала не беше килер. Суонсън отвори вратата предпазливо, надникна там и кимна на Бъркхарт да го последва.

Намираха се в някакъв безлюден ярко осветен тунел с метални стени. Той се простираше и в двете посоки.

Бъркхарт се оглеждаше стъписано. Знаеше нещо, и то с най-голяма сигурност:

Под Тайлъртън не съществуваше никакъв тунел!

От тунела се влизаше в една стая — освен столове и писалище тук имаше и нещо подобно на телевизионни екрани. Задъхвайки се, Суонсън се отпусна тежко на един стол.

— За известно време тук сме в безопасност — изхриптя той. — Те вече рядко идват насам. Ако дойдат, ще ги чуем и ще успеем да се скрием.

— Кои „ТЕ“? — запита Бъркхарт.

Дребното човече поясни:

— Марсианците! — Тук гласът му секна, сякаш животът го напускаше. — Поне аз си мисля, че са марсианци — продължи той мрачно. — Макар че, знаете ли, възможно е и вие да се окажете прав. През последните няколко седмици, след като ви хванаха, имах предостатъчно време да обмисля нещата. И все пак...

— Да започнем поред. Кой и кога ме е хванал?

— И така, ще трябва да минем през всичко това — въздъхна Суонсън. — Добре. Преди около два месеца късно през нощта вие потропахте на вратата ми. Бяхте пребит... ужасно изплашен. Помолихте ме да ви помогна...

— Аз?

— Естествено, вие нищо не помните. Слушайте и ще разберете. Говорехте несвързано, че ви хванали, заплашвали ви, жена ви умряла, после оживяла — все безсмислици от този род. Помислих, че сте полудели. Но... как да ви кажа, аз винаги съм хранел голямо уважение към вас. Помолихте да ви скрия, а у дома, нали знаете, има една тъмна стая. Заклучва се само отвътре. Аз лично съм слагал ключалката. И

така, само за да изпълня молбата ви, влязохме в тази стая и някъде в полунощ, т.е. само след около 15–20 минути, ние умряхме.

— Умряхме ли?

Суонсън кимна.

— И двамата. Сякаш ни зашеметиха — като при удар с пясъчна торбичка в тила. Слушайте, това не ви ли се случи отново миналата нощ?

— Май че да — кимна нерешително Бъркхарт.

— Разбира се, че да. После ние изведнъж се оказахме будни и вие казахте, че ще ми покажете нещо забавно — излязохме на улицата и купихме вестник. Вестникът беше от 15 юни.

— 15 юни? Но това е днес! Впрочем...

— Точно така, приятелю. *Винаги* е днес!

За да проумеят тази история, им бе необходимо известно време.

— И от колко седмици се криете в тази тъмна стая? — запита учудено Бъркхарт.

— Откъде да знам? Четири, а може и пет — обърках им сметката. И всеки ден все едно и също — все 15 юни, хазайката ми мисис Кифър мете входното стълбище, все едни и същи заглавия във вестниците на ъгъла. Става скучно, приятелю.

Това бе идея на Бъркхарт и Суонсън не я одобряваше, но Бъркхарт продължи. Той бе от онези хора, които винаги продължават.

— Опасно е! — роптаеше уплашено Суонсън. — Ами ако дойде някой? Ще ни открият и...

— Какво ще загубим?

Суонсън вдигна рамене:

— Опасно е — повтори той, но също продължи.

Идеята на Бъркхарт бе много проста. Той бе убеден в едно — тунелът води за някъде. Марсианци или други някакви, фантастичен заговор или налудничави халюцинации, каквото и да бе станало с Тайлъртън, сигурно съществуваше някакво обяснение и то трябваше да се потърси в края на тунела.

Продължаваха да се тътрят напред. Изминаха повече от миля, преди да зърнат изхода. Провървя им — никой не мина, за да ги види.

Суонсън обаче бе обяснил, че тунелът вероятно се използва само през определени часове.

„Винаги петнадесети юни. Защо?“ — питаше се Бъркхарт. — „Не е важно как го правят. Но защо!“

И това, че заспиваха напълно принудително... всички като че ли едновременно. И това, че никой не помнеше, никой нищо не помнеше... Суонсън разказа колко се зарадвал, като видял отново Бъркхарт сутринта, след като Бъркхарт лекомислено се забавил цели пет минути преди влизането в тъмната стая. Когато Суонсън дошъл на себе си, Бъркхарт вече го нямало. Същия ден Суонсън го срещнал следобед на улицата, но Бъркхарт не помнел нищо.

Вече няколко седмици Суонсън живеел като мишка — нощем се криел в стенния шкаф, а денем крадешком се измъквал навън със слабата надежда, че ще намери Бъркхарт, и с вечния страх, че върви по ръба на пропастта и може да попадне пред очите им.

Една от „тях“ бе момичето на име Ейприл Хорн. Именно като я видял с какъв безгрижен вид влиза в телефонната кабина, но никога не излиза от нея, Суонсън открил тунела. Другият бе продавачът на будката за цигари в сградата, където се намираще кантората на Бъркхарт. Имаше поне още десетина души, за които Суонсън бе сигурен или подозираше.

Не било трудно да ги забележи човек, щом знае кого да наблюдава, защото в Тайлъртън само те сменяха ролите си всеки ден. Всяка сутрин, всеки ден, който беше петнадесети юни, Бъркхарт абсолютно неизменно вземаше автобуса, заминаващ в 8:51. Ейприл Хорн обаче ту се разхождаше наперено с целофановата си пола, раздавайки бонбони или цигари, ту се обличаше съвсем обикновено, ту съвсем се губеше от погледа на Суонсън.

Марсианци? Каквито ще да са, какво се надяваха да спечелят с този безумен маскарад?

Бъркхарт не знаеше отговора на този въпрос, ала може би той се намираще зад вратата в края на тунела. Ослушаха се предпазливо и дочуха далечни звуци, които не можеха точно да се определят, но, изглежда, не бяха опасни. Бъркхарт и Суонсън се промъкнаха през вратата.

Като минаха през една широка стая и се изкачиха по някакви стъпала, те се озоваха, както разбра Бъркхарт, в завода „Контро

Кемикълс“.

Наоколо нямаше никой. Само по себе си това не беше толкова странно — персоналът на автоматизирания завод никога не е бил многоброен. Ала Бъркхарт помнеше от единственото си посещение как работата в завода вървеше безотказно и неспирно, клапаните, които се отваряха и затваряха, цистерните, които се изпразваха и пълнеха сами, разбъркваха, варяха и правеха химически анализ на врящите в тях течности. В завода-автомат никога не е било многолюдно, ала никога не е било и тихо.

Сега обаче беше тихо. Ако не смятаме далечните звуци, тук не се долавяха никакви признаци на живот. Пленените електронни мозъци не изпращаха команди, а намотките и релетата си почиваха.

— Хайде! — подкани Бъркхарт.

Суонсън безропотно го последва по извитите пътеки между стълбовете от неръждаема стомана и цистерните.

Пристъпяха кротко като в стая, в която имаше мъртвец. Впрочем това донякъде бе така — какво бяха автоматите, които навремето бяха управлявали завода, ако не мъртъвци? Машините се управляваха от компютри, които пък изобщо не бяха компютри, а електронни модели на живи мозъци. И не умират ли, когато ги изключват? А всеки един от тях преди е бил човешки ум!

Вземете например един нефтохимик, чиято тясна специалност е извличането на петролните продукти от нерафинирания нефт. Вържете го здраво и напъхайте в главата му различни електронни игли, за да му изследвате мозъка. Апаратът ще отрази неговия мисловен модел и ще разчете енцефалограмата и синусовите вълни. Заложете същите тези вълни в един компютър-робот и ето го вашия химик. Или ако искате, хиляда екземпляра от матрицата на вашия химик, с всичките му знания и умения и дори освободени от ограниченията на човешката природа.

Поставете десетина от тях в един завод и те ще се справят с управлението му — ще работят по двадесет и четири часа на ден, седем дни всяка седмица, без никога да се уморяват, без никога да грешат и без никога да забравят.

Суонсън се приближи до Бъркхарт.

— Страх ме е — рече той.

Сега прекосяваха помещението и дочуха някакви звуци. Не беше шум от машини, а гласове — Бъркхарт отиде предпазливо до една

врата и се осмели да надзърне в съседната стая.

Тя бе по-малка, пълна с телевизионни екрани. Пред всеки, а те бяха най-малко дузина, седеше мъж или жена, които наблюдаваха екраните и записваха впечатленията си на диктофон. Наблюдателите превключваха от едно предаване на друго — на всички екрани се виждаха различни образи.

Предаванията, изглежда, не бяха свързани помежду си. В едно показваха магазин, където някакво момиче, облечено като Ейприл Хорн, демонстрираше домашни хладилници. В друго рекламираха кухненско обзавеждане. Бъркхарт съзря нещо подобно на будката за цигари в сградата на кантората му.

Всичко това бе любопитно и Бъркхарт би останал с удоволствие тук, за да разгадае загадката, но имаше много хора. Съществуваше опасност някой да погледне към тях или да стане от мястото си и да ги открие.

Попаднаха в още една стая. Тя бе празна. Това бе просторен и разкошен кабинет. В него имаше писалище, отрупано с книжа. Отначало Бъркхарт само им хвърли поглед, но после, заинтригуван от съдържанието на един документ, зачете с настървение, не вярвайки на очите си.

Той грабна най-горния лист, прочете го и взе следващия, докато Суонсън ровеше трескаво из чекмеджетата.

Потресен, Бъркхарт изруга и хвърли книжата на писалището.

Суонсън, който продължаваше да се рови, нададе възторжен вик:

— Вижте! — и измъкна от едно чекмедже на бюрото пистолет. — И дори е зареден!

Бъркхарт погледна разсеяно, като се опитваше да проумее прочетеното. После, като осъзна думите на Суонсън, очите му светнаха.

— Браво! — извика той. — Ще го вземем със себе си. Да излезем оттук с този пистолет, Суонсън. И няма да отидем в полицията! Не при тайлъртънските копои, а във ФБР. Я вижте това тук!

Листът, който подаде на Суонсън, носеше заглавие: „Отчет за изследвания район. Задание: Кампания по рекламирането на цигари «Марлин».“ Основната част от съдържанието бе цифрови колонки, които нищо не говореха на Бъркхарт и Суонсън, но накрая имаше следното резюме:

„Въпреки че изпитание 47-К3 привлече почти двойно повече клиенти, отколкото предишните опити, то вероятно не може да намери приложение поради забраните на местните власти да се използват камиони с високоговорителни уредби.

Изпитанията в група 47-К12 са на второ място по успех и ние препоръчваме да се направят повторни изпитания за степента на въздействие на рекламата, като се подложат на анализ всяка от трите най-сполучливи кампании със и без използването на мостри.

Ако клиентът не е съгласен да поеме разходите за допълнителни опити, като втора възможност може да се мине направо към най-ефективните средства на въздействие от серия К-12.

Отклонението от предвижданите резултати ще е в границите на 0,5% при вероятност 80% и не повече от 5% при вероятност над 99%.“

Суонсън спря да чете и погледна Бъркхарт в очите.

— Нищо не разбирам — оплака се той.

— Това не е толкова страшно. Някаква щуротия, но тя съответствува на фактите, разбирате ли, Суонсън, *съответствува на фактите!* Те не са никакви марсианци! Тези хора са специалисти по рекламата! По някакъв начин, бог знае какъв, те са завладели Тайлъртън. Ние сме изцяло в ръцете им — всички ние, вие и аз и още двадесет-тридесет хиляди души. Може би ни хипнотизират, а може да си служат и с други методи, но по какъвто и начин да го постигат, става така, че те ни позволяват да изживеем само един ден. И през целия този проклет ден ни тъпчат с реклами. Вечерта проверяват резултатите и изличават деня от нашите мозъци, а на следващия започват с друга реклама.

Челюстта на Суонсън увисна. Затвори с усилие уста и преглътна.

— Побъркани хора! — каза унило той.

Бъркхарт поклати глава.

— Наистина това прилича на лудост, но нима цялата тази работа не е безумие? Как иначе ще я обясните? Не можете да отречете, че по-голямата част от Тайлъртън отново и отново изживява един и същи ден. Вие сам се *убедихте* в това! Именно това е парадоксално, но, от друга страна, трябва да признаем, че то е действителност — освен ако самите ние не сме полудели. А допуснем ли, че никой никак е разбрал как може да се постигне това, всичко друго става напълно логично.

Помислете, Суонсън! Те проверяват всичко, до най-малката подробност, преди да изразходват и пет цента за реклама! Представете ли си какво означава това? Бог знае с какви капитали разполагат, но знам със сигурност, че някои компании изразходват годишно за реклама двадесет-тридесет милиона долара. Умножете го, да кажем, по сто компании. Да допуснем, че всяка една от тях успее да намери начин да намали разходите си за реклама само с десет на сто. А това е нищожна сума, повярвайте ми!

Но ако знаят предварително какво ще е въздействието на рекламата, те могат да намалят разходите си наполовина... може би дори повече от петдесет на сто, не съм сведуц. Това би дало 200–300 милиона долара икономия на годината — и дори ако от тази сума платят десет или двадесет процента за опитите в Тайлъртън, печалбата им пак ще бъде огромна, а тези, които са завладели Тайлъртън, ще натрупат състояние.

Суонсън облиза устни.

— Искате да кажете — започна той колебливо, — че ние сме нещо като обречени да участвуваме като зрители в рекламни акции?

— Не е точно така — свъси вежди Бъркхарт. Той се замисли за малко. — Знаете ли как лекарят изпитва например пеницилина? Той отглежда върху желатинови плочки серия малки колонии от бактерии и изпитва последователно върху тях въздействието на пеницилина, като всеки път променя състава му по малко. Ето това сме ние. Ние сме бактерии, Суонсън. Само че при нас ефективността е още по-висока. Могат да си правят изпитания само върху една колония — нашата, тъй като могат да я използват колкото пъти искат.

За Суонсън бе трудно да схване същността. Той само попита:

— Какво ще правим сега?

— Ще отидем в полицията. Те нямат право да използват човешки същества като морски свинчета.

— А как ще стигнем до полицията?

Бъркхарт се колебаеше.

— Мисля... — започна бавно той. — Точно така! Това тук е кабинетът на някаква важна особа. Имаме пистолет. Ще стоим тук, докато той се появи. И той ще ни изведе оттук.

Просто и ясно. Суонсън се преобрази, намери си място до стената така, че ако някои влезе, да не го види, и седна. Бъркхарт се

притаи зад самата врата.

И зачакаха.

Не чакаха много дълго — може би около половин час. Изведнъж Бъркхарт чу усилващи се гласове, успя шепнешком да предупреди Суонсън и се прилепи до стената.

Разговаряха мъж и жена. Мъжът казваше:

— ... причината защо не сте могли да съобщите по телефона? Провалете изпитанията за целия си ден. Какво, по дяволите, става с вас, Джанет?

— Извинете, мистър Дорчин — отвърна жената с ясен и мелодичен глас. — Смятах, че е важно.

— Важно! — изръмжа мъжът. — Една нищожна единица от двадесет и една хиляди?

— Но тази единица е Бъркхарт, мистър Дорчин. Отново той. И ако съдим по начина, по който изчезна, сигурно някой му помага.

— Добре, добре. Това не е толкова важно, Джанет — и без това програмата „Чоко-байт“ се изпълнява предсрочно. А щом и без това сте тук, влезте в кабинета и попълнете работния си лист. И не се тревожете по въпроса с Бъркхарт. Той вероятно се навърта някъде наоколо. Тази вечер ще го пипнем и...

Мъжът и жената влязоха в стаята. Бъркхарт затвори вратата с ритник и вдигна пистолета.

— Ето какво сте намислили — рече тържествуващо той.

Бъркхарт бе възнаграден за кошмарните часове, смътното усещане на безумието, за объркването и страха. Никога през живота си не бе изпитвал такова удовлетворение. На лицето на мъжа бе изписано изражение, за каквото Бъркхарт бе само чел, но не бе и виждал: отворена уста и ококорени очи, и макар че Дорчин успя да издаде някакъв звук, вместо въпрос се получи някакво мучене.

Девојката бе не по-малко учудена. Поглеждайки я, Бъркхарт разбра откъде му е толкова познат гласът ѝ. Това бе същото момиче, което му се бе представило като Ейприл Хорн.

Дорчин се съвзе бързо.

— За този ли ставаше въпрос? — попита рязко той.

— Да! — отвърна момичето.

Дорчин кимна с глава.

— Вземам си думите назад. Вие бяхте права. Ей вие... Бъркхарт. Какво искате?

— Наблюдавайте го внимателно — извика Суонсън. — Може да има още един пистолет.

— Претърсете го тогава — каза Бъркхарт. — Ще ви кажа какво искаме, Дорчин. Искаме да дойдете с нас във ФБР и там да обясните по какъв начин сте успели да похитите двадесет хиляди души.

— Да похитя? — изпуктя Дорчин. — Та това е нелепо. Махнете този пистолет. С него не можете да постигнете нищо.

Бъркхарт неумолимо размаха пистолета.

— А аз мисля, че можем.

Дорчин изглеждаше вбесен и възмутен, но странно, той не беше изплашен.

— Проклятие!... — изкрещя той, но затвори уста и преглътна. — Слушайте — заговори убедително, — вие правите голяма грешка. Аз не съм похищавал никого, повярвайте ми!

— Не ви вярвам! — каза рязко Бъркхарт. — Защо трябва да ви вярвам?

— Но това е истина! Давам ви честната си дума.

Бъркхарт поклати глава.

— Давайте честната си дума във ФБР. Всичко ще изясним. А сега кажете как се излиза оттук?

Дорчин отвори уста, за да възрази.

— Не заставайте на пътя ми! — избухна Бъркхарт. — Ще ви убия, без да ми мигне окото. Не разбирате ли? Прекарах два дни в ада и вие ще отговаряте за всяка секунда от това време. Да ви убия? За мен ще бъде само удоволствие — и без това нямам какво да губя! Изведете ни оттук!

Лицето на Дорчин изведнъж стана непроницаемо. Изглежда, той бе готов да отстъпи, ала русото момиче, което той нарече Джанет, се промъкна и застана между него и пистолета.

— Моля ви — заувещава тя Бъркхарт. — Вие не разбирате. Не трябва да стреляте!

— *Махнете се от пътя ми!*

— Но, мистър Бъркхарт...

Тя не успя да се доизкаже. С безизразно лице Дорчин тръгна към вратата. Това вече Бъркхарт не можеше да понесе. Крещейки, той вдигна пистолета. Момичето изпищя пронизително. Бъркхарт дръпна спусъка. Като се приближаваше към него с жален и умоляващ поглед, момичето отново се бе изпречило пред дулото на пистолета.

Бъркхарт инстинктивно бе насочил пистолета ниско, за да рани, а не да убие. Но не беше се прицелил добре.

Куршумът бе попаднал в корема.

Дорчин бе излязъл и изчезнал — вратата след него се хлопна и бързите му стъпки кънтяха вече далече.

Бъркхарт захвърли пистолета и се спусна към момичето.

Суонсън скимтеше.

— Това ще ни довърши, Бъркхарт. О, защо го направихте? Щяхме да се измъкнем. Щяхме да отидем в полицията. Всъщност ние вече почти се бяхме измъкнали. Ние...

Бъркхарт не го слушаше. Бе коленичил до момичето. Тя лежеше по гръб и някак странно бе разперила ръце. Нямаше кръв, раната почти не се виждаше, но тя лежеше така, както никой жив човек не може да лежи.

И все пак не беше мъртва.

Тя не беше мъртва, ала вцепененият до нея Бъркхарт си помисли: „Но тя не е и жива!“

Пулс не се напипваше, но разперените пръсти на едната ѝ ръка ритмично потрепваха.

Не се чуваше и дишане, а само някакво стържещо съскане.

Отворените ѝ очи гледаха Бъркхарт. В тях нямаше нито страх, нито болка, а само дълбока, по-дълбока и от преизподнята жал.

Устните ѝ се свиха капризно и тя промълви:

— Не се... тревожете, мистър Бъркхарт. С мен... всичко е наред.

Бъркхарт се отдръпна назад и приклепна, без да сваля очи от нея. Там, откъдето трябваше да тече кръв, се виждаше гладко отвърствие в някакво вещество, което не беше плът, и намотка от тънка златистомедна жица.

Бъркхарт облиза устни.

— Вие сте робот — рече той.

Момичето се опита да кимне. Потрепващите ѝ устни промълвиха:

— Да. И вие също.

Суонсън издаде някакъв нечленоразделен звук, после отиде при писалището и втренчи поглед в стената. Седнал до разбитата кукла на пода, Бъркхарт се олюляваше насам-натам. Липсваха му думи. Момичето мъчително заговори:

— Съжалявам... че стана така. — Красивите устни на гладкото младо лице се изкривиха в някаква зловеща усмивка. Накрая тя успя да се овладее. — Съжалявам — повтори. — Куршумът... попадна точно в нервния център. Вече ми е трудно да... управлявам това тяло.

С машинално кимване Бъркхарт прие извинението. Роботи. Сега, когато вече знаеше, всичко се изясни. Спомни си мистичните догадки за хипноза, за марсианци и за още по-странни неща... Нелепости! А колко просто е било — роботи, създадени от хора — и колко ясно това обяснява всичко.

Разполагаше с достатъчно доказателства. Заводът-автомат с присадени мозъци... Защо да не се присади мозък на човекоподобен робот, на който да се придадат фигурата и чертите на човека, притежавал този мозък?

Може ли творението да се досети, че е робот?

— Всички ние — рече Бъркхарт, като почти не съзнаваше, че говори на глас. — Жена ми, и секретарката ми, и вие, и съседите... С всички ни е едно и също.

— Не — гласът на момичето укрепна. — Не е едно и също. Знаете ли, аз сама поисках това. Аз... — Сега устните ѝ се изкривиха не от нервен спазъм — аз бях грозна, мистър Бъркхарт, и близо шестдесетгодишна. Животът мина покрай мен. И когато мистър Дорчин ми предложи възможността да заживея наново като красиво момиче, аз приех с готовност. Повярвайте ми, *приех с готовност* въпреки някои неизгодни условия. Моето тяло от плът и кръв още е живо... то спи, докато аз съм тук. Мога да се връщам в него. Но никога не правя това.

— А ние, останалите?

— С вас е различно, мистър Бъркхарт. Аз работя тук. Изпълнявам разпорежданията на мистър Дорчин, нанасям резултатите от рекламните изпитания, наблюдавам как вие и останалите живеете по негово предписание. Аз върша това по свой избор, но вие нямате избор. Защото... защото вие сте мъртви.

— Мъртви? — извика Бъркхарт. Това бе почти писък.

Сините очи го гледаха немигащо и той разбра, че това не е лъжа. Той преглътна, възхищавайки се от сложните механизми, които го караха да гълта, да се поти, да яде.

— Значи взривът, който сънувах... — каза той.

— Това не беше сън. Прав сте — именно експлозията. Истинската причина бе този завод. Цистерните избухнаха и онези, които оцеляха след взрива, малко по-късно се задушиха. Почти всички обаче загинаха от взрива, двадесет и една хиляди души. Вие умряхте с тях и от това се възползува Дорчин.

— Проклет крадец на трупове! — възкликна Бъркхарт.

Изкривените рамене се повдигнаха с някакво странно изящество.

— Защо? Та вие бяхте умрели. А вие и всички останали бяхте онова, което бе потребно на Дорчин... цял град, прекрасно кътче от Америка. Пренасянето на мъртвия мозък в компютъра е не по-трудно от пренасянето на живия. Дори е по-лесно — мъртвият мозък не може да каже „не“. О, това погълна труд и пари — градът бе в развалини, — но не бе толкова трудно да бъде изцяло възстановен, още повече че нямаше нужда да се възпроизвеждат точно всички подробности.

Къщите, мозъците на чиито обитатели бяха напълно разрушени, останаха празни отвътре. Не бяха възстановени толкова съвършено и мазетата, както и улиците, които нямаха съществено значение. А и всичко трябва да продължава само един ден. Един и същ ден — 15 юни — отново и отново, и ако някому се стори, че има нещо нередно, новината за откритието му няма да може да се разчуе, нито да навреди на изпитанията, защото в полунощ всяка грешка се заличава.

Тя се опита да се усмихне.

— Денят 15 юни е сън, мистър Бъркхарт, защото вие никога не сте преживявали този ден. Той ви е подарък от мистър Дорчин, съновидение, което той ви дарява, а после си го взема обратно в края на деня, когато вече разполага с всички данни на колко от вас са въздействували различните реклами. Тогава групите по поддържането се спускат в тунела, обхождат целия град и измиват с малките си електронни маркучи новия сън, след което той започва отново. На 15 юни.

Винаги на 15 юни, защото 14 юни е последният ден, в който всеки от вас може да се помни като жив. Понякога групите пропускат

някаго — както са пропуснали вас, защото сте се намирали под лодката. Но това не е важно. Пропуснатите се издават сами, като показват, че си спомнят, но дори и да не се издадат, това не пречи на изпитанията. Мозъците обаче на тези от нас, които работят за Дорчин, не се промиват. Когато енергията се изключи, ние заспиваме като вас. Но като се събудим, помним всичко. — Лицето ѝ се изкриви диво. — Ако само можех да забравя!

Бъркхарт каза недоверчиво:

— И всичко това само за да се продават стоки! Това сигурно е струвало милиони!

— Точно така — отвърна роботът, наричан Ейприл Хорн. — Но и Дорчин спечели милиони. И това още не е всичко. Ако той открие кодови думи, които ще накарат хората да действуват, смятате ли, че ще спре дотук? Смятате ли, че...

Вратата се отвори и тя не се доизказа. Бъркхарт реагира мигновено. Като си спомни за бягството на Дорчин, той вдигна пистолета.

— Не стреляйте! — заповяда със спокоен глас влезлият.

Това не беше Дорчин, а друг робот, неприкрито лъскав, без хитро измислената маскировка от пластмаса и козметика. Той каза с метален глас:

— Забравете всичко, Бъркхарт. Няма да постигнете нищо. Дайте ми пистолета, докато не сте направили някоя нова пакост. *Веднага* ми го дайте.

Бъркхарт яростно изрева. Тялото на този робот блестеше като стомана и Бъркхарт не бе изобщо уверен, че куршумите могат да пробият това същество и доколко ще го поразят, ако го пробият. И все пак му се искаше да опита...

Но изведнъж зад него се чу хленч и тропот — това бе Суонсън, изпаднал в истерия от страх. Той се хвърли върху Бъркхарт и го събори. Пистолетът отхвъркна настрани.

— Моля! — заговори несвързано Суонсън, проснал се пред стоманения робот. — Той едва не ви уби... моля ви, не ме бийте. Позволете ми да работя за вас като това момиче. Ще правя всичко, всичко, каквото кажете...

— Нямаме нужда от вашата помощ — произнесе гласът на робота.

Той направи две отмерени крачки, спря до пистолета... и го подритна — остави го да лежи на пода.

Простреляният русокос робот се обади безизразно:

— Опасявам се, че няма да изкарам дълго, мистър Дорчин.

— Изключете се, щом трябва — отвърна стоманеният робот.

Бъркхарт запримига.

— Но вие не сте Дорчин!

Стоманеният робот го погледна с дълбоко хлътналите си очи.

— Дорчин съм — рече той. — Но не от плът и кръв... само че в момента използвам това тяло. Едва ли пистолетът ви може да му стори нещо. Тялото на другия робот бе по-уязвимо. Не бихте ли прекратили вече тази безсмислица? Не бих искал да се принуждавам да ви причинявам повреди — вие струвате доста скъпо. Няма ли да седнете и да позволите на групите по поддържането да ви приведат в ред?

— Вие... вие няма да ни накажете, нали? — раболепничеше Суонсън.

Стоманеният робот нямаше изражение, но в гласа му се долови учудване.

— Да ви накажа ли? — повтори той вече по-силно. — Но как?

Суонсън потрепна като ударен с камшик, но Бъркхарт избухна:

— Привеждайте *него* в ред, ако ви позволи, но не и мен! Ще се наложи да ми причините доста повреди, Дорчин. Не ме е грижа нито колко струвам, нито колко труд ще отиде, за да ме сглобите отново. Сега излизам през тази врата! Ако искате да ме спрете, ще трябва да ме убиете. Иначе не можете да ме спрете.

Стоманеният робот направи крачка към него и Бъркхарт неволно се приготви за скок. Застанал в тази поза, той се олюляваше, готов за смърт, готов за нападение, готов за всичко, което може да се случи.

Готов за всичко освен за това, което се случи. Защото стоманеното тяло на Дорчин спокойно отстъпи встрани, заставайки между Бъркхарт и пистолета, но без да препречва вратата.

— Вървете! — покани го стоманеният робот. — Никой не ви спира.

Щом излезе през вратата, Бъркхарт рязко спря. Бе лудост от страна на Дорчин да го пусне! Робот или човек, жертва или щастливец

— нищо не можеше да му попречи да отиде във ФБР или в кое да е закрилящо закона учреждение, стига да е извън „приятната“ империя на Дорчин, и да разкаже там своята история. Разбира се, корпорациите, които плащат на Дорчин за резултатите от изпитанията, нямат понятие за вампирските методи, които той използва. Дорчин сигурно ги държи в тайна от тях, защото ако тази история се разчуе, това би означавало край. Излизането оттук вероятно означаваше смърт, но в този миг от лъже-живота си Бъркхарт не се страхуваше от смъртта.

Коридорът беше пуст. Бъркхарт намери прозорец и погледна навън. Пред него се простираше Тайлъртън — град сурогат, но на вид толкова истински и познат, че Бъркхарт почти повярва, че всичко е било само сън. И все пак това не беше сън. Дълбоко в душата си той бе сигурен, напълно сигурен, че вече нищо в Тайлъртън не може да му помогне.

Дали не беше объркал посоката?

Загуби четвърт час да търси пътя, но го намери — движеше се дебнешком из коридорите, ослушваше се за стъпки, съзнавайки напълно, че е безсмислено да се крие, тъй като Дорчин несъмнено е осведомен за всяко негово движение. Никой обаче не го спря и той намери още една врата.

Отвън това бе най-обикновена врата. Но когато я отвори и прекрачи прага, пред очите му се разкри невиджана гледка.

Преди всичко го заслепи светлината — блестяща, неправдоподобна, ослепителна светлина. Недоумяващ и уплашен, Бъркхарт примигна и отмести поглед.

Стоеше върху издатина от гладък полиран метал. На около десетина метра от него издатината рязко хлътваше надолу. Бъркхарт не се решаваше да се приближи до ръба, но дори от мястото си не виждаше дъното на зейналата пред него пропаст. От двете му страни, докъдето стигаше погледът, в ярката светлина се простираше бездната.

Нищо чудно че Дорчин му бе дал свободата така лесно! Извън завода нямаше накъде да върви! Но колко невероятна бе фантастичната бездна и колко немислими бяха тези стотици бели ослепителни слънца, грейнали над нея! Един глас се обади до него:

— Бъркхарт?

Ехото повтори името, заглъхвайки меко в бездната пред него. Бъркхарт облиза устни.

— Д-да? — изграчи той.

— Аз съм, Дорчин. Този път не робот, а Дорчин от плът и кръв и ви говоря чрез безкабелен микрофон. Е, видяхте ли сега, Бъркхарт? Ще бъдете ли благоразумен да оставите групите по поддържането да се заемат с работата си?

Бъркхарт стоеше като парализиран. Една от подвижните планини, потънала в ослепителната светлина, се приближаваше към него.

Тя се извисяваше на стотици стъпки над главата му. Той гледаше внимателно върха ѝ и примигваше безпомощно от светлината.

Тя приличаше на...

Невъзможно!

Високоговорителят на вратата каза:

— Бъркхарт?

Той обаче нямаше сили да отговори. Чу се тежка въздишка.

— Виждам, най-после разбрахте — рече гласът. — Няма къде да отидете. Сега вече го знаете. Можех да ви го кажа и по-рано, но вероятно нямаше да ми повярвате, така че по-добре за вас бе сам да се убедите. В края на краищата, Бъркхарт, защо съм длъжен да възстановявам града точно такъв, какъвто е бил преди? Аз съм делови човек и правя сметка на разходите. Ако трябва да направя нещо в естествена големина, аз го правя. Но в дадения случай няма никаква нужда от това.

Бъркхарт безпомощно гледаше как от извисилата се планина към него внимателно се спусна малка скала. Тя бе дълга и тъмна, в края ѝ нещо се белееше, белите петна на пръстите...

— Горкият мъничък Бъркхарт — монотонно пропя високоговорителят и ехото закънтя из огромната бездна, която бе само една работилница. — Какво ужасно сътресение е за вас да разберете, че живеете в град, построен върху маса.

Бе сутринта на 15 юни и Гай Бъркхарт се събуди от собствения си вик.

Това бе чудовищен, непонятен сън, пълен с взривове, мъгляви нечовешки фигури и неописуем ужас.

Той потрепера и отвори очи.

Отвъд прозореца на спалнята му виеше глас, стократно усилен от високоговорител.

Залитайки, Бъркхарт отиде до прозореца и погледна навън. Във въздуха се долавяше необичаен за сезона хлад, по-скоро приличаше на октомври, отколкото на юни, но улицата имаше съвсем обикновен вид, като изключим камиона с високоговорителите, който паркира на бордюра на тротоара малко преди пресечката. Високоговорителите ревяха:

— Вие страхливец ли сте? Глупак ли сте? Да не би да позволите на банда политически мошеници да ви откраднат страната? НЕ! Ще изтърпите ли още четири години на подкупи и престъпления? НЕ! Ще гласувате ли за кандидатите на Федералната партия? ДА! *Вие непременно ще направите това!*

Гласът на говорителя пици, понякога уговаря, заплашва, умолява, ласкае... но не млъква през целия, безкрайно повтарящ се ден 15 юни.

БАЩА НА ЗВЕЗДИТЕ

I

Норман Марчанд седеше зад кулисите на малката сцена в танцувалната зала върху кожена възглавница, донесена му от някого. Там, в залата, го очакваха 1500 души, дошли да засвидетелствуват уважението си към него.

Марчанд помнеше много добре тази танцувална зала. Навремето той беше неин собственик. Четиридесет... не, не беше преди четиридесет. Дори не беше и преди петдесет. Беше преди шестдесет, да, преди шестдесет и няколко години, когато той и Джойс бяха танцували в тази зала. Тогава хотелът беше най-новият на Земята, а той — току-що оженилият се син на човека, който го бе построил, и приемът беше по случай неговата сватба с Джойс. Разбира се, никой от хората тук сега не би могъл да знае за това. Ала Марчанд помнеше... „О, Джойс, моя най-скъпа!“ Но тя си беше отишла от този свят много отдавна.

Тълпата шумеше. Той надникна крадешком иззад кулисите и видя, че местата на централната маса вече се заемат. Там седеше вицепрезидентът на Съединените щати, който се ръкуваше с губернатора на Онтарио — сякаш за миг и двамата бяха забравили, че принадлежат към различни партии. Там беше и Линфокс, от Института — той любезно помагаше на едно шимпанзе да се настани на мястото си, непосредствено до онова, което, съдейки по наредените отпред микрофони, бе вероятно мястото, отредено за самия Марчанд. Линфокс, изглежда, се чувствуваше неудобно в присъствието на шимпанзето. То несъмнено беше „пренесено“, ала сдобиването с човешки разум не бе удължило маймунските му крака.

След малко се появи Дан Флъри, който се изкачи на сцената направо по стъпалата от залата, където поканените хиляда и петстотин души заемаха местата си.

„Флъри изобщо не изглежда добре“ — отбеляза мислено Марчанд, и то не без известно задоволство, тъй като Флъри беше петнадесет години по-млад от него. Марчанд обаче не му завиждаше за

това. Не завиждаше дори на младия пиколо, донесъл му възглавницата, който не бе на повече от двадесет години и имаше телосложение на краен защитник от футболен отбор. Един живот бе напълно достатъчен за човека. Особено когато си постигнал, или почти постигнал, осъществяването на мечтата, създадена от теб.

Това, разбира се, бе, погълнало всичко, оставено от баща му. Но за какво друго са парите?

— Време е да влизате в залата, сър. Ще разрешите ли да ви помогна? — Това бе младият краен защитник, чиито мишници заплашваха да спукат по шевовете униформата на пиколо. Той се държеше изключително любезно. Едно от хубавите неща при провеждането на тази тържествена вечеря в хотел „Марчанд“ бе, че персоналът се отнасяше така почитателно към него, сякаш той продължаваше да бъде собственикът на това заведение „Хотелът вече имаше чудноват и старомоден вид — размишляваше Марчанд — и вероятно поради тази причина, организационният комитет се бе спрял именно на него. Макар че едно време...“

Той се отърси от мислите си.

— Извинете, млади човече. Бях се нещо... поразсеял. Благодаря ви.

Изправи се бавно, но все пак с лекота, въпреки че бе прекарал един изтощителен ден. Когато крайният защитник го изведе на сцената, аплодисментите бяха толкова оглушителни, че звукорегулаторът на слуховия му апарат блокира.

По тази причина пропусна първите слова на Дан Флъри. Те бяха несъмнено хвалебствени. Много внимателно Марчанд се намести в креслото си и когато ръкоплясканията поутихнаха, започна да долавя думите.

Дан Флъри бе все още висок мъж, с тяло, приличащо на буре, с рунтави вежди и коса като огромна грива. Той бе подкрепил още от самото начало налудничавия проект на Марчанд за навлизането на човека в Космоса. Така го каза и сега:

— Най-величавата човешка мечта! — извиси глас той. — Покоряването на самите звезди! А ето и самия човек, който ни учеше как да мечтаем за това, Норман Марчанд!

Марчанд се поклони сред буря от ръкопляскания.

Слуховият апарат отново спаси ушите му и го лиши от следващите няколко думи.

— ... и сега, когато сме пред прага на успеха — гърмеше гласът на Флъри, — редно е да се съберем тук тази вечер... да се сплотим и в името на тази възвишена надежда... да посветим отново себе си на нейното осъществяване... да засвидетелствуваме нашето уважение и да дарим с нашата обич човека, който пръв ни посочи за какво да мечтаем!

Докато звукорегулаторът отбелязваше силата на ораторското изкуство на Дан Флъри, Марчанд се усмихна на потъналото в мъгла море от лица. „Беше почти жестоко — помисли си той — да го каже по този начин.“ Пред прага на успеха! И наистина колко години стана, как чакаха търпеливо пред този праг, а вратата под носа им стоеше все така заключена. „Естествено — помисли си той мрачно, — сигурно бяха пресметнали, че тържествената вечеря ще трябва да се състои час по-скоро, освен ако не предпочитаха труп за почетен гостенин. Все пак...“ Обърна се с усилие и погледна полуучудено Флъри. В тона му се долавяше нещо. Да не би... Възможно ли е...?

Не, не беше възможно, каза си той решително. Нямахше нито новини, нито съобщение за важно откритие, нито доклад от някой от пътуващите кораби, нито изгледи мечтата най-сетне да се сбъдне.

Той щеше да бъде първият, който ще узнае. За нищо на света не биха скрили подобно нещо от него. А той не бе чул нищо.

— ... а сега — продължаваше Флъри — повече не желая да отклонявам вниманието ви от вечерята. След това, обещавам, ще има много и дълги прочувствени речи, които ще помогнат на вашето храносмилане. Ала първо нека похапнем!

Смях. Ръкопляскания. Глъч и потракване на вилици.

Поканата за ядене, естествено, не се отнасяше за Норман Марчанд. Положил ръце в скута си, стаил печалното униние на остарелия, той седеше и наблюдаваше как останалите усърдно се справят с вечерята, усмихваше се и се чувствуваше само леко оцетен. Не, *наистина* не завиждаше за нищо на младите хора, мислеше си той. Нито за здравето им, нито за младостта им, нито за живота, който им предстои да изживеят. Завиждаше им само за кофичките с лед.

Опита да се престори, че му харесва виното, както и огромната розова скарида със солени бисквити и мляко. Според Ейза Черни,

комуто трябваше да се вярва, тъй като бе поддържал живота му досега, Марчанд имаше само един избор — или да яде каквото си иска, или да продължава да живее. Поне още известно време. И откакто Черни проявяваше достатъчно човечност, или по-скоро коравосърдечност, и определяше до ден вероятната продължителност на живота му, Марчанд в минути на безделие се бе опитал да изчисли колко от тези оставащи му месеци би могъл да размени срещу едно наистина добро похапване. Той бе напълно убеден, че когато след редовния седмичен преглед Черни вдигне поглед към него и каже, че са му останали само още няколко дни, Марчанд обезателно ще размени тези няколко дни срещу печено говеждо с картофени кюфтета и мариновано червено зеле за гарнитура. Но това време все още не беше дошло. С малко повече късмет той можеше да изкара още един месец. А може би дори два...

— Извинете... не ви разбрах — каза той, като се полуобърна към шимпанзето. Макар и „пренесено“, животното говореше толкова неразбираемо, че първоначално Марчанд дори не проумя, че се обръщат към него.

Не трябваше да се обръща.

Китката му бе загубила своята гъвкавост, лъжицата излетя от ръката му, а напоените с мляко солени бисквити цопнаха на пода. Направи грешка, като се опита да отмести коляното си... колко е лошо да остарееш. Не искаше да се покаже тремав... и движенията му се получиха твърде резки.

Столт стоеше на самия ръб на тесния подиум. Марчанд разбра, че се прекатурва.

„Деветдесет и шест години са твърде много, за да си позволиш да паднеш върху главата си — помисли си той. — Ако знаех, че ще ми се случи подобно нещо, можех да си похапна от онези скариди...“ Но той не се уби.

Остана само в безсъзнание след удара. И при това не за дълго, защото започна да идва на себе си още докато го носеха към съблекалнята зад кулисите.

Преди много години Норман Марчанд бе отдал живота си на една надежда.

Богат, умен, женен за красиво и нежно момиче, той бе подарил всичко, което притежаваше, на Института за колонизиране на планети

извън Слънчевата система. За начало бе подарил няколко милиона долара.

Тези пари представляваха цялото състояние, оставено му в наследство от неговия баща, но те в никакъв случай не можеха да бъдат достатъчни за постигането на целта. Те можеха да послужат само за катализатор. С тях Марчанд нае рекламни агенти, хора, които да събират пари с подписка, съветници по капиталовложенията и управители на благотворителните фондове. Похарчи ги за документални филми и телевизионни реклами. С тези пари той даваше приеми за американските сенатори и организираше викторини с награди на шестокласниците от цялата страна и накрая постигна това, което бе решил да постигне.

Той събра пари. Изключително много пари.

Всичките тези пари, които бе измолил или измъкнал от джобовете на хиляди хора, той вложи в построяването на двадесет и шест огромни космически кораба, всеки един голям колкото дузина океански лайнери, и ги бе разпратил из Космоса подобно на земеделец, който сее пшеница срещу вятъра.

„Потрудох се“ — прошепна Марчанд на себе си, завръщайки се от най-тъмното място, което някога бе виждал. „Исках да видя как човекът протяга ръка и се докосва до един нов дом... и исках аз да съм този, който да го напътствува...“

Чу някой да казва:

— ... той знаеше това, нали? Но ние се стараехме да го пазим в тайна...

Нечий друг глас му изшътка да си затваря устата. Марчанд отвори очи.

Черни стоеше до него със сериозно изражение. Видя че Марчанд е в съзнание.

— Вече си добре — рече той и Марчанд бе убеден, че това е истина, тъй като Черни го гледаше навъсено. Ако положението бе лошо, той щеше да се усмихва... — Да не си посмял! — извика Черни, като го сграбчи за рамото. — Няма да мърдаш от мястото си! Заминаваш вкъщи, в леглото.

— Но нали каза, че съм добре?

— Имах предвид, че все още дишаш. Не си играй с огъня, Норман.

— Ами вечерята... — възрази Марчанд. — ... аз трябва да съм там...

Ейза Черни се бе грижил за Марчанд в продължение на тридесет години. Бяха ходили заедно на риба и един-два пъти се бяха напивали. Черни не би отстъпил за нищо на света. Той само поклати глава.

Марчанд се отпусна тежко назад. Зад гърба на Черни шимпанзето бе приседнало скромно от края на един стол и наблюдаваше. „Тревожи се — каза си Марчанд. Тревожи се, защото чувствува, че това, което ми се случува, стана по негова вина.“ Тази мисъл го изпълни с достатъчно сила, за да заговори:

— Глупаво беше от моя страна да падна по този начин, мистър... Извинете.

Черни го представи.

— Норман, това е Дуейн Фъргюсън. Той беше свръхекипажна бройка на „Коперник“. „Пренесен“. Присъствува на вечерята, така да се каже, костюмиран.

Шимпанзето кимна, но не заговори. Наблюдаваше сладкодумния оратор Дан Флъри, който изглеждаше нещо разстроен.

— Къде се губи тази линейка? — попита Черни с нетърпението, което лекарите проявяват към стажантите си, и крайният защитник в униформата на пиколо побърза мълчешком да отиде и провери.

Като се изкашля, шимпанзето издаде някакъв лаещ звук.

— Хахво... — горе-долу така прозвуча — казваше „х“ вместо „к“. — Хахво искахте да хажете за имфиде, мисдър Влъри?

Дан Флъри се обърна и погледна смутено шимпанзето. „Не — помисли си внезапно Марчанд, — изглежда, не разбира за какво говори шимпанзето. По-скоро като че ли няма намерение да му отговаря.“

— Какво е това „имфиде“, Дан? — попита Марчанд.

— Откъде да знам! Слушайте, мистър Фъргюсън, май ще е по-добре да излезем навън.

— Хахво...? — Дрезгавият лаещ глас най-сетне се пребори с маймунското тяло, което обитаваше, и се доближи до звуците, които искаше да издаде: — *Какво искахте да мажете... да кажете?*

Това беше един невъзпитан младеж, помисли си Марчанд. Той му досаждаше.

Макар че сигурно имаше някакъв смисъл в неговия настойчив въпрос...

Марчанд трепна и за миг почувствува, че му призлява. Мина му, но у него остана колебание. Запита се дали не е възможно да си е счупил нещо. Черни не би го излъгал, ако е така. Ала у него остана убеждението, че го е излъгал.

Изгуби интерес към шимпанзето-човек и дори не обърна глава, когато Флъри изведе маймуната набързо от стаята, с възбуден и приглушен шепот, който звучеше като дращенето на крачета на щурец.

Ако някой искаше да изостави даденото му от бога човешко тяло и да напъха разсъдъка, мислите и... да, и душата си в тялото на антропоид, това не му осигуряваше някакво специално внимание от страна на Норман Марчанд.

Разбира се, че не му осигуряваше! Докато чакаше линейката, Марчанд си повтаряше познатите доводи. Хората, които доброволно пожелаха да участвуват в междузвездните полети, за чието осъществяване той бе допринесъл толкова много, знаеха каква ще бъде участта им. И докато някой свръхгений не изобрети легендарния двигател „М.В.Д.“^[1], положението няма да се промени. При сегашните скорости — по-малки от скоростта на светлината — бяха потребни десетилетия, за да се стигне до всяка от известните ни по-значими планети.

Процесът на пренасянето позволяваше тези хора да използват своя разум за управляването на тела на шимпанзета — за тях не се полагаха особени грижи и бяха извънредно удобни за използване — докато през всичките дълги години на странствувания между звездите техните собствени тела лежаха спокойно в камерите за дълбоко замразяване.

За това, естествено, бяха необходими храбри хора. Те заслужаваха уважение и внимание.

Той също. Ето защо не беше учтиво да се дрънкат празни приказки за някакво си „имфиде“, независимо какво е то, когато човекът, допринесъл най-много за тяхното пътешествие, бе сериозно ранен...

Ами ако...

Марчанд отново отвори очи.

„Имфиде“. Ами ако това „имфиде“ е най-близкото, което гласните струни и устните на шимпанзето могат да изрекат вместо... вместо... ами ако онова, за което бяха разговаряли, докато той беше в безсъзнание, е онази почти невероятна, безнадеждна и фантастична мечта, на която той, Марчанд, бе обърнал гръб, когато започна да организира колонизационната кампания? Ами ако някой наистина бе открил двигателя „М.В.Д.“?

[1] М.В.Д. — мощ, време, далечина — Б.пр. ↑

II

На следващия ден при първия прилив на сила Марчанд без ничия помощ се настани в един инвалиден стол — не искаше никой да му помага за тази работа — и се придвижи до залата със звездната карта в къщата, предоставена му от Института да живее безплатно до края на живота си. (Естествено, най-напред той я бе подарил на Института.)

Институтът бе изразходвал 300 000 долара за обзавеждането на тази зала. Дистанционно насочвани звезди бяха осеяли залата, дълга четиридесет и пет стъпки, която пресъздаваше в умален вид цялото пространство около Слънчевата система в обсег от петдесет и пет светлинни години. Всяка звезда бе нанесена на картата и маркирана. Преди година няколко звезди бяха дори леко преместени, за да се коригира собственото им движение. Дотолкова прецизно бе направено всичко тук.

Двадесет и шестте огромни звездни кораба, финансирани от Института, бяха също на картата, или поне онези от тях, които все още се намираха в Космоса. Те, естествено, не бяха дадени в мащаб, но Марчанд знаеше какво означават. Той подкара стола по очертаната пътека към центъра на стаята и като се спря там, точно под златозарната Слънчева система, се огледа наоколо.

Виждаше се синьо-бялата Сириус, която властвуваше над всички останали звезди. Точно над нея блестеше Процион. С тези две звезди не можеха да се мерят по яркост никои други в залата, макар че червената Алтаир бе по своему по-ярка, отколкото Процион. В центъра на залата нашето Слънце и звездата Алфа от Кентавър А представляваха сияйна двойка.

Той впери сълзящи очи в най-голямото разочарование в своя живот. Звездата Алфа от Кентавър Б. Така близка. Така удобна. Така безплодна. Каква ирония на природата-творец — най-близката и най-подходящата за нов дом звезда не беше изобщо образувала планети... или ако ги бе образувала, бе ги запратила в капаните на злоещата дупка, заложили от самата нея или от съпътстващите я две звезди.

Но съществуваха и други надежди...

Той потърси с поглед и откри бледожълтите мъгляви очертания на Тау Цети. Намираше се само на единадесет светлинни години — колонията сигурно бе вече основана. Най-късно след десет години щяха да получат известие... ако, разбира се, тази звезда има планети, на които може да се живее.

Ето това беше големият въпрос, на който вече бяха получили толкова много отрицателни отговори. Но на Тау Цети все още можеше да се гледа като на добра възможност, каза си решително Марчанд. Беше по-слабо и по-хладно светило от Слънцето. Но беше от тип „Г“ и според спектрополариметрията почти сигурно имаше планети. Но ако и тази звезда се окаже поредното разочарование?

Марчанд обърна очи към още по-мъглявата и далечна Ламбда от Еридан. На експедицията до Ламбда от Еридан, припомни си той, бе изпратен петият изстрелян кораб. Би трябвало скоро да стигне местоназначението си... тази година или вероятно догодина. Нямаше надежден начин за изчисляване на времето, когато максималната скорост бе така близо до светлинната...

Макар че максималната скорост бе вече увеличена.

При мисълта за внезапната заплаха от провал се почувствува физически зле. Скорост, по-висока от светлинната — но как се осмеляваха!

Той обаче нямаше излишно време за подобни вълнения, всъщност за никакви вълнения. Почувствува, че времето си отива от него, и като изпъна отново гръб, се огледа наоколо. На 96 години човек не дръзва да върши бавно нищо, дори да мечтае.

Погледна и отхвърли Процион. Едва напоследък бяха решили да опитат с Процион — корабът вероятно не е изминал и половината разстояние. Бяха опитали почти всяка възможност. Епсилон от Еридан и Грумбридж 1618, дори 61 Цини А и Епсилон от Индус, които сред спектроскопичните класове даваха нищожни шансове за успех. Направиха закъснял и отчаян опит с Проксима от Кентавър (макар и да бяха почти убедени, че е напразен, тъй като експедицията до Алфа от Кентавър не бе открила никакви подходящи за живот планети).

Бяха общо двадесет и шест на брой. Три кораба — загубени, три завърнали се и един на път към Земята. Деветнадесет се намираха все още в Космоса.

Марчанд потърси утеха в яркозелената стрелка, очертаваща пътя, по който оставаха струите йонизиран газ от „Тихо Брае“, най-големия от корабите му, с три хиляди мъже и жени на борда. Имаше чувството, че наскоро някой бе споменал името „Тихо Брае“. Кога? Защо? Не беше сигурен, но името напираше в съзнанието му.

Вратата се отвори и влезе Дан Флъри — погледът му шареше по строените в боен ред звезди и кораби, без да ги забелязва. Звездната зала никога не бе представлявала някакъв интерес за Флъри.

— По дяволите, Норман — заговори намръщено той, — здравата ни изплаши. Защо сега не си в болницата?

— Аз бях в болницата, Дан. Не мога да остана там. Накрая успях да вгълпя това в главата на Ейза Черни, така че той се съгласи да си дойда у дома, ако стоя мирен и му позволявам да ме навестява. Както виждаш, стоя мирен. Не ме интересува дали ще ме навестява. Интересува ме само да установя истината за М.В.Д.

— О, за бога, Норман. Честна дума, не трябва да се тревожиш...

— Дан, вече тридесет години си ми давал честната си дума само когато си ме лъгал. Остави това сега. Повиках те тази сутрин, защото на теб ти е известен отговорът. Искам да го знам. *За бога, Дан!*

Флъри огледа залата, сякаш за пръв път виждаше блестящите светли точки... а може би наистина ги виждаше за пръв път, помисли си Марчанд.

Накрая заговори.

— Да, има нещичко по този въпрос.

Марчанд чакаше. Бе придобил огромен опит в чакането.

— Има един млад човек — продължи Флъри. — Казва се Айзъл. Би ли повярвал — математик? Та на него му е хрумнала някаква идея.

Флъри придърпа един стол и седна.

— С много недостатъци — добави той. — Всъщност мнозина смятат, че тази идея изобщо не може да се осъществи. Ти, естествено, си запознат с теорията — Айнщайн, Лоренц-Фицджералд, цялата плеяда — всички отхвърлят идеята му. Нарича се — представяш ли си! — полиномиация.

Напразно почака думите му да предизвикат смях. После каза:

— Макар че трябва да призная, че в идеята му има нещо, защото изпитанията...

Марчанд заговори кротко и с огромно самообладание:

— Дан, ще изплюеш ли, моля те, камъчето? Да видим какво каза дотук. На един млад човек на име Айзъл му е хрумнала някаква идея, която е налудничава, но върши работа.

— Ами... да.

Марчанд бавно се облегна назад и притвори очи.

— А това означава, че ние сме вървели по съвсем погрешен път. Най-вече аз. И цялата ни работа...

— Слушай, Норман! *Изобщо* не трябва да мислиш така! Целият този прелом се дължи на работата, извършена от теб. Без постигнатото от теб хора като Айзъл никога нямаше да имат възможност за изява. Нима не знаеш, че той е работил върху теорията си като наш стипендиант?

— Не, не знаех — за миг Марчанд вдигна поглед към „Тихо Брае“, — но от това не ми става по-леко. Чудя се дали петдесетте хиляди мъже и жени, които отдадоха по-голямата част от живота си на камерите за дълбоко замразяване в резултат на... извършената от мен работа... ще споделят твоето мнение. Все пак ти благодаря. Каза ми онова, което исках да знам.

Когато един час по-късно Черни влезе в звездната зала, Марчанд веднага го заговори:

— Позволява ли състоянието ми да се подложа на „пренасяне“?

Преди да отговори, лекарят остави чантата си и взе стол.

— Не разполагаме с никакъв донор, Норман. От години не е имало доброволец.

— Не. Нямах предвид да бъда „пренесен“ в човешко тяло — не искам никакви доброволни донори-самоубийци, — впрочем ти сам ми каза, че понякога телата, претърпели „пренасяне“, се самоубиват. Ще се задоволя и с шимпанзе. С какво съм по-добър от онзи младеж... как му беше името?

— Дуюейн Фъргюсън ли имаш предвид?

— Именно. С какво съм по-добър от него?

— О, стига, Норман. Ти си твърде стар. Твоите фосфолипиди...

— Но не съм толкова стар, че да умра, нали? А това е най-лошото, което може да се случи.

— „Пренасянето“ няма да е устойчиво! Особено на твоята възраст — ти явно нищо не разбираш от химия. Не бих могъл да ти обещавам повече от две-три седмици.

— Наистина ли? — възкликна радостно Марчанд. — Не очаквах и толкова. Това вече е повече, отколкото очаквах да ми обещаеш.

Лекарят упорствуваше, ала Марчанд, кален през своите деветдесет и шест години в многобройни тежки битки, не се предаваше, а освен това имаше и едно предимство пред Черни. Лекарят знаеше дори по-добре от самия Марчанд, че едно по-силно вълнение ще го убие. В мига, в който Черни прецени, че рискът от извършването на „пренасянето“ е по-малък в сравнение с риска от продължаването на спора по този въпрос, той се намръщи, поклати неохотно глава и излезе.

Марчанд бавно го последва с инвалидния стол.

Не беше необходимо да бърза за събитието, което можеше да се окаже и последно в живота му. Имаше много време. В Института поддържаха резерв от отбрани шимпанзета, ала щяха да са необходими няколко часа, за да подготвят едно от тях.

В процеса на „пренасянето“ единият мозък трябваше да се пожертвува. Човекът в края на краищата имаше възможност да се върне в собственото си тяло при риск за неуспех едно към петдесет. Шимпанзето обаче никога нямаше да бъде пак същото. „Пренасянето“ на Марчанд започна: началното облъчване, трудната титрация на течностите в организма му и безкрайните притягания с лейкопласт, бинтове и ремъци. Бе виждал как се прави това и процедурата не криеше за него никакви изненади... Не бе знаел само, че толкова много боли.

III

Като се стараеше да не се опира на пръстите на ръцете си (а това бе трудно, тъй като маймунското тяло бе предопределено да върви на четири крака — горните крайници бяха твърде дълги, за да висят прилично от двете му страни), Марчанд се отправи с патешка походка към площадката за изстрелване на космически кораби и опъна скования си маймунски гръбнак, за да вдигне поглед към ненавистния кораб.

Към него идваше Дан Флъри.

— Норман? — запита той.

Марчанд се опита да кимне, не успя, но Флъри разбра.

— Норман — рече той, — това е Зигмунд Айзъл. Той създаде двигателя М.В.Д.

Марчанд протегна една дълга ръка и подаде длан, която отказваше да се разтвори — дотолкова бе свикнала да бъде свита в юмрук.

— Мойти поздравления — изговори той колкото може по-ясно. Добросъвестно не стисна ръката на младия черноок мъж, когото му представяха. Бяха го предупредили, че с физическата си сила шимпанзето може да осакати човешките същества. Нямаше вероятност да забрави това, но беше съблазнително да си позволи да си го помисли дори за миг.

Пусна ръката и потрепна от болката, която го прониза.

Черни го бе предупредил какво го очаква: „Неустойчиво, опасно, нетрайно! — тези думи неспирно гърмяха в ушите му — и не забравяй, Норман, че сетивните уреди са включени на степен, твърде висока за теб — ти не си свикнал с въвеждането на такова количество енергия — ще те боли“.

Марчанд обаче бе уверил лекаря, че няма да обръща внимание на болката, и наистина не обръщаше. Отново огледа кораба.

— Таха знаши, тофа е хорабът — изръмжа той и отново опна гръбнак и изпъчи тумбестия гръден кош на звяра, чието тяло

обитаваше, за да огледа внимателно застаналия на площадката кораб. На височина бе не повече от стотина стъпки.

— Не е много холям — отбеляза пренебрежително той. — „Сариан“, който беше пърфият ни кораб, достигаше на фисочина дефетстотин стъпки и носеше на борда си хилята туши хъм Алфа Хентавър.

— И върна живи само сто и петдесет — рече Айзъл. Той каза това с най-спокоен тон, но се изрази пределно ясно. — Искам да ви кажа, д-р Марчанд, че винаги съм ви се възхищавал. Надявам се, че няма да имате нищо против моята компания. Научавам, че искате да летите с мен до „Тихо Брае“.

— Хахфо моха да имам протиф фашата хомпания? — Той, естествено, имаше. Макар и с най-добри намерения, този млад човек бе изпратил по дяволите посветените на една идея седемдесет години предан труд плюс едно значително състояние — осем милиона лично негови пари и още стотици милиони, които Марчанд бе измолил от милионери, от подаяния на правителството, от грошовете на учениците — беше ги изпратил по дяволите. Щяха да казват: „Една преходна личност от началото на двадесет и първия век, Норман Марчанд, предприема опит за звездна колонизация с примитивни, движени с ракети кораби. В тази своя зле замислена авантюра той, естествено, претърпява неуспех, а щетите — човешки жертви и средства — са огромни. Едва след внедряването на свръхсветлинния двигател на Айзъл...“ Щяха да кажат, че се е провалил. И това беше така.

Когато „Тихо Брае“ полетя към звездите, музиката на огромни оркестри от по петстотин души съпровождаше изстрелването му, а телевизионните зрители от цял свят го наблюдаваха с помощта на спътници. Присъствуваха един президент, един губернатор и половината Сенат.

Когато малкото корабче на Айзъл излетя, за да настигне „Тихо Брае“ и да съобщи на хората на борда му, че всичките им усилия са били напразни, изстрелването му приличаше на заминаването на ферибота, който тръгва за Джърси Сити в 7:17 часа. До такава степен, помисли си Марчанд, Айзъл бе принизил величието на звездния полет. И въпреки това Марчанд не би се отказал от този полет за нищо на

света. Макар че това означаваше да се натрапва като свръхбагаж на Айзъл, който бе съсипал живота му, и на другото „пренесено“ шимпанзе — Дуейн Фъргюсън, за когото неизвестно защо смятаха, че има някакви привилегии по отношение на „Тихо Брае“.

Неизвестно защо натовариха на борда допълнителен двигател М.В.Д. — Марчанд чу един от работниците да го нарича „Полифлектор“, но той нямаше да му окаже честта да попита някого за причината. Може би имаше вероятност да се повреди двигателят и щеше да е необходим резервен? Марчанд отмина този въпрос, осъзнавайки, че го вземат не от страх, а за сигурност. Каквато и да беше причината — тя не го засягаше. Той дори не желаше да лети с този кораб, но гледаше на това само като на свой неотменен дълг.

И той влезе в кораба на Айзъл.

Вътрешността на проклетия кораб на Айзъл бе съобразена с човешкия ръст — високи девет стъпки тавани и широки кресла, пригодени за преодоляване на ускорението, но за него и Дуейн Фъргюсън бяха донесли висящи койки, които можеха да поберат тялото на шимпанзе. Несъмнено бяха ги откъснали от новия кораб. От кораба, който никога нямаше да полети — или поне нямаше да полети върху струи от йонизиран газ. А нямаше и съмнение, че това сигурно е последният път, когато се налага човешки ум да отпътува от Земята в маймунско тяло.

Марчанд не разбираше с какво Айзъл бе заменил йонизирания газ и как се придвижваше към звездите проклетият му кораб. Поли-или молифлекторът, все едно как се казваше тази проклетия, беше много малък. Целият кораб бе джудже.

Нямаше помещение за материалите за химическите реакции — те бяха в такива малки количества, колкото да изведат кораба в орбита. Тогава вълшебната малка черна кутия — всъщност не беше кутия, а сандък, и съвсем не беше малък, тъй като на големина бе колкото един роял, и не беше черен, а сив — щеше да извърши своето вълшебство. Наричаха вълшебството „полиномиация“. Марчанд дори не се опита да разбере какво означава тази полиномиация — той само слушаше или се преструваше, че слуша краткия и недодялан словесен опит на Айзъл да преведе езика на математиката в членоразделна реч. Марчанд чу достатъчно, за да проумее нещичко. Пространството имаше „N“ измерения. Чудесно, това изясняваше целия въпрос, поне доколкото го

засягаше него, ето защо той не даде ухо на мъчителните усилия на Айзъл да обясни как човек може да се изкачи, така да се каже, в полиномиално измерение — не, като че ли не беше така, ами да превърне съществуващите полиномиални измерения на една стандартна четирипространствена маса в по-високи математически степени... той не чу това. Не чу нито дума. Беше се заслушал единствено в мощното равномерно туптене на маймунското сърце, което сега изпращаше кръв към мозъка му.

Дуейн Фъргюсън се появи в маймунското тяло, което вече никога нямаше да напусне. Това бе още една точка в самообвинението на Марчанд — чу, като казваха, че на Фъргюсън не му провървяло и тялото му умряло при процеса на „пренасянето“.

Веднага щом разбра какви са намеренията на Айзъл, Марчанд реши да ги използва като възможност за изкупление. Планът бе много прост. Основно изпитание на двигателя на Айзъл, съчетано с мисия на милосърдие. Те възнамеряваха да отлетят по маршрута на заминалия отдавна тронав „Тихо Брае“ и да го настигнат някъде в Космоса... защото дори сега, тридесет години след като бе излетял от Порт Кенеди, корабът продължаваше да намалява скоростта си, за да влезе в своята изпитателна орбита около Грумбридж 1618. Докато Марчанд пристягаше ремъците около себе си, Айзъл обясняваше всичко отначало. Той проверяваше своя черен сандък и същевременно говореше.

— Разбирате ли, сър, ние ще се опитаме да изравним курса и скоростта, но честно казано, това е най-трудното. Най-лесно е да ги настигнем — скоростта ни позволява това. После ще прехвърлим резервния полифлектор на борда на „Тихо Брае“...

— Да, благодаря — рече любезно Марчанд, като все така продължаваше да не слуша какво му разправят за двигателя. Щом този двигател съществуваше, Марчанд трябваше да го използва — съвестта иначе не би му простила, — но не искаше да знае никакви подробности.

Защото фактът, че са пропилили толкова много човешки живота, си остава непроменен.

Всяка година, прекарана в камерите за дълбоко замразяване на „Тихо Брае“, намалява с един месец живота на тялото, поставено в тях. Изпотяването е забавено, но не и спряно. Сърцето не бие, но кръвта се

изтласква с помпа. Тръбички впръскват захар и минерали в нециркулиращата кръв. Катетри отвеждат отпадъчните вещества. А експедицията Грумбридж 1618 щеше да трае деветдесет години.

Най-доброто, на което можеше да се надява един четиридесетгодишен човек, бе при пристигането да бъде възстановен в тяло, чиято биологична възраст е около петдесет години — докато зад гърба му на Земята не е останало вече нищо: роднините му са измрели отдавна, а приятелите са се превърнали в прах.

Струваше си риска. Или поне така мислеха колонистите, водени от любопитството, което разяжда пътешественика, и изгаряни от непреодолимото желание, което го отвежда още по-нататък. Заради богатството, могъществото и свободата, които може да им даде един нов свят, и заради мястото, което щяха да им отредят учебниците по история — не мястото на Уошингтън, нито дори на Христос. Те щяха да получат мястото на нови Адам и Ева.

Струваше си риска, мислеха всички онези хиляди хора, когато доброволно излетяха. Но какво щяха да мислят, когато кацнат!

Ако кацнеха, без да знаят истината, ако някой кораб като този на Айзъл не ги настигнеше в Космоса, за да им я каже, те щяха да се сблъскаат с най-голямото разочарование, преживявано някога от човек. По първоначалния си план експедицията Грумбридж 1618 на борда на „Тихо Брае“ трябваше да продължи още четиридесет години. През това време с изобретението на Айзъл, което осигуряваше превози със скорост, по-висока от светлинната, планетата щеше да бъде вече населена от стотици хиляди хора, да работят фабрики, да има построени пътища, най-добрата земя да бъде разграбена, а учебниците по история да са стигнали вече до пета глава... и тогава какво щяха да мислят трите хиляди застаряващи пътешественици?

Марчанд изстена и потрепера, и то не само защото корабът излиташе и ускорението притисна гърдния му кош към гръбнака.

Когато се намираха вече във властта на полифлектора, той прекоси пилотската кабина, за да отиде при другите.

— Нихоха досега не съм бил в Хосмоса — каза той.

— Вашата работа беше на Земята — отбеляза Айзъл извънредно почтително.

— Да. Тошно таха. — И Марчанд спря дотук. Един човек, чийто живот е провал, дължи нещо на хората и едно от нещата, които дължи, е привилегията да им позволява да гледат на това със снизхождение.

Той наблюдаваше внимателно как Айзъл и Фъргюсън отчитат данните на уредите и извършват микрометрични наблюдения върху действието на полифлектора. Марчанд не разбираше нищо от свръхсветлинни двигатели, но от звездни карти имаше понятие. Видя пред себе си отбелязан с двоен контур курса на експедицията Грумбридж 1618. „Тихо Брае“ бе застанал като светла точка на около девет десети от разстоянието между Слънчевата система и звездата Грумбридж, което, измерено във време, правеше някъде по-малко от три четвърти от пътя на експедицията.

— Обемни детектори, д-р Марчанд — обясни весело Айзъл, посочвайки към картите. — Добре е, че не са много наблизо, защото масата им тогава ще е твърде малка, за да я засекат.

Марчанд разбра: същите тези детектори, които могат да показват слънце или планета, биха показали и кораб от милиони тонове, ако скоростта му е достатъчно голяма, за да увеличи достатъчно масата.

— Добре е и това, че не са много надалече — добави Айзъл с разтревожен вид. — Ще ни е трудно сега да изравним скоростта си с тяхната, въпреки че от девет години те намаляват своята скорост... Да пристегнем ремъците.

Марчанд стегна ремъците си от койката в очакване на нов пристъп от обичайните усещания при ускорението. Но това, което последва, бе различно и много по-отвратително.

Това беше месомелачка, която дъвчеше сърцето и мускулите му и после ги плюеше смазани и уродливи.

Това беше центрофуга, която стискаше гърлото и мачкаше сърцето му.

Това беше шеметът и гаденето от влакче в пратер или от малка лодка, попаднала в тайфун. Без значение къде ги беше отнесъл корабът, звездите на картите се изплъзнаха, спуснаха се надолу и заеха ново местоположение.

Завладян от най-смазващата за цял един век мигрена, Марчанд едва ли разбираше какво става, но той научи, че през това време бяха намерили „Тихо Брае“ след старта, даден му преди тридесет години.

IV

Капитанът на „Тихо Брае“ беше посивяло жълтозъбо шимпанзе на име Лафкадио — кафявите му очи на звяр примижаха от сътресението, а дългите му жилести ръце все още трепереха от реакцията, че вижда кораб... кораб... и човешки същества.

Марчанд забеляза, че капитанът не може да свали очи от Айзъл. Бе живял тридесет години в маймунско тяло. Маймуната бе вече остаряла. Лафкадио сигурно вече смяташе себе си повече за шимпанзе, а човешкото тяло — само за спомен, който бледнееше при ежедневната гледка на обраслите с козина ръце и кривите жилави крака. Самият Марчанд усещаше как маймунският ум се вмъква обратно в тялото си, макар и да знаеше, че това е само игра на въображението.

А наистина ли беше само въображение? Ейза Черни бе казал, че „пренасянето“ няма да е устойчиво — нещо свързано с фосфолипидите — не можеше да си спомни точно. Всъщност не можеше да си спомни нищо с онази яснота и увереност, с каквато би искал, и причината не бе само в това, че умът му е на деветдесет и шест години.

Без да се вълнува, Марчанд осъзна, че неговите броени месеци или седмици се бяха стопили за няколко дни.

Естествено, може би и пулсиращата болка между слепоочията му отнемаше разсъдъка. Но още с раждането си тази мисъл бе отхвърлена — щом имаше достатъчно смелост да осъзнае, че цял живот е работил напразно, той можеше да се изправи и пред факта, че болката бе само вторична производна на убиеца, който обитаваше маймунското му тяло. От това му стана още по-трудно да се съсредоточи. Като през мъгла чу разговора на капитана с екипажа — двадесет и двете „пренесени“ шимпанзета, които управляваха полета на „Тихо Брае“ и наглеждаха трите хиляди замразени тела в трюма. Сред някакви неясни плътни гласове дочу как Айзъл се разпорежда за пренасянето на двигателя М.В.Д. от неговия малък кораб на огромния тронав Ноев

ковчег, който с помощта на черния му сандък можеше да полети толкова бързо, че да обиколи звездите за един ден.

Марчанд усещаше, че от време на време го поглеждат със съжаление.

Тяхното съжаление не го засягаше. Той само искаше да му позволят да живее при тях, докато умре, знаейки със сигурност, че това време не е далече. Още докато разговаряха, Марчанд изпадна в някакъв болезнен и дълбок унес, който го зашемети, докато... нямаше и понятие за времето... докато се озова, пристегнат с ремъци, в койката в апаратната на кораба и усети допълнителното смазващо страдание, което му подсказа, че отново пътуват през пространство с други измерения.

— Добре ли сте? — попита един познат плътен гъгнец глас.

Това бе другата, последна жертва на неговата груба грешка, този, когото наричаха Фъргюсън. Марчанд успя да отговори, че е добре.

— Почти стигнахме — каза Фъргюсън. — Помислих, че ще поискате да узнаете. Има планета. Смятат, че е подходяща за живеене.

Звездата, наричана Грумбридж 1618, не се виждаше с просто око от Земята. Телескопът можеше да я превърне в малка блещукаща светлинка, изгубена сред безброя от хиляди по-далечни, но по-ярки звезди. Но отгук и Слънчевата система не се виждаше много по-голяма.

Марчанд си спомняше, че с усилие се измъкна от койката, пренебрегвайки загриженото изражение върху маймунското лице на Фъргюсън, за да погледне назад към екрана, който показваше Слънчевата система. Фъргюсън му я беше открил и Марчанд наблюдаваше светлината, пътувала петнадесет години от родната му планета. Фотоните, които падаха сега върху очите му, бяха престанали да обливат Земята в цветовете на залеза още когато Марчанд е бил на осемдесет, а жена му е била погребана само отпреди няколко години. Не си спомняше как се е добрал до койката.

Не си спомняше и точно по кое време някой му каза за планетата, която се надяваха да заселят. Поне по слънчевите стандарти тя се намиреше близо до оранжевия диск на Грумбридж 1618. От първоначалните приблизителни изчисления на капитана излезе, че има

твърде неправилна орбита, но когато я доближиха повече, се оказа, че орбитата е на по-малко от десет милиона мили от нажежените въглени на своята звезда. Достатъчно близо. Достатъчно топло. Телескопите показваха, че това е планета с океани и гори, те слагаха край на нескончаемите съмнения на капитана, защото, дори да се отдалечи повече от звездата, орбитата не може да замрази планетата, нито пък да я овъгли, ако се приближи много, защото тогава гората нямаше да израсне. Спектроскопите, термоелементите и филарометрите непрекъснато даваха сведения — уредите препускаха пред кораба, който бе вече в орбита, принуден да пропълзи с ракетна скорост последния инч от своето пътешествие. Въздухът можеше да се диша, защото папратовите гори бяха прочистили отровите и го бяха изпълнили с кислород. Притеглянето бе по-силно от земното — това неминуемо щеше да се превърне в бреме за първото поколение и в източник на заболявания на краката и лумбални болки за още много други поколения, — ала всичко бе в границите на поносимото. Светът беше красив.

Марчанд изобщо не помнеше как е научил всичко това, нито помнеше за кацането, нито за припряното радостно отваряне на хладилните камери, съживяването на колонистите, започването на живота на планетата... само знаеше, че по едно време се озова свит в една мека, топла койка, и когато погледна нагоре, видя небе.

V

Над лицето му бяха надвиснали изпъкналата космата уста и полегатите вежди на шимпанзе. Марчанд позна младия момък Фъргюсън.

— Здравейте — рече той. — Колко време съм бил в безсъзнание? Смутено, шимпанзето отговори:

— Ами... по-точно казано, вие изобщо не бяхте в безсъзнание. — Гласът му постепенно заглъхна.

— Разбирам — каза Марчанд и се опита да се надигне. Той бе признателен за силата на това тяло с увиснали рамене и къси крака, което бе взел в заем, защото светът, в който бе дошъл, имаше неприятно мощна прегръдка. От усилието получи световъртеж. Около него се завъртя едно светло небе с рехави облаци, усети някакви странни проблясъци на болка и наслада, припомни си вкусове, които никога не бе опитвал, изпита радости, които никога не бе познавал... С мъка обузда атрофираната маймуна и каза:

— Искате да кажете, че съм бил... как го наричахте? Неустойчив? „Пренасянето“ не се е получило добре.

Той обаче не се нуждаеше от потвърждението на Фъргюсън. Знаеше... и то добре, че следващият път на „изчезване“ ще е последен. Черни го бе предупредил. Фосфолипидите, нали така се казваха? Като че ли беше вече време да си отиде у дома...

Полегнал на една страна, той видя мъже и жени, мъже и жени с човешки вид, които изпълняваха различни задания, и това го накара да попита:

— Вие все още ли сте шимпанзе?

— Ще бъда още за известно време, д-р Марчанд. Нали знаете, че тялото ми умря.

Известно време Марчанд размишляваше върху думите на Фъргюсън. Докато вниманието му бе раздвоено, той се улови, че ближе ръката си под лакътя и се чеше по закръгления корем.

— Не! — изкреця той и се опита да стане.

Фъргюсън му помогна и Марчанд отново се почувствува признателен за силната маймунска ръка. Той си спомни какво го бе измъчвало.

— Защо? — попита той.

— Какво защо, д-р Марчанд?

— Защо дойдохте тук?

— Бих желал да седнете, докато лекарят пристигне — каза Фъргюсън загрижено. — Дойдох, защото на борда на „Тихо Брае“ имаше някого, когото исках да видя.

„Момиче?“ — помисли си Марчанд учудено.

— И видяхте ли я?

— Не нея — тях. Да, видях ги. Моите родители. Знаете ли, бях двегодишен, когато „Тихо Брае“ замина. Моите родители бяха породиста двойка — казаха ми, че по онова време е било трудно да се намерят доброволци, — ами да, разбира се, вие ще знаете това по-добре от мен. Както и да е, те... аз бях осиновен от една леля. Те ми оставили писмо, което да прочета, когато порасна достатъчно... Д-р Марчанд! Какво ви става?

Марчанд се олюля и падна, не успя да предотврати това — знаеше, че представлява зрелище, усещаше как неуместните сълзи бликат от маймунските му очи, но този последен и неочакван удар бе твърде жесток. Той погледна в очите факта за петдесетте хиляди погубени живота и пое вината за тях, но едно изоставено детенце, дадено на някаква леля, и писмо за извинение — ето това вече разби сърцето му.

— Чудя ви се защо не ме убиеете — рече той.

— Д-р Марчанд, не разбирам за какво говорите.

— Ако само... — промълви Марчанд. — Не очаквам никакви благоволения, но ако само можех някак си да заплатя. Ала не мога. Нищо не ми остана. Не ми остана дори капчица живот, който да е от значение. Но ви моля да ми простите, мистър Фъргюсън, и ще трябва да се задоволите с това.

— Д-р Марчанд — каза Фъргюсън, — ако не греша, вие искате да ви простя заради Института?

Марчанд кимна.

— О, не би трябвало аз да ви казвам това, но щом няма друг кой. Слушайте! Ще се опитам да ви обясня. Първото нещо, което

колонистите направиха вчера, бе да изберат име на планетата. Всички гласуваха единодушно. Знаете ли как я нарекоха?

Марчанд само го изгледа тъжно.

— Моля ви, слушайте, д-р Марчанд! Те я нарекоха на човека, който цял живот ги е вдъхновявал. Техният най-велик герой. Нарече я Марчанд.

Марчанд се втренчи в него, задържа погледа си и после, без да променя изражението си, затвори очи.

— Д-р Марчанд! — промълви колебливо Фъргюсън, а накрая, сериозно обезпокоен, се обърна и се завтече уплашено с маймунската си походка — краката и ръцете му го носеха бързо по земята, към корабния лекар, който го бе оставил със строгата заръка да го извика веднага щом пациентът покаже някакви признаци на живот.

Когато се върнаха, шимпанзето беше изчезнало. Огледаха внимателно папратовата гора и се спогледаха.

— Сигурно е отишъл да се поразходи — каза лекарят. — Може би така е по-добре.

— Но нощите са студени! Ще хване пневмония. Ще умре.

— Повече не би могъл — каза колкото може по-любезно лекарят. — Той е вече мъртъв във всяко по-значимо отношение.

Той се приведе и разтри бодящите го бедра, изтощени от съпротивлението на притеглянето в този нов рай, после се изправи и заоглежда звездите в притъмняващото западно небе. Малко по-нататък се виждаше яркозелено небесно тяло — това бе още една планета на Грумбридж 1618, изградена изцяло от лед и медни соли. Вероятно една от слабо мъждукащите звезди бе Слънцето.

— Той ни даде всичките тези планети — рече лекарят и се обърна с лице към града. — Знаете ли какво означава да си добър човек, Фъргюсън? Означава да си по-добър, отколкото си всъщност, така че дори неуспехите ти да помогнат дори мъничко някому да успее — ето това направи той за нас. Дано е чул това, което сте се опитали да му кажете. Дано да си го е спомнил, когато е умирал — каза лекарят.

— Ако не е успял — промълви съвсем ясно Фъргюсън, — ние останалите винаги ще го помним.

На следващия ден намериха сгърченото тяло.

Това беше първото погребение на тази планета и именно онова, което описват учебниците по история. Ето защо на планетата на име

Марчанд статуята на космодрума има малък барелеф, изсечен над надписа:

БАЩАТА НА ЗВЕЗДИТЕ

Барелефът представлява шимпанзе, сгушило се и вторачило невиждащи, уплашени очи в света. Защото те намериха именно тяло на шимпанзе и именно тяло на шимпанзе погребяха под паметника. Барелефът и тялото — те наистина са на маймуни. Но статуята, която се извисява над тях, е статуя на бог.

БЪРЗА КЛОПКА

Имах запазено място до прозореца в предния салон, защото точно при този полет започват да сервират именно оттам, но на съседното кресло съзрях картонче за резервация с името на Горди Маккензи. Отминах, без да се спирам, докато не чух поздрав на стюардесата:

— О, д-р Гру, радвам се, че ще летите отново с нас...

Стоях, препречил пътеката между креслата.

— Мога ли да се прехвърля някъде назад, Клара?

— Да, разбира се... Почакайте да видя?

— Какво бихте казали за онова място? — На него не виждах картонче за резервация.

— Само че то не е до прозореца?

— А дали е свободно?

— Сега ще проверя. — Тя разгърна скицата за запазени места. — Заповядайте, моля. Мога ли да взема чантата ви?

— Да-да. Ето че ви създавам работа.

Аз също трябваше да поработя, ето защо не исках да седя до Маккензи. Отпуснах се в креслото, поглеждайки навъсено към съседа си, за да му покажа, че не съм склонен да повеждам разговор, в отговор на което той смръщи вежди в знак, че това напълно го устройва. Видях Маккензи да се качва в самолета, но той не ме забеляза.

Малко преди да излетим, съзрях как Клара се наведе над него, за да провери предпазния му колан, и същевременно закри с длан картончето за резервация с моето име. Умница. Реших да я почерпя, щом попадна отново в мотела, където екипажът ѝ отсяда между два полета.

Не искам да оставате с впечатлението, че съм от онези модни личности, които не слизат от самолетите, и че съм на „ти“ с всяка срещната стюардеса. Единствените най-често срещани от мен стюардеси са две по линията Ню Йорк — Лос Анжелес, няколко, които

летят от О'Хеър, и две, които виждам от време на време при полетите между Хънтсвил и летище Кенеди — ах, да, и едно момиче от „Еър Франс“, с което летях един-два пъти от Орли, но само защото веднъж, когато служителите от метрото стачкуваха и изобщо не можеше да се намери такси, тя ме взе в своя ситроен. И все пак, като поразмисли човек, излиза, че е така — изглежда, наистина пътувам много. Това са рисковете на професията ми. Макар че съм завършил физика на атмосферата, аз се занимавам с обработка на данни — да поясня: това са резултатите от отчитането на уредите и оптичните наблюдения, които ние тълкуваме, за да определим еди-какво си налягане, температура, химически състав и т.н. — а точно сега това е една твърде нашумяла област и мен ме канят на много конференции. Казах „канят“, но не и в смисъл, че мога да откажа. Не мога, ако искам да запазя положението си в отдела и да си върша свободно моята работа. От една страна, всичко това означава лукс и удоволствия, когато, разбира се, имам време за удоволствия. И наистина — станал съм експерт в издирването на някое изискано заведение в Кливланд или Албъкърк (опитайте мексиканската кухня в ресторанта на летището) или в заклеяването на някое долнокачествено вино.

Това, от друга страна, обаче е смешно, защото не съм очаквал, че нещата ще се развият по този начин — не и като малък, когато четях статиите на Уили Лий и ходех да търся корени от женшен в горите около Потсдам (този, който е в щата Ню Йорк), за да спечеля пари, да отида в Масачузетския технологически институт и да строя космически кораби. Виждах се като мършав, недохранен учен с износени дрехи. Представях си, че вероятно никога няма да мога да напускам лабораторията (тогава бях убеден, че космическите кораби се проектират в лаборатории) и че ще си прахосвам здравето в дълги безсънни нощи над сметачната линия. А излезе така, че си прахосвам здравето с дезориентация по време и място.

Струва ми се обаче, че знам как да се справя с всичко това.

По тази причина не исках да прекарам четири часа и половина в празнодумство с Горди Маккензи, защото, ей богу, аз може би *наистина* знам как да се справя с всичко това.

Този въпрос действително не е от моята област, но съм го разисквал с някои хора от организацията и те не си придадоха онзи вежлив вид, който обикновено си придават хората, щом се опиташ да им кажеш нещо от тяхната област. Ще се помъча да го обясня. И така във всяка по-важна област за един месец се провеждат около двадесет конференции, симпозиуми и колоквиуми и човек може да загуби авторитета си, ако не участва поне в няколко от тях. Без да смятаме производствените и плановите заседания и най-различните събрания от местно значение. А на всичко отгоре те се провеждат и в най-различни градове. Не съм спал в собствения си дом седем нощи поред от по-миналата Коледа, когато бях болен от грип.

И сега въпросът е — какво се постига с всичките тези събрания? По едно време си бях изградил теорията, че цялата тази *система* е планирана — става въпрос за градовете, в които заседаваме, пътуванията със самолет и всичко останало. Нещо подобно на психически стимулатор, чиято цел е да ни държи постоянно в напрежение — в края на краищата, когато човек пътува за някъде с реактивен самолет със скорост 600 мили в час, той е убеден, че върши нещо важно, защото в противен случай не би имало нужда да бърза толкова. Но кой би седнал да планира подобно нещо?

Ето защо изоставих тази идея и съсредоточих вниманието си върху пътищата за създаване на по-ефективна система. Знаете ли, наистина не съществува по-глупав начин за получаване на информация от този да прелетиш 3000 мили, за да седнеш в позлатено кресло в някоя хотелска танцувална зала и да изслушаш двадесет и пет човека да ти четат доклади. Двадесет и три от докладите изобщо не те интересуват, а двадесет и четвъртия не можеш да разбереш поради лошия акцент на докладчика, който освен това го претупва на бърза ръка, защото се притеснява, че ще закъснее и няма да успее да хване самолета си за следващата конференция. Именно онзи един-единствен двадесет и пети доклад ти е струвал четири дни, включително времето за път, докато си могъл да го прочетеш в собствения си кабинет само за петнадесет минути. А освен това и да го разбереш по-добре. Е, да, разбира се, съществува и взаимното общуване, когато се озовеш седнал в кафенето до някой, чиято компания се занимава с телеметрия, и той е в състояние да ти разкаже за най-съвременните уреди, за които никъде не можеш да прочетеш. Забелязвам обаче, че за такива

разговори остава все по-малко и по-малко време. А може би и интересът към тях отслабва все повече и повече, защото някъде след около триста и първото ново запознанство човек наистина се уморява и започва да си мисли какво ли го очаква на писалището му, когато се върне, и си спомня за времето в Международния астрономическия съюз в Брюксел, когато лепналият се за него досаден и бърбърив египтянин му е разказвал цял час и половина за Суецката криза.

И така, предполагам, че моята идея ви стана ясна. Загуба на време и ценен керосин за самолетно гориво, прав ли съм?

Жалко е това, че снабдяването с електронна информация е толкова евтино и леснодостъпно. Не знам дали сте присъствували на демонстрирането на видеофона, изработен от „Бел Лабораторис“ — направиха го на две събрания и ефектът е *почти* същият като при разговор лице срещу лице. По-сполучлив е от телефона. Възприятието е пълно, като изключим това, че не можеш да доловиш само дали човекът отсреща лъха на уиски или неща от този род. А това е само един начин за получаване на информация — съществуват още факсимилната, телеметричната, компютърната и телексната информация — да, ние разполагаме с всичко това, защо тогава не го използваме? Нека отидем и по-далеч. Сигурно ви е известно как може да се монтира записан на магнетофон тест — изрязват се ненужните части на речта, премахват се паузите, изтриват се дори някои излишни думи. И въпреки това записът изцяло се разбира, само че със скорост четиристотин думи в минута вместо с шестдесет или седемдесет, половината от които са повторения или „Това, което искам да кажа, е...“.

Ето това е въпросът за изграждането на системата и както казах, той не е от моята област. По този въпрос обаче се очаква мнението на специалиста — не моето. Двама от колегите ми се запалиха по тази идея и ние ще се съберем да я обсъдим веднага щом успеем да намерим време.

Може би се питате какъв е моят принос? Мисля, че имам известен принос. Например какво бихте казали за такъв подход при обсъжданията, при който въпросите наистина да се решават? Чел съм някои доклади, които предлагат начини да се опростят и насочат правилно разискванията на една конференция, така че нещата *наистина* да могат да се разискват. Аз дори си имам собствена идея по

този въпрос. Нарекъл съм я Квант на Дебата — възможно най-краткия довод, който всеки участник в дадено обсъждане може да използва, за да изрази отделно становище и да накара останалите да го разберат (оспорят или отхвърлят), преди той да премине към следващия.

И така, ако половината от това, което си мисля, е правилно, тогава хората като мен ще могат да си свършат нещата за... е, да бъдем по-умерени... за четвърт от времето, което им е необходимо сега.

Другите три четвърти остават за... какво? Ами за работа! За да вършим нещата, които знаем, че трябва да свършим, но все не можем да намерим време за тях. Говоря всичко това съвсем убедено и сериозно. Искрено вярвам, че ние можем да вършим четири пъти повече работа, отколкото вършим сега. И съм абсолютно убеден, че така можем да кацнем на Марс след пет години вместо след двадесет, да лекуваме левкемия след дванадесет години вместо след петдесет и тъй нататък.

Ето това е положението и по тази причина не исках да си губя времето в разговори с Горди Маккензи. Носех всички свои записки в чантата си и четири часа и половина щяха да ми бъдат напълно достатъчни да се опитам да ги сглобя в подходящ вид, за да ги покажа на моите приятели от организацията и на някои други, кои то проявяваха интерес към тях.

Така че веднага щом самолетът се отдели от земята, свалих малката масичка и започнах да подреждам купчинките листи.

Само че се разминах с намеренията си.

Смешно наистина колко често се разминаваме с тях — мисълта ми е, че се случва човек да има някаква работа, която иска да свърши, и когато погледне напред, за да прецени дали времето ще му стигне за нея, най-неочаквано се оказва, че времето е изтекло, а той не е направил нищо. Стана така, че Клара се зададе с коктейлите — тя знаеше какъв предпочитам — съвсем сухо мартини с кора от лимон, — и аз от учтивост отместих записките, за да не ѝ пречат, след това тя се появи с предястията и от глад прибрах записките обратно в чантата си, впоследствие трябваше да решавам как искам да ми приготвят филето и обедът заедно с виното и десертния коктейл ми отне почти два часа. И макар че няхах никакво желание да гледам филм, все пак има нещо интригуващо да виждаш пред себе си всичките тези екрани с героя, който тъкмо извършва бомбено нападение на твоя екран, но го улучват

и пада в пламъците на екраните към по-предните кресла, които съзираш с крайчеца на окото си; или пък го виждаш в стаята за инструкции на екипажа, или дори в кръчмата предишната нощ на екраните в другата редица, където филмът върви, преди да е минал при теб — всичко това ми прилича на противоречив отрязък от мигове, „сега“ в множествено число. Объркана работа. Тя обаче прикова вниманието ми, помогна и алкохолът и когато филмът свърши, бе станало вече време за поднасянето на второто кафе с бонбони, след което светна надписът да пристегнем предпазните колани и ние вече се намирахме над огромния алуминиев купол върху Маунт Уилсън. Ето как не успях да намеря време да подредя записките си. Аз обаче съм свикнал с това. Навремето в Потсдам така не успях да открия и корени от женшен. Ето защо се наложи да изкарам училище със стипендия.

Пристигнах и се регистрирах в хотела, напписах си лицето и слязох долу в заседателната зала точно навреме за една много скучна беседа на тема „Въздушни течения в атмосферата на планетите“. Публиката бе доста многобройна, в залата имаше около седемдесет-осемдесет човека, които кой знае какво си мислеха за ползата от всичко това — аз обаче си взех една програма и бързо се измъкнах.

— Здравей, колега — извика ми някой откъм автомата за кафе.

Отидох и се ръкувах с него — млад човек на име Резник от малкия колеж, където бях получил първата си научна степен.

Изглеждаше отегчен и ядосан. Беше с някакъв мъж, когото не познавах, висок и сивокос, с вид на banker.

— Д-р Реймъс, запознайте се с колегата Чесли Гру. Това е д-р Реймъс. Той е от НАСА — да, струва ми се, че е от НАСА.

— Не, аз работя в една фондация — каза той. — Драго ми е да се запозная с вас, д-р Гру. Следя вашата работа.

— Благодаря. Много благодаря.

С удоволствие щях да си поръчам чашка кафе, но не ми се искаше, докато го пия, да стоя прав и да разговарям с тях. Ето защо казах:

— Няма как, ще трябва да се регистрирам, така че бихте ли ме извинили?

— Хайде-хайде, колега — каза Лари Резник. — Видях те, като се регистрираше преди половин час. Ти просто искаш да се качиш в стаята си, за да работиш.

Стана ми малко неловко. Не пред Резник, а пред другия човек, когото не познавах. Той се усмихна и рече:

— Лари ми разказа, че вие сте така устроен. Наистина, когато минахте, той каза, че ще се върнете само след тридесет секунди, и така стана.

— Ами да. Въздушните течения не спадат към моята специалност, наистина?

— О, никой не ви упреква. Бог е свидетел. Желаете ли кафе?

Не ми оставаше нищо друго, освен да приема благосклонно поканата.

— Да, ако обичате. Благодаря.

Наблюдавах го как взе чаша и я напълни от голямата сребриста кана. Лицето му ми беше смътно познато, но не можех да си спомня откъде.

— Да сме се срещали в Далас на сесиите на Астрономическото общество?

— Боя се, че не. Захар? Вижте, аз всъщност съм присъствувал на много малко събрания, но съм чел някои от вашите доклади.

Разбърках кафето си.

— Благодаря ви, д-р Реймъс. — Едно от нещата, които съм се научил да правя, е да повтарям едно име колкото мога по-често, за да не го забравя. Някъде обаче по средата на разговора щях обезателно да го забравя. — Моят доклад, д-р Реймъс, е утре сутринта. „Фотометрични методи за измерване на планетарните орбити“. Опасявам се, че в него едва ли има нещо повече от постигнатото на конференцията в Ленгли.

— Да, прочетох резюмето.

— Но това, че ще го изнесеш, ти го пишат в актива, нали? — обади се Лари. Той дишаше тежко. — Колко събрания станаха за тази година?

— Ами много. — Стараех се да глътна кафето си набързо, без това да направи впечатление. Изглежда, Лари беше в мрачно настроение.

— Точно за това разговаряхме, когато влезе — каза той. — Тридесет доклада годишно и текущи отчети за комитета. Кога за последен път си работил сериозно цял месец на писалището си? Знам, в моя отдел?

Усетих, че разговорът започва да ме интересува, а именно това не ми се искаше — исках да се заловя със записките си. Отпих още една глътка кафе.

— Знаеш ли какво казва Фред Холи?

— Не, Лари.

— Той казва, че в мига, в който някой човек постигне нещо, без значение какво, целият свят започва да заговорничи как да му попречи това повече никога да не му се случва. Председатели на събрания започват да го канят да изнася доклади. Членове на управителни съвети го слагат в разни комисии. Вестникари му се обаждат за интервюта. От телевизията го молят да участва заедно с един клоун, диригент на оркестър и певица в някакво предаване, за да говори по въпроса има ли живот на Марс.

— А хората, които се радват на успеха му, го задържат с дълги разговори, когато той напусне събранията — продължи д-р Реймъс. Той се усмихна. — Наистина, д-р Гру. Няма да се обидим, ако се оттеглите.

— Понякога ми се струва, че в това се намесва някакъв друг свят — продължи Лари.

Той говореше не само нервно, но и неразбираемо.

— По тази причина — добави той — аз още нищо не съм постигнал. За разлика от теб, колега. Но един ден и това може да стане.

— Недей да скромничиш — каза д-р Реймъс. — Вижте какво, тук вдигаме много шум. Защо не отидем някъде, където можем да седнем и да разговаряме спокойно — освен ако вие наистина не възнамерявате да се заловите с работата си, д-р Гру?

Да си призная, вече бях почти убеден, че именно *това* е моята работа — да разговарям с Лари и д-р Реймъс — и накрая се качихме в моята стая, а след това в стаята на Лари, където в чантата си той имаше доклад за корпорацията „Ранд“ с някои бележки, които му бях изпратил навремето, и повече изобщо не се върнахме в заседателната

зала. Някъде към десет часа поръчахме да ни донесат вечерята и докато пиехме изстинало кафе на неприбраната маса и по малко уиски от бутилката, която Лари бе донесъл със себе си, им разказах всичко, което си мисля за системата на получаването на технологична информация. И за нейното значение. Д-р Реймъс, най-добрият слушател, за който може да се мечтае, подкрепяше всяка моя дума, макар и само с „Да, разбира се“ и „Така е“. Теорията ми наистина я биваше. Бях повярвал в нея, когато в самотните часове, седнал като дете, очакващо Коледа, изчислявах *колко работа* бих могъл да извърша, прилагайки системата. Сега обаче в присъствието на двамата вече бях напълно убеден в правотата ѝ. Прекарахме бурна вечер. Накрая дори започнахме да пресмятаме след колко време ще можем да колонизираме Марс и да построим флот от междузвездни линейни кораби, ако всички хора използват за *работа* своето работно време, след което се смълчахме и Лари се изправи, отвори широко френския прозорец и пред нас се разкри гледката от балкона му. От двадесетия етаж долу пред нас се разстиляше Лос Анжелос, а от южните хълмове се канеше да се извие гръмотевична буря. Свежият въздух мигновено проясни главата ми и ме накара да осъзная, първо, че вече ми се спи, и второ, че след около седем часа трябва да изнасям проклетия доклад.

— Би могло да се каже, че вече е утро — рече д-р Реймъс.

Лари започна да възразява, после се усмихна.

— Е, добре, приятели, ваша воля — каза той. — Аз обаче искам да прегледам на спокойствие записките ти, колега, стига да нямаш нещо против.

— Само да не ги загубиш — казах аз и тръгнах към стаята си, за да си легна в леглото и да лежа с широко отворени очи, докато заспя, за да сънувам как петдесет седмици в годината работя само по моята специалност.

Въпреки всичко се събудих лесно в мига, в който хотелският будилник иззвъня до главата ми. Бяхме се уговорили да закусим в стаята на Лари, така че да мога да си прибера записките и евентуално да побъбрим, преди да започне сутрешното заседание. Когато стигнах до неговия етаж, видях д-р Реймъс, който с леки стъпки идваше към мен.

— Добро утро — поздрави той. — Току-що събудих двама младоженци и това не ги зарадва особено. Стаята на Лари не беше ли номер 2051?

— Не, 2052, в обратна посока.

Той се усмихна, тръгна редом с мен и ми разказа един нецензурен, но много забавен виц за двама младоженци, като стигна до най-смешното място точно когато застанахме пред вратата на Лари.

Лари не отговори на моето почукване.

— Опитайте вие — казах аз, продължавайки да се смея.

Почукването на д-р Реймъс обаче остана също без отговор.

Смехът ми секна.

— Той не би могъл да забрави, че ще дойдем, нали?

— Защо не опитате да отворите вратата?

Опитах и тя се отвори лесно.

Лари обаче не беше в стаята. Вратата на банята, както и балконската врата стояха отворени, но Лари не се виждаше. Леглото му беше в безпорядък, но празно.

— Не може да е излязъл — каза д-р Реймъс. — Вижте, обувките му са тук.

Балконът не беше толкова голям, че да може да се скрие човек, но въпреки това отидох и го огледах — измит от дъжда и тесен. Там имаше само два прогизнали от водата шезлонга и няколко угарки от цигари.

— Като че ли е излизал тук — казах аз, след което в мелодраматичен порив се надвесих над парапета и погледнах надолу, но се оказа, че няма нищо мелодраматично, защото там, в извивката на просторната хотелска площадка, върху ръба на фонтана лежеше нещо и някакъв човек, застанал до него, крещеше на портиера. Беше все още твърде рано, за да е много шумно, и долавях неговия глас, който едва-едва преодоляваше височината от двеста стъпки между нас и това, което беше останало от Лари.

Сутрешното заседание бе отложено, но се реши да продължим следобед и аз влязох в продължителни и недостойни пререкания с Горди Маккензи, защото той искаше да изнесе доклада си, както бе по старата програма, в три часа следобед, но по новата този час бе определен за мен, а аз не бях в достатъчно добро настроение, за да му отстъпя. Не и след двата часа, които прекарах със следователите и

хотелската управа, опитвайки се да им помогна да установят защо Лари е скочил или паднал от балкона, и най-вече след като разбрах, че скачайки, той е държал в ръката си всички мои записки, които сега се валяха на кални и мокри снопчета из целия Лос Анжелес.

Беше ми дошло до гуша. Бях чувал навремето, че Крафт Еरिकе прочел един доклад за три минути и четиридесет и пет секунди вместо за предвидените дванадесет минути, и като се постарах да счупя този рекорд, почти успях. После нахвърлих всички тези неща в куфара и се отписах от хотела с намерението да отида право на летището и да хвана първия самолет за дома.

— За вас има оставено известие, мистър Гру — обърна се към мен администраторът. — Д-р Реймъс помоли да не заминавате, без да се видите с него.

— Благодаря — казах аз след кратко колебание дали да изпълня молбата му или не, но се оказа, че не се налага да вземам решение. Забързан, Реймъс прекоси фоайето и дойде при мен. На приятното му лице се четеше загриженост.

— Бях сигурен, че ще си заминете — каза той. — Ала преди да тръгнете, отделете ми само двадесет минути.

Докато се колебаех, той щракна с пръсти към пиколото.

— Ето. Той ще се погрижи за чантата ви, а ние можем да слезем да изпием по чаша кафе.

И така се оставих да ме отведе до вътрешния двор, където се намираше кафенето, топло и чисто сега, след дъжда. Чудех се дали позна мястото, където Лари бе паднал, но аз не съм сантиментален за подобни неща, а очевидно и той не беше. Когато желаше, д-р Реймъс наистина се превръщаше във властна личност. Още преди да приближим столовете си до масата, той повика сервитьорката, изпрати я за кафе и сандвичи, без дори да се посъветва с мен, и заговори направо:

— Колега — каза той. — Не унивайте! Съжалявам за записките ви. Ала не искам да се отказвате от работата си.

Чувствайки се твърде уморен, аз се облегнах на стола си.

— О, само това не бих направил, д-р Реймъс?

— Наричайте ме Ласло.

— Само това не бих направил, Ласло. Всъщност вече мислих по този въпрос.

— Бях сигурен, че ще го сторите.

— Смятам, че ако през следващата седмица сваля две събрания от програмата си — за извинение мога да използвам смъртта на Лари, готов съм всъщност да използвам всичко, — мога да възстановя повечето от тях по памет. Е, като си помисли човек, това може би няма да стане за една седмица. Ще трябва да пиша да ми изпратят преписи от някои доклади. Но рано или късно?

— Чудесно. Именно по този въпрос искам да разговарям с вас.

Момичето донесе кафето и сандвичите и той я отпрати веднага щом тя ни ги сервира.

— Искам да ви кажа, че вие сте човекът, заради когото дойдох тук.

Погледнах го.

— Вие се интересувате от фотометрия?

— Не. Не от доклада ви — от вашата идея. От това, за което разговаряхме цяла нощ. Когато Резник спомена името ви вчера, не знаех, че именно вие ми трябва. Но след снощния разговор се убедих.

— Да, но аз не търся работа, д-р... Ласло.

— А аз не ви и предлагам работа.

— Тогава какво?

— Предлагам ви възможност да осъществите идеята си. Разполагам с пари, колега, пари на фондацията, които плачат да бъдат вложени в нещо. Не в космически и ракови изследвания, нито във висша математика — в тях вече са вложени достатъчно много пари. Моята фондация издирва проекти, които не се вменват в обичайните рамки. Значими проекти. Като вашия.

Да, това, естествено, ме развълнува. Беше много хубаво, за да е истина.

— Обадох се първо на секретаря на управителния съвет във Вашингтон — искам да кажа, веднага щом започнаха работата. Естествено, по телефона не можех да му дам сведения, достатъчни за официален договор. Но той лапна въдицата, колега. И управителният съвет ще направи същото. Следващата седмица има събрание, на което искам да присъствувате...

— Във Вашингтон? Предполагам, че...

— Не. Фондацията е международна, колега, и това събрание е на Лаго ди Комо. Ние, разбира се, ще поемем всички разноски и там ще можете да свършите много повече работа, защото няма да ви се обаждат от кантората...

— Да, но не съм сигурен, че...

— Ние ще ви подпомогнем. Изцяло. Персонал. Помещения. Започнахме изграждането на един център в Еймс, Айова — ще трябва естествено, да ходите дотам. Най-много, да кажем, два пъти месечно. И... — усмихна се той, като че ли се извиняваше за нещо — знам, че това няма значение за вас. След като вече имате един медал на гърдите си, получаването на следващите едва ли ще ви развълнува. Но все пак ще звучи добре в биографичната ви справка в „Кой какъв е“^[1]. Както и да е, секретарят ме упълномощи да ви предам, че сте поканен да приемете назначение в управителния съвет.

Изпитах нужда от кафе и отпих една голяма глътка.

— Вашите темпове са много шеметни за мен, Ласло — отбелязах аз.

— Членовете на управителния съвет заседават във Флагстаф, където разполагат с клуб извън града. Ще ви хареса. Събират се, естествено, само шест пъти годишно. Но си струва труда, колега. Искам да кажа, че ние си имаме своя политика, както и всичко останало, и че ако човек е член на управителния съвет, той има много по-голяма тежест.

И той продължи да приказва, а аз седях и слушах и всичко се сбъдваше, всичко, за което бях мечтал. И през следващата седмица в Италия, в една просторна светла стая с огромен прозорец с изглед към Лаго ди Комо осъзнах, че съм станал пълновластен директор на проект, с ранг на член на управителния съвет, почетен член на най-важните комисии и че имам персонал от четиридесет и един човека.

Другата седмица откриваме мемориала „Лорънс Резник“ в Еймс — името беше моя идея, но всички я подкрепиха и макар че годината беше много напрегната, вече виждам, че наистина ще постигнем напредък. Все още изглежда малко нелепо това, че отделям толкова много време за организационна работа и конференции. Но когато онзи ден в Монреал споменах за това пред Ласло, той ми отправи една усмивка и одобрителен поглед.

— Чудех се колко ли време ще издържиш, без да мислиш за това — рече той. — Но най-добре е човек да бърза бавно и сам виждаш, че ще бъде възнаграден. Казах ли ти как добре ще се посрещне лекционната ти обиколка?

— Благодаря. В името на истината, каза ми. Открием ли веднъж център „Резник“, ще има малко повече време.

— Съвсем правилно! Не казвай, че си го научил от мен — намигна той, — но спомняш ли си какво ти бях казал за евентуалното ти назначение в президентската комисия по междуведомствените работи? Е, още не е официално. Но е решено. Вече ти взехме апартамент в „Шорам“. Ще имаш често нужда от него. Дори обзаведохме една от стаите за кабинет — между пътуванията ще можеш да работиш там върху записките и докладите си.

Аз, разбира се, му обясних, че ако има предвид записките, които се мъча да възстановя, за тях изобщо не ми е необходимо толкова голямо помещение. Не чак толкова голямо, тъй като, честно казано, по този въпрос не съм напреднал много.

Струва ми се, че по един или друг начин можех и да напредна, ако имах поне малко късмет. Но се оказа, че нямам. Горкият Ханیمان например — бях му писал вече за още един препис от доклада, който бе изготвил за мен, когато научих, че при буря яхтата му се обърнала. Дори цяла седмица не намериха тялото му. И, изглежда, никой не знае къде е държал преписа от доклада, ако изобщо го е направил.

А и онази шегата, която Резник каза в деня, когато почина — как светът винаги заговорничи срещу човека, постигнал нещо. И след това добави: „Понякога ми се струва, че в това се намесва някакъв друг свят...“

Постарах се да проумея смисъла на шегата — ако това наистина беше шегата. Да допуснем например само като хипотеза, че Някой не желае ние да напредваме толкова бързо, колкото можем в действителност, Някой от друг свят...

Това е глупаво. Или поне на мен ми изглежда глупаво.

Ако това предположение обаче не е глупаво, тогава то трябва да е точно обратното на глупаво, от което следва, че сигурно е опасно. На два пъти, съвсем наскоро, едва не бях прегазен от двама смахнати шофьори пред собствения ми дом. Ами онова въздушно такси, което изтървах и видях как пред очите ми се разби на излитане.

Има две неща, които бих искал да разбера дори само за развлечение. Едното е откъде и с каква цел фондацията се снабдява с пари. И второто — отговора на този въпрос мога да получа и сам, когато следващия път отида в Лос Анжелес — дали наистина онази сутрин в стая 2051 е имало младоженци, които са били събудени по погрешка от Ласло Реймъс тъкмо по времето, когато Лари е летял двадесет етажа надолу.

[1] Биографичен справочник за известни личности. — Б.пр. ↑

ПРОКЛЯТИЕТО НА МИДАС

И тъй, ожениха се.

Младоженката и младоженецът представляваха красива двойка, тя — в дваисетярдвата си снежнобяла рокля с набор, той — в официалната си синя надиплена риза и плисирани панталони.

Беше малка сватба — най-хубавата, която той можеше да си позволи. Гости им бяха само най-близките роднини и няколко най-добри приятели. А когато свещеникът изпълни церемонията, Мори Фрай целуна невестата си и потеглиха с колата за гощавката. Имаше общо дваисет и осем лимузини (макар че всъщност в дваисет от тях бяха настанени само роботите на уредника на банкетата) и три коли с цветя.

— Благославям и двама ви — произнесе старият Илън сантиментално. — Мори, намерили сте си прекрасно момиче в нашата Чери. — Изсекна носа си с оръфан батистен квадрат.

Старите се държаха много добре, мислеше си Мори. На банкетата, заобиколени от огромни купища сватбени подаръци, те пиха шампанско и изядоха голямо количество от извънредно вкусните сандвичета с пържен хляб. Слушаха учтиво петнайсетчленния оркестър, дори майката на Чери изигра един танц с Мори просто от сантименталност, макар и да беше ясно, че танцуването съвсем не влизаше в обичайния стил на живота ѝ. Стараеха се с всички сили да се приобщят към компанията, но все пак двете фигури в напреднала възраст, в строго, семпло и навярно взето под наем облекло правеха ужасяващо впечатление сред четвъртакровите гоблени и бълбукащи фонтани, които изпълваха главната танцувална зала в извънградската къща на Мори.

Когато дойде време гостите да се разотиват и да оставят младоженците да започнат съвместния си живот, бащата на Чери раздруса ръката на Мори, а майка ѝ го целуна. Но когато тръгнаха с малкия си открит автомобил, лицата им бяха засенчени от лошо предчувствие.

Разбира се, нямаха нищо против Мори като човек. Но бедните не биваше да се женят за богати.

Безспорно Мори и Чери се обичаха. Това помагаше. Казваха си го по десет пъти на час, през дългите часове, прекарвани заедно, в течение на първите пет месеца от брака. Мори дори отделяше време да пазарува с жена си, с което печелеше още повече обичта ѝ. Докато бутаха пазарските си колички през просторните сводести коридори на супермаркета, Мори проверяваше артикулите по списъка за покупки, а Чери вадеше стоките. Беше забавно.

До известно време.

Първото им спречкване стана в супермаркета, между „Закуските“ и „Подовите принадлежности“, точно там, където се откриваше новият отдел „Скъпоценни камъни“.

Мори пропусна от списъка „Диамантен медальон, фалшиви бижута, обици“.

Чери се разбунтува:

— Мори, но в списъка аз *имам* медальон. Моля те, мили!

Мори прелисти неуверено страниците на списъка. Не ще и дума, медальонът беше там и нямаше посочен заместител.

— А какво ще кажеш за гривна? — предложи той. — Гледай, имат някои красиви с рубини. Виж как отиват на косата ти, мила! — Махна на един робот-продавач, който се приближи бързо и подаде на Чери таблата с гривни. — Прекрасно! — възкликна Мори, когато Чери надяна на китката си най-голямата от колекцията.

— И значи няма да имам медальон, така ли? — попита Чери.

— Разбира се, че няма да имаш. — Той погледна етикета. — Точно същият брой дажбени точки! — И тъй като Чери изглеждаше само несигурна, но не и убедена, добави бързо: — А сега не е зле да минем към отдела за обувки. Трябва да си избира бални лачени обувки.

Чери не възрази нищо нито тогава, нито през останалата част от обиколката из магазина. Накрая, докато седяха в салона на партера на супермаркета и чакаха роботите-счетоводители да нанесат сметката им и роботите-касиери да подпечатат продоволствените им книжки, Мори се сети да помоли транспортния отдел да отдели гривната.

— Не искам да я пращат с останалите неща, мила — обясни той. — Искам да си я сложиш веднага. Честна дума, никога досега не съм виждал нещо, което да ти стои толкова *добре*.

Чери изглеждаше развълнувана и доволна. И Мори беше доволен от себе си; не всеки умееше да се справя така добре с тези дребни домашни проблеми!

През целия път до вкъщи изпитваше самодоволство, докато Хенри, техният робот-другар, ги угощаваше със забавни истории за фабриката, в която бил конструиран и обучен. Чери никак не беше свикнала с Хенри, ала човек не можеше да не обикне този робот. Шегички и забавни истории, когато имаш нужда от развеселяване, неизчерпаем запас от новини и сведения по всеки посочен от теб въпрос — Хенри беше винаги на разположение. Чери дори изрично настоя Хенри да им прави компания на трапезата и като самия Мори се кискаше от все сърце на смешните му анекдоти.

Но по-късно, в оранжерията, когато Хенри от деликатност ги остави сами, смехът секна.

Мори не забеляза това. Той твърде добросъвестно вършеше всекидневната работа: включи триизмерния телевизор, подбра напитките за след ядене, прегледа вечерните вестници.

Чери се окашля смутено и Мори прекъсна работата, която вършеше.

— Мили — заговори тя нерешително, — тази вечер се чувствам някак неспокойна. Дали ние... искам да кажа, мислиш ли, че можем просто да си останем вкъщи и... хм, да си почиваме?

Мори я погледна с лека загриженост. Тя лежеше уморено по гръб, с полузатворени очи.

— Не се ли чувствуваш добре? — попита той.

— Отлично. Просто не ми се излиза тази вечер, мили. Нямам настроение.

Той седна и машинално запали цигара.

— Разбирам — рече. По триизмерния телевизор започваше някаква комедийна програма; стана да го угаси и да включи магнетофона. Приглушени струнни звуци изпълниха стаята.

— Имаме резервация в клуба за тази вечер — напомни й той.

Чери се размърда неловко.

— Зная.

— А освен това имаме и билети за опера, които купих миналата седмица. Не обичам да натяквам, мила, но не сме използвали *нищо* един от билетите си за опера.

— Можем да я гледаме оттук, по триизмерната телевизия — рече тя със слаб глас.

— Не е там, работата, мила. Аз... не исках да ти говоря за това, но Уейнрайт от службата вчера ми каза нещо. Каза ми за снощи, че ще бъде на цирк и ще следи дали и ние сме там. А ние не бяхме. Не знам какво да му кажа идущата седмица.

Почака Чери да отговори, но тя мълчеше.

Продължи сдържано:

— Тъй че ако *можеш* да намериш начин да излезеш тази вечер...

Спря се с увиснала челюст. Чери плачеше мълчаливо и с много сълзи.

— Мила! — едва измънка той.

Приближи се бързо до нея, но тя го отблъсна. Застана безпомощен над Чери и я гледаше как плаче.

— Мила, какво ти е? — попита.

Тя отвърна глава.

Мори се поклащаше на пети. Не за пръв път виждаше Чери да плаче — такава мъчителна сцена имаше, когато Си Дадоха Обет Един На Друг, съзнавайки, че по произход са твърде различни, за да могат да бъдат щастливи, и преди да разберат, че въпреки всичко *трябва* да принадлежат един на друг... Но за пръв път сълзите ѝ го караха да се чувства виновен.

И наистина се чувствуваше виновен. Просто стоеше и я гледаше.

После ѝ обърна гръб и се приближи до бюфета. Без да поглежда към готовите ликьори, наля две силни уиски със сода и ги донесе. Сложи едното до нея, отпи голяма глътка от второто.

Със съвсем друг тон произнесе:

— Мила, какво ти е?

Не получи отговор.

— Хайде, кажи. Какво има?

Тя го погледна и потърка очи. Почти нацупено промърмори:

— Съжалявам.

— Зная, че съжаляваш. Слушай, ние се обичаме. Хайде да обсъдим тази работа.

Тя взе чашата си и я задържа за момент, преди да я сложи отново ненапита.

— Каква полза, Мори?

— Моля те. Да опитаме.

Тя повдигна рамене.

Той продължи непреклонно:

— Ти не си щастлива, нали? И то заради... хм, заради всичко това. — С жест обхвана богато мебелираната оранжерия, дебелия килим, множеството машини и уреди за личното им удобство и развлечение, които само чакаха да ги докоснат. Косвено обхвана двайсет и шест стаи, пет коли, девет робота. Мори изрече с усилие:

— Не си свикнала на това, нали?

— Какво да правя — каза Чери. — Мори, знаеш, че се стараех. Ала у нас вкъщи...

— Дявол да го вземе — избухна той, — та нали *това* е твоят дом. Ти не живееш вече при баща си в оная петстайна къщичка; не прекарваш вечерите си в прекопаване на градината или в игра на карти за кибритени клечки. Ти живееш тук, с мен, твоя съпруг! Знаеше какво те очаква. Обсъждахме всичко това дълго преди да се оженим...

Думите секнаха, защото те изобщо бяха безполезни. Чери плачеше пак, но вече не мълчаливо.

Ридаеше през сълзи:

— Мили, стараех се. Да знаеш как се стараех! Носех всички тия глупави дрехи, играех всички тия глупави игри, излизах с теб колкото ми беше възможно по-често и... ядях всичката тая ужасна храна, докато най-сетне надебелях! Мислех, че ще изтърпя. Но не мога да продължавам повече така; не съм свикнала. Аз... те обичам, Мори, но ако живея така, ще полудея. Какво да правя, Мори... *омръзна ми да бъда бедна!*

В края на краищата сълзите престанаха, кавгата утихна, влюбените се целунаха и се сдобриха. Но Мори лежа буден тая нощ, заслушвайки се в тихото дишане на жена си от съседната стая, втрещен в мрака така трагично, както бе гледал всеки бедняк преди него.

Блажени са бедните, защото те ще наследят земята.

Блажен е Мори, наследник на повече светски блага, отколкото можеше да ползва.

Мори Фрай, потънал в жестока мизерия, през нито един ден от живота си не бе гладувал, никога не бе му липсвало нещо, което

сърцето му да желае във вид на храна, облекло или място за спане. В света на Мори тези неща не липсваха никому; никой не можеше да бъде лишен от тях.

Малтус беше прав — що се отнася до цивилизация без машини, автоматични фабрики, хидропоника и синтетични храни, ядрени реактори, извличане на метали и минерали от океаните...

И все по-голям резерв от работна ръка...

И архитектура, извисяваща се високо във въздуха, скрита дълбоко под земята и плаваща на далечни разстояния по вода върху кейове и понтони... архитектура, която може да се излее за един ден и да се живее в нея на другия ден...

И работи.

Най-вече работи... работи, които да копаят, да носят, да топят и да фабрикуват, да строят, да обработват земята, да тъкат и да шият.

От морето доставяха липсващите на земята богатства, лабораториите изнамираха останалите... а фабриките се превърнаха в рог на изобилието, който бълваше достатъчно за изхранването, обличането и подслоняването на една дузина светове.

Безгранични открития, неизчерпаема енергия от атома, неуморен труд на човечеството и на роботите, механизация, която премахваше джунглите, блатата и ледовете от лицето на Земята и на тяхното място издигаше служебни сгради, фабрични центрове и ракетодруми... Тръбопроводът на производството изригваше богатства, каквито не бе виждал нито един крал по времето на Малтус.

Но тръбопроводът има два края. Изобретенията, енергията и трудът, стичащи се в единия край, трябва някак да се оттекат от другия...

Щастливецът Мори, благословена икономическо-консумираща единица, се давеше в потока на тръбопровода, мъчеше се мъжествено да яде, да пие, да носи и да изразходва своя дял от несекващия порой на богатството.

Мори съвсем не се чувствуваше блажен, защото богатата на бедните винаги се ценят най-добре от страни.

Разни норми тормозеха съня му, докато се събуди в осем часа на другата сутрин със зачервени очи и посърнал вид, но вътрешно решен. Бе намерил решение. Започваше нов живот.

Сутрешната поща му донесе неприятности. На бланка на Националната разпределителна комисия прочете:

„Със съжаление Ви уведомяваме, че следните артикули, върнати от Вас във връзка с нормите Ви за август като използвани и вече негодни, бяха прегледани и намерени за недостатъчно употребени.“ Следваше списъкът — дълъг, както видя Мори за свое неприятно разочарование. „С настоящето се отменя кредитът за въпросните артикули и по тази причина Ви се определя допълнителна консумативна норма за текущия месец в размер на 435 точки, от които най-малко 350 точки трябва да бъдат от категориите текстил и домашно обзавеждане.“

Мори захвърли писмото на пода. Слугата го вдигна равнодушно, смачка го и го сложи на бюрото му.

Не беше справедливо! Добре де, банските гащета и плажните чадъри може *наистина* да не са употребявани много — макар че, дявол да го вземе, запита се той ядно, как можеш да износиш плувни принадлежности, когато нямаш време за такива свободни занимания като например плуване? Но туристическите гащета *наистина* бяха използвани! Той ги бе носил цели три дена и част от четвъртия; какво искат от него, да ходи в *дрипи* ли?

Мори гледаше войнствено кафето и препечения хляб, които слугата-робот бе донесъл с пощата, и в този момент решението му се затвърди. Справедливо или не, той трябваше да играе играта според правилата. То беше повече за Чери, отколкото за него, а нов начин на живот може да се започне чисто и просто като го започнеш.

Мори щеше да консумира за двама.

Той каза на слугата-робот:

— Махни тоя буламач. Аз искам кафето си със сметана и захар — *много* сметана и захар. И освен препечения хляб бъркани яйца, пържени картофи, портокалов сок... не, нека бъде половин грейпфрут. Не, размислих, и портокалов сок.

— Веднага, сър — рече слугата. — Значи няма да закусвате в девет, така ли, сър?

— Разбира се, че ще закусвам тогава — заяви Мори благопристойно. — Двойни порции! — А когато роботът затваряше вратата, подвижна подире му: — Масло и мармалад с препечен хляб!

Влезе в банята; програмата му беше запълнена, нямаше време за губене. Под душа грижливо се обля три пъти със сапунена пяна. Когато изми сапуна, пусна поред целия асортимент от кранчета: три лосиона, обикновен талк, ароматизиран талк и тридесет секунди ултравиолетови лъчи. После се насапуниса и изплакна отново, изсуши се с хавлиена кърпа, вместо да използва изсушаващата струя от горещ въздух. Повечето от различните аромати отидоха в канала с водата за измиване, но ако Разпределителната комисия го упрекнеше в разточителство, можеше да заяви, че просто експериментира. Всъщност резултатът съвсем не беше лош.

Излезе от банята, преливащ от добро настроение. Чери беше будна, вторачена с ужас в таблата, внесена от слугата.

— Добро утро, мили — изрече тя със слаб глас. — Уф!

Мори я целуна и погали ръката ѝ.

— Чудесно! — каза той, гледайки таблата с широка, тъпа усмивка. — Ядене!

— Не е ли *много* само за двама ни?

— Двама ни? — повтори Мори властно. — Глупости, мила, аз сам ще изям всичко!

— Ох, Мори! — изпъшка Чери и любящият поглед, с който го дари, можеше да изкупи една дузина такива яденета.

Точно това трябва да имам всеки ден още дълго, дълго време, мислеше той, когато завърши сутрешните си упражнения с робота-боксьор и седна да изконсумира *истинската* си закуска.

Но Мори вече бе взел решение. Докато се справяше с пушената херинга, чая и препечените кифли, обсъждаше плановете си с Хенри. Преглътна една хапка и рече:

— Искам веднага да ми уредиш няколко занимания. Три часа седмично в гимнастически салон — избери някой с много уреди за отслабване, Хенри. Мисля, че ще имам нужда от това. И проби за нови дрехи — нося тия от седмици. Я да помислим: и доктор, и зъболекар. Слушай, Хенри, имам ли насрочена визита при психиатър?

— Разбира се, сър! — отговори той живо. — Всъщност още тази сутрин. Аз вече наредих на шофьора и съобщих в службата ви.

— Отлично! Е, залавяй се с другите работи, Хенри.

— Слушам, сър — каза Хенри и придоби интересното разсеяно изражение на робот, разговарящ по собствената си радиоуредба —

„Разговор между работи“, — докато уреждаше ангажиментите на господаря си.

Мори завърши закуската си в мълчание, доволен от своята добродетелност, помирен със света. Не беше толкова трудно да си примерен; прилежен консуматор, ако *работиш* върху това, размишляваше той. Само недоволниците, неудачниците и некадърниците просто не могат да се нагодят към заобикалящия ги свят. Е, разсъждаваше той с хладно съжаление, все някой трябва да страда; не можеш да направиш омлет, без да счупиш яйца. А неговото задължение беше да не бъде никакъв безумен чудак, който оспорва обществения ред и се бие в гърдите, възмутен от неправдата, а човек, който се грижи за жена си и дома си.

Жалко, че не можеше да пристъпи веднага към истинска консумация днес. Но това беше единственият му ден през седмицата, когато *работеше* — четири от другите шест дни посвещаваше на солидна консумация, — пък и имаше определен сеанс за групова терапия. Анализата му, каза си Мори, положително ще се подобри рязко сега, когато беше готов да посрещне проблемите си.

Потънал в някакво сияние на самодоволство, Мори целуна Чери за сбогуване (най-после тя бе станала, едновременно смутена и зарадвана от новия режим), излезе през вратата и тръгна към колата си. Почти не забеляза дребния човечец с огромна провиснала шапка и крещящо плисирани панталони, който стоеше почти скрит в храстите.

— Хей, Мак! — Гласът на човека беше почти шепот.

— А? Охо... какво има?

Непознатият се озърна плахо.

— Слушай, приятелю — заговори той бързо, — ти имаш вид на интелигентен човек, който би могъл да се възползва от малко помощ. Времената са трудни; ако ми помогнеш, и аз ще ти помогна. Искаш ли да сключим сделка за продоволствени купони? Шест за един. Един от вашите срещу шест от моите — такава изгодна сделка няма да намериш никъде в града. Естествено, моите купони не са истински, но ще минат, приятелю, ще минат...

Мори замига срещу него.

— Не! — отсече той и блъсна човека настрана. Сега пък спекуланти, помисли с горчивина. Лошите жилищни условия и безкрайните жалки занимания с дажбите като че не бяха достатъчно

мъчение за Чери; на всичко отгоре кварталът вече ставаше и свърталище на хора, скарани със законите. Разбира се, не за пръв път го закачаше мошеник, занимаващ се с фалшифициране на продоволствени купони, но никога досега пред собствената му врата!

За миг, докато се качваше в колата си, Мори помисли да съобщи на полицията. Но човекът сигурно щеше да изчезне, преди да пристигнат, пък и в края на краищата се бе справил отлично в случая.

Разбира се, хубаво би било да получи шест купона срещу един. Но никак нямаше да бъде хубаво, ако го хванат.

— Добро утро, мистър Фрай — извънтя роботът-секретар. — Няма ли да влезете веднага? — И с пръст със стоманено връхче посочи вратата, на която пишеше ГРУПОВА ТЕРАПИЯ.

Някой ден, закле се Мори, кимайки в знак на съгласие, ще може да си позволи свой личен аналитик. Груповата терапия помагаше да се облекчат безкрайните стресове от модерния живот, без нея можеше да стигне до същото лошо положение, както истеричните тълпи при продоволствените размирици, или да стане опасно антисоциален като фалшификаторите. Но липсваше личен досег. Според него тази терапия беше прекалено публична проява, а би трябвало да бъде лична работа, все едно да се мъчиш да водиш щастлив брачен живот и в къщата ти да се мотае винаги цяла тълпа работи, които да ти се месят непрекъснато...

Мори се спря уплашен. Как се бе промъкнала *тази* мисъл? Когато влезе в помещението и поздрави групата, към която се числеше, беше видимо потресен.

Бяха единайсет души: четирима фройдисти, двама райхианци, двама юнгианци, един гещалтер, един шокков терапевт и една много тиха съливанистка в напреднала възраст. Дори между членовете на мнозинствените групи съществуваха индивидуални различия по подход и убеждения, но въпреки четирите години, прекарани в тази специална група от аналитици, Мори не бе свикнал напълно да ги отличава мислено. Ала имената им знаеше достатъчно добре.

— Добрутро, доктори — каза той. — Какво ще има днес?

— Добрутро — отговори Земелвайс навъсено. — Днес за пръв път влизате в стаята с такъв вид, като че ли нещо наистина ви измъчва,

а програмата предвижда психо-драма. Доктор Феърлес — извика той, — няма ли начин да изменим малко програмата? Фрай тук е явно под напрежение; тъкмо сега е време да започнем да ровим и да видим какво ще намери. Не можем ли да изпълним вашата психодрама следващия път?

Феърлес поклати изящно плешивата си стара глава.

— Съжалявам, докторе. Ако зависеше от мен, разбира се... но нали знаете правилата.

— Правила, правила — повтори насмешливо Земелвайс. — Та каква полза от тях? Тук имаме пациент в състояние на остро безпокойство, ако изобщо съм виждал досега такъв — а повярвайте ми, виждал съм ги много, — и не му обръщаме внимание, понеже според *правилата* не трябва да му се обръща внимание. Професионално ли е това? Така ли се лекува пациент?

Малкият Блейн каза ледено:

— Ако мога да се изразя така, доктор Земелвайс, досега са прилагани много видове лечение, без да е необходимо да се отклоняваме от правилата. Аз самият всъщност...

— Вие самият! — имитира го Земелвайс. — Вие самият никога в живота си не сте се занимавали сам с пациент. Кога ще напуснете групата, Блейн?

— Доктор Феърлес — тросна се Блейн, — не мога да изтърпя такава лична нападка. Само защото Земелвайс има старшинство и по двама-трима частни пациенти веднъж седмично, си мисли...

— Господа — намеси се Феърлес кротко. — Моля да пристъпим към работа. Мистър Фрай е дошъл при нас за помощ, а не да слуша как се караме.

— Извинете — каза Земелвайс рязко. — Все пак, като председател аз апелирам в името на деспотичната си и механистична власт.

Феърлес кимна с глава.

— Всички ли подкрепят председателя? Броя, девет. Значи само вие сте против, доктор Земелвайс. Ще пристъпим към психодрамата, моля протоколистът да ни прочете бележките и изказванията от предишния сеанс.

Протоколистът, топчест младеж с низш ранг на име Спрог, прелисти страниците на бележника си и зачете с напевен глас:

— Сеанс от двацет и четвърти май, тема — Мори Фрай присъстващи — докторите Феърлес, Билек, Земелвайс, Карадо, Вебер...

Феърлес го прекъсна учтиво:

— Само последната страница, ако обичате, доктор Спрог.

— Хм... о, да. След десетминутно прекъсване за допълнителни роршахи^[1] и електроенцефалограма групата се събра отново и проведе бързо словесно общуване. Резултатите бяха подредени в диаграми и сравнени със стандартните таблици на отклоненията и бе заключено, че основните травми на пациента се дължат респективно на...

Мори усещаше, че вниманието му отслабва. Терапията беше хубаво нещо; всеки знаеше това, ала от време на време я намираще за малко скучна. Но ако нямаше терапия, кой знае какво щеше да стане. Разбира се, каза си Мори, тя му бе помогнала значително — поне не бе подпалил къщата си и крещял на роботите-пожарникари, като Нюъл от същия блок, когато най-голямата му дъщеря се разведе с мъжа си и се върна да живее при него, при което, разбира се, дойде с продоволствените си норми. Мори дори не бе се *изкушавал* да направи нещо толкова скандално и ужасно неморално, като например да *унищожавя* предмети или да ги *прахосва* — е, призна си той чистосърдечно, понякога може да се бе *изкушавал* малко. Но никога не бе вършил нещо толкова сериозно, че да се тормози след това; той беше разумен, напълно разумен.

Вдигна уплашено глава. Всички доктори го гледаха втренчено.

— Мистър Фрай — повтори Феърлес, — ще заемете ли мястото си?

— Разбира се — отвърна Мори бързо. — Ъ-ъ... къде?

Земелвайс се изкикоти.

— Нали ви *казахме*. Но няма значение, Мори, не сте пропуснали кой знае какво. Ще изиграем една от големите сцени във вашия живот, тази, която ни описахте миналия път. Спомняте ли си? Разправяхте, че сте били на четиринайсет години. По Коледа. Вашата майка ви обещава нещо.

Мори преглътна.

— Спомням си — каза той унило. — Е, добре. Къде да застана?

— Ето тук — посочи Феърлес. — Вие сте вие, Карадо е вашата майка, аз съм баща ви. Моля неучастващите доктори да се

отдръпнат. Отлично. А сега, Мори, ето ни сутринта на Коледа. Честита Коледа, Мори!

— Честита Коледа — каза Мори вяло. — Ъ-ъ... Мили татко, къде е моето... ъ-ъ... кученцето, което мама ми обеща?

— Кученце ли! — възкликна Феърлес от все сърце. — Майка ти и аз имаме за теб нещо много по-хубаво от кученце. Просто надзърни под дървото ей там — *робот!* Да, Мори, твой собствен робот — напълно автоматичен другар-робот за теб с трийсет и осем лампи и в естествени размери! Хайде, Мори, приближи се и му заговори. Казва се Хенри. Хайде, момчето ми.

Мори усети внезапно необясним сърбеж отвътре под носната кост. Каза с треперещ глас:

— Но аз... аз не *исках* робот.

— Разбира се, че искаш робот — прекъсна го Карадо. — Хайде, детето ми, поиграй си с твоя хубав робот.

Мори изрева:

— Аз *мразя* роботите! — Огледа докторите около себе си, лекарския кабинет със сива ламперия. Добави предизвикателно: — Чувате ли ме всички! *Продължавам да мразя роботите!*

Настъпи секунда пауза; после заваляха въпросите.

Бе минал половин час, когато секретарят влезе и съобщи, че времето е изтекло.

За този половин час Мори бе превъзмогнал треперенето си и бе потиснал силното си, моментно избухване, но си бе спомнил и нещо, забравено от тринайсет години.

Той мразеше роботите.

Чудното не се състоеше в това, че младият Мори бе мразил роботите. Чудното беше, че Бунтовете срещу роботите, рушителният яростен сблъсък на плът с метал, борбата до смърт между човечеството и неговите машинни приемници... изобщо не бяха станали. Едно малко момче мразеше роботите, ала мъжът, в който бе израсло то, работеше рамо до рамо с тях.

И все пак, винаги и непрекъснато досега новият работник, кандидатът за работа беше едновременно и неизбежно извън закона. Вълните прииждаха — ирландци, негри, евреи, италианци. Натъпкваха

ги и ги затваряха в гетата им, където те кипяха и произвеждаха, докато най-после растящите нови поколения ставаха еднакви.

За роботите не се предвиждаше такова генетично облекчение. И все пак конфликтът не бе настъпил. Веригите с обратна връзка насочваха противосамолетните оръдия и преустроени и прекроени, намираха приложение в нов вид машина — заедно с чуден низ от зъбци и ръчки, неразрушим и мощен енергиен източник и стотици хиляди детайли и монтажни възли.

И първият робот слезе със звън от работния тезгях.

Задачата му беше собственото му унищожение; но от претопените останки от пробното му тяло почерпиха вдъхновение сто по-добри работа. И стоте пристъпиха към работа, и още стотици, докато се натрупаха милиони върху неизчислими милиони.

И все пак бунтовете не избухнаха.

Защото с идването си роботите носеха един дар и името му беше „Изобилие“.

И докато този дар прояви неподозираните си злини, времето за Бунт срещу роботите бе минало. Изобилието е наркотик, към който се привиква. Безсилен си да намалиш дозата. Захвърляш го, ако ти е възможно; спиращ изцяло дозата. Но последвалите конвулсии може да разрушат тялото ти веднъж завинаги.

Наркоманът копнее за зърнистия бял прах; не мрази нито него, нито доставчика, който му го продава. И ако Мори като малко дете мразеше робота, който го бе лишил от кученце, Мори мъжът отлично съзнаваше, че роботите са му слуги и приятели.

Но малкият Мори вътре в мъжа — *той* никога не можа да бъде убеден.

Обикновено Мори очакваше с нетърпение работата си. Единственият ден в седмицата, през който вършеше нещо, представляваше чудесна промяна в скучното ежедневие на консумиране, консумиране и пак консумиране. Той влезе в яркоосветената чертожна на Компанията за развлечения „Брадмур“ с приповдигнато настроение.

Но докато сменяше уличното облекло с чертожническата си престилка, Хауланд от снабдителния отдел се приближи с

многозначителен поглед.

— Уейнрайт те търси — прошепна той. — Най-добре върви направо там.

Мори му поблагодари нервно и излезе. Кабинетът на Уейнрайт имаше размерите на телефонна кабина и беше гол като антарктически лед. Всеки път, когато го видеше, Мори усещаше как вътрешностите му се преобръщат от завист. Представете си писалище без нищо на него освен работна повърхност — нито часовник-календар, нито поставка с писалки в дванайсет цвята, нито диктофони!

Провря се с мъка вътре и седна, докато Уейнрайт довърши телефонния си разговор. Мислено търсеше евентуалните причини за желанието на Уейнрайт да говори лично с него вместо по телефона или като му подхвърли някоя и друга дума, когато минава през чертожната.

Твърде малко от тях бяха състоятелни.

Уейнрайт затвори телефона, а Мори се изправи.

— Викали ли сте ме? — попита той.

В този бузест свят Уейнрайт беше аристократично мършав. Като главен директор на проектантско-конструкторския отдел при Компанията за развлечения „Брадмур“ той стоеше високо в горното съсловие на Състоятелните.

— Да, повиках те — изсъска Уейнрайт. — Фрай, какво те е прихванало точно сега, дявол да го вземе?

— Не ви разбирам, мистър Уейнрайт — запелтечи Мори, зачерквайки списъка на евентуалните причини за този разговор.

— Така и предположих — изсумтя Уейнрайт. — Не че не ти е казано, а не искаш да знаеш. Върни се мислено назад с цяла седмица. За какво те мъмрих тогава?

— За продоволствената ми книжка — отговори Мори унило. — Вижте какво, мистър Уейнрайт, съзнавам, че малко изоставам, но...

— Но нищо! Как гледа Комитетът на това според теб, Фрай? Получили са оплакване от Разпределителната комисия. Естествено, прехвърлиха го на мен. И, естествено, аз пък ще го прехвърля направо на теб. Въпросът е: какво ще направиш в случая? Боже мой, погледни тези цифри, човече — текстилни изделия, петдесет и един процента; храна, шейсет и седем процента; забавления и развлечения, *трийсет* процента! Ти от месеци не си използвал напълно дажбите си!

Мори се вторачи тъжно в картончето.

— Ние — по-точно жена ми и аз — снощи тъкмо разговаряхме надълго и нашироко по този въпрос, мистър Уейнрайт. И повярвайте ми, ще се поправим. Ще се запретнем веднага, ще работим здравата и... ъ-ъ... ще се поправим — завърши той със слаб глас.

Уейнрайт кимна и за пръв път в гласа му прозвуча съчувствена нотка.

— Жена ви. Тя е дъщеря на съдията Илън, нали? Добро семейство. Много пъти съм се срещал със съдията. — После, грубо: — Е, все пак, Фрай, аз те предупреждавам. Не ме интересува как ще оправиш тая работа, важното е *да не стане така, че Комитетът пак да ми напомня за това.*

— Няма да стане, сър.

— Добре. Завърши ли чертежите за новия К-50?

Мори просветля.

— Почти, сър! Днес ще започна да пиша първия раздел. Честна дума, мистър Уейнрайт, много съм доволен от проекта. Сега съм вложил в него повече от осемнайсет хиляди подвижни части, и то без...

— Добре. Добре. — Уейнрайт хвърли поглед към бюрото си. — Върви да работиш върху него. И оправи тази, другата работа. Ти можеш да я оправиш, Фрай. Консумирането е дълг на всеки. Запомни това.

Хауланд придружи Мори от чертожната до безупречните работилници. „Неприятности, а?“ — подхвърли той загрижено. Мори изсумтя. Това не го засягаше.

Хауланд хвърли поглед през рамо, докато нагласяваше програмирация пулт. Мори прегледа матриците мълчаливо, после се залови да чете резюмираните записи, сверявайки ги със схемите, вкара напътствията в програмиращото устройство. Хауланд мълчеше, докато Мори завършваше настройката и пушна пробен запис. Той съвпаднаше напълно; Мори се отдръпна да запали цигара в чест на успеха, преди да натисне пусковото копче.

— Хайде, пускай — каза Хауланд. — Не мога да си отида, докато не го задействуващ.

Мори се ухили и натисна бутона. Таблото светна; в него започна да пулсира слаб метрономен сигнал. Това беше всичко. Мори знаеше, че в другия край на четвъртмилния цех автоматичните сортировачи и

конвейери опипваха медните макари и стоманените слитъци, отмерваха с фунии пластичен прах и багрила, прокарваха сложна лъкатушна пътека за хилядите отделни компоненти, които щяха да образуват новия модел К-50 на „Брадмур“ — „Избери си игра“. Но нищо не се виждаше от мястото в украсеното със сложни стенописи програмно помещение, където стояха. „Брадмур“ беше ултрамодерен завод; в края на производствения цикъл дори роботите бяха заменени със самоуправляващи се машини.

Мори погледна часовника си и записа в дневника времето на пуска, докато Хауланд бързо проверяваше програмата на Мори за подаване на суровина.

— Проверките свършени — произнесе Хауланд тържествено, потупвайки го по гърба. — Трябва да го отпразнуваме. Впрочем това е първата ви разработка, нали?

— Да. Във всеки случай първата самостоятелна.

Хауланд вече търщуваше в личното си шкафче за бутилката, която пазеше там за специални случаи. Наля със замах.

— За Мори Фрай — обяви той, — нашия най-любим конструктор, от когото сме много доволни.

Мори пи. Прекара го много лесно. От години той добросъвестно използваше дажбите си за спиртни напитки, но никога не бе излизал извън минимума, тъй че макар алкохолът да не беше за него нещо ново, тази една-единствена чаша веднага го загрея. Загрея устата му, гърлото му, дълбините на гърдите му и застана като огнена буца във вътрешностите му. Хауланд, който се стараеше да бъде внимателен, похвали глупаво Мори за проекта и му наля отново. Мори не възрази нищо.

Хауланд пресуши чашата си.

— Може би се учудваш — каза той сухо — защо съм толкова доволен от теб, Мори Фрай. Ще ти го кажа.

Мори се ухили.

— Моля те, кажи ми.

Хауланд кимна.

— Ще ти кажа. Защото съм доволен от света, Мори. Снощи жена ми ме напусна.

Мори бе потресен така, както само младоженец можеше да бъде потресен от новината за рухване на брак.

— Много лошо... тоест, истина ли е?

— Да, заряза леглата ми, трапезата ми и пет робота и съм щастлив, че си отиде. — Наля отново за двамата. — Ех, тия жени! Не може да се живее нито с тях, нито без тях. Първо въздишаш, пъхтиш, тичаш подире им... обичаш ли поезията? — попита той внезапно.

Мори отговори предпазливо:

— Отчасти.

Хауланд задекламира:

— „Докога, о, моя любов, ще гледам таз стена между наште градини — твойта с рози, мойта с лилии омайни.“ Харесва ли ти? Написах го за Джослин — жена ми — при първата ни среща.

— Хубаво е — каза Мори.

— Два дена не искаше да ми говори. — Хауланд пресуши чашата си. — Много упорито момиче. Но я гонех като тигър. И после я улових. Уф!

Мори отпи голяма глътка от чашата си.

— Защо „уф“? — попита той.

— Ей така, уф — Хауланд насочи пръст към Мори. — Уф, и това е. Оженихме се, заведох я в бърлогата, където живеех, и уф, роди ни се дете, и уф, имах си една малка неприятност с Продоволствената комисия — нищо сериозно, разбира се, но стана спречкване... и уф, почнахме да се караме.

— Карахме се за всичко — обясни той. — Започва да ми мърмори нещо, и, естествено, аз отговоря едно или друго, и бум, избухваме. Бюджет, бюджет и все бюджет; да умра, ако чуя още веднъж думата „бюджет“. Мори, ти си женен мъж; знаеш какво е. Каж ми истината, не беше ли готов да излезеш от кожата си първия път, когато улови жена си да те мами с бюджета?

— Да ме мами с бюджета ли? — Мори беше потресен. — Как така да ме мами?

— Е, има много начини. Да прави порциите ти по-големи от своите. Да измъква повече ризи за теб от дажбата си за облекло. Ясно ти е, нали?

— Не ми е ясно, дявол да го вземе! — крясна Мори. — Чери не е способна на токова нещо!

Хауланд го гледа тъпо една дълга секунда.

— Разбира се, че не е способна — каза той най-после. — Хайде да изпием по още една.

Наежен, Мори подаде чашата си. Чери не беше от момичетата, които *мамят*. Разбира се, че не беше. Мило, любящо момиче като нея — хубаво момиче, от добро семейство — не би знаело как да започне.

Хауланд говореше някак напевно:

— Няма да има вече бюджет. Няма да има вече караници. Няма да има вече „Татко никога не се е отнасял така с мен“. Няма да има вече мърморене. Няма да има вече допълнителни дажби за домашни нужди. Няма да има вече... Мори, какво ще кажеш да излезем и да обърнем още по няколко чаши? Познавам едно заведение, където...

— Съжалявам, Хауланд — рече Мори. — Знаеш, че трябва да се върна в канцеларията си.

Хауланд прихна да се смее. Протегна ръчния си часовник. Когато Мори се наведе над него, олюлявайки се леко, той със звън отбеляза часа. Оставаха само няколко минути до затварянето на кантората и приключването на този работен ден.

— Ох — изпъшка Мори. — Не съм усетил... Е, както и да е, Хауланд, благодаря ти, но не мога. Жена ми ще ме чака.

— Положително ще те чака — подхили се Хауланд. — Няма да я хванеш да яде тази вечер твоите и нейните дажби.

Мори произнесе рязко:

— Хауланд!

— О, извинявай, извинявай — махна с ръка Хауланд. — Не исках да кажа нищо лошо за твоята жена, разбира се. Изглежда, че Джослин ме е настроила против жените. Но, честна дума, Мори, заведението ще ти се понрави. Казва се „Чичо Пиготи“ и се намира в Стария град. Големи екземпляри се навъртат там. Ще ти харесат. Две вечери миналата седмица те... предполагам, че разбираш, Мори. Аз не ходя там толкова често, но случайно се отбих и...

Мори го прекъсна рязко.

— Благодаря ти, Хауланд. Трябва да се прибирам вкъщи. Жената ме чака. Предложението ти е много любезно. Лека нощ. Ще се видим пак.

Излезе, на прага се обърна да се поклони учтиво, а когато се завъртя обратно, блъсна лицето си в страничната дъска на вратата. Кожата му изтръпна приятно и чак когато видя Хенри, който му

бъбреше съчувствено, усети, че отстрани по лицето му се стича тънка струйка кръв.

— Обикновена плътска рана — произнесе той с достойнство. — Няма нищо, което да ти причини ни най-малко бешпо... безпокойство, Хенри. А сега те моля да махнеш безобразната си физиономия. Искам да размисля.

И през целия път до дома си спа в колата.

Беше по-лошо от махмурлук. По-правилно би било да се нарече „маймунджилък“. Изпил си няколко чаши; започнал си да изтрезняваш, след като си поспал малко. После искат от теб да се събудиш и да функционираш. Последвалото състояние притежава най-лошите черти на махмурлука и на опиването; главата ти бучи, а в устата усещаш вкус като пода на меча дупка, но ни най-малко не си изтрезнял.

Има само един лек. Мори каза хрипливо:

— Хайде да обърнем по един коктейл, мила.

Чери се зарадва, че ще пие коктейл с него преди вечеря. Чери, мислеше си Мори с нежност, е чудесна, чудесна, чудесна...

Усети, че кимна в такт с мислите си, и се стресна от това движение.

Чери притича до него и докосна слепоочията му.

— Боли ли те, мили? — попита тя загрижено. — Имам предвид страната, която си блъснал във вратата.

Мори я изгледа втренчено, ала изражението ѝ беше прямо и любящо. Той каза храбро:

— Само мъничко. Всъщност нищо ми няма.

Икономът донесе коктейлите и се оттегли. Чери вдигна чашата си. Мори също вдигна своята, помириса напитката и едва не я изпусна. Стегна здраво разбърканите си вътрешности и се насили да я преглътне.

Учуди се, но беше доволен; питието се задържа. След миг странното явление на затопляне започна да се повтаря. Изгълта останалата напитка и протегна чашата си да бъде напълнена отново. Дори се опита да се усмихне. Колкото и да е странно, лицето му не промени изражението си.

Още една чаша и Мори се почувствува щастлив и отморен, но съвсем не и пиан. Влязоха да вечерят в отлично настроение. Бъбриха весело помежду си, а също и с Хенри, и Мори намери време дори да изпита сантиментално съжаление към клетия Хауланд, който не можеше да оправи брака си, когато бракът явно беше такава лесна връзка, толкова благотворна и за двете страни, толкова топла и успокояваща...

Изведнъж се сепна и попита:

— Какво?

Чери повтори:

— Това беше най-хитрото предложение, което съм чувала досега. Такъв смешен човечец, мили. Страшно *нервен*, ако ме разбираш. Непрекъснато гледаше вратата, като че очакваше някого, но, разбира се, това беше глупаво. Никой от приятелите му не би дошъл в *нашата* къща да го види.

Мори каза напрегнато:

— Чери, *моля те!* Какво говореше за продоволствените купони?

— Но нали ти казах, мили! Беше точно след като излезе сутринта. Този смешен човечец дойде до вратата; икономът доложи, че не искал да каже името си. Все пак поговорих с него. Помислих, че е някакъв съсед, а, разбира се, *никога* не бих се държала грубо със съсед, отбил се у нас, дори и кварталът да е...

— Продоволствените купони! — молеше Мори. — Не чух ли от теб, че пласирал фалшиви продоволствени купони?

Чери отвърна неуверено:

— Е, предполагам, че *донякъде* бяха фалшиви. Както ми обясни, не били редовни и официални. Но предлагаше четири срещу един, мили — четири от купоните си срещу един от нашите. Та просто извадих домакинската ни книжка, отлепих с пара купони за две седмици и...

— Колко? — изрева Мори.

Чери замига.

— Нормата за около... около две седмици — каза тя плахо. — Лошо ли съм постъпила, мили?

Мори затвори очи, замаян.

— Купони за две седмици — повтори той. — Четири срещу един... не си получила дори колкото се полага.

— Отде да зная? — проплака Чери. — Никога не ми се е случвало толкова нещо, когато си бях *вкъщи!* Продоволствените размирици, бордеите и всички тия ужасни работи и мръсни, отвратителни човечета никога не са стигали до вратата ни!

Мори я гледаше тъпо. Тя пак плачеше, но това не проникваше през закалената броня, която внезапно бе обвила сърцето му.

Хенри издаде нерешителен звук, който у човек би бил подготвително прокашляне, но Мори го смрази с поглед, хвърлен с бялото на очите.

Мори произнесе с унил, монотонен глас, който едва ли можеше да заглуши риданията на Чери:

— Позволи ми да ти обясня точно какво си направила. Да предположим в най-добрия случай, че купоните, които си взела, са поне обикновен фалшификат и не са толкова лоши, че да ги изхвърлим, преди да ни хванат, че ги притежаваме. В такъв случай ще разполагаме с двумесечен запас от фалшиви купони. В случай че не ти е известно, знай, че тези продоволствени книжки не са чисто и просто за украшение. Те трябва да се представят всеки месец, за да докажем, че сме използвали консумативната си норма за месеца.

При представянето им се проверяват. На всяка книжка поне се хвърля поглед. Голяма част от тях обаче се преглеждат много внимателно от инспекторите, а известен процент се анализират с ултравиолетови, инфрачервени и рентгенови лъчи, с радиоизотопи, избелителни средства, пари, хартиена хромография и всички други проклетни тестове, известни на човека. — Гласът му се повишаваше в неравномерно кресчендо. — Ако имаме късмет да се отървем, като използваме някои от тези купони, не бива да *рисуваме* — просто не бива да рискуваме, — да използваме повече от един или два фалшиви на всеки десетина или повече редовни купони.

Това значи, Чери, че купените от теб не са двумесечен запас, а може би *двугодишен* запас — а тъй като, сигурно не си видяла това, на всяко нещо е отбелязан срокът му на годност, вероятно нямаме ни най-малък шанс и надежда да използваме повече от половината. — Когато бутна стола си назад и се надвеси над нея, той вече ревеше. — Нещо повече — продължи той, — точно *сега*, точно от тази *минута* трябва да възстановим купоните, които си дала, а това значи, че най-малко около две седмици ще бъдем на двойни дажби.

А да не говорим за единствената страна на цялата тази ужасна бъркотия, за която, изглежда, най-малко мислиш, а именно, че фалшивите купони са *противозаконни!* Аз съм беден, Чери, живея в бордей и зная това; има още много да се бъхтя, докато стана богат, или уважаван, или влиятелен като баща ти, за когото започва страшно да ми омръзва да слушам. Но колкото и да съм беден, мога уверено да ти кажа *следното*: поне досега съм бил *честен*.

Сълзите на Чери бяха спрели съвсем и когато Мори свърши, тя бе клюмнала с бледо лице и сухи очи. Той се бе изчерпал; не бе му останала капка сила.

За миг се загледа навъсено в Чери, после се обърна безмълвно и с твърда стъпка напусна къщата.

Брак, а! — мислеше си, когато излизаше.

Вървя с часове, без да вижда накъде отива.

Опомни се от чувство, което не бе изпитвал от десетина години. Мори изведнъж разбра, че имаше такова особено усещане в стомаха поради последните симптоми на махмурлука. Той беше гладен — наистина гладен.

Озърна се. Намираще се в Стария град, на много мили от дома си, блъскан от простолюдни тълпи. Кварталът, където се озова, представляваше ужасен бордей, какъвто Мори не бе виждал — до китайски пагоди се издигаха имитации в стил рококо на параклисите, разположени около Версай; фасадите бяха обезобразени с безвкусна позлата; нямаше сграда без светещи надписи и мигащи светлини.

Видя някаква ослепително натруфена гостилница, наречена „Пестеливата пчелица на Били“, и прекоси улицата към нея, промъквайки се през безкрайните транспортни потоци. Тя представляваше жалко подобие на ресторант, но Мори не беше настроен да придиря. Намери място под една палма в саксия, колкото може по-далеч от ромонящите фонтани и струнния оркестър от работи, и даде поръчката си безогледно, без да обръща внимание на цените на дажбите. Докато келнерът се отдалечаваше, плъзгайки се безшумно, Мори с ужас се сети, че бе излязъл без продоволствената си книжка. Изпъшка гласно; беше много късно да се измъкне, без да предизвика някакъв инцидент. Но в края на краищата хрумна му

бунтовна мисъл, какво значение имаше едно извъндажбено ядене в повече?

От храната се почувствува малко по-добре. Довърши до последната хапка своя profiterole au chocolat^[2], без дори да остави в чинията недоядената една третина, позволявана по традиция, и плати сметката. Роботът-касиер посегна машинално за продоволствената му книжка. За миг Мори се почувствува човек с високо обществено положение, казвайки просто:

— Нямам продоволствени купони.

Роботите-касиери не бяха нагодени да проявяват изненада, но този се опита. Човекът на опашката зад Мори шумно пое дъх и не толкова шумно измънка нещо по адрес на *голтаците*. Мори го прие като комплимент и си излезе с големи крачки, почти в добро настроение.

Не беше ли по-разумно да се прибере вкъщи при Чери? За секунда Мори сериозно мислеше това; но не смееше да заяви открито, че е сбъркал, а Чери положително нямаше да признае, че *тя* е виновна.

Пък и сигурно ще е заспала, рече си Мори навъсено. Меко казано, Чери имаше тази дразнеща черта: много лесно заспиваше. Не използваше дори нормата си от сънотворни таблетки, макар че Мори неведнъж ѝ бе натяквал за тях. Разбира се, каза си той, винаги е бил толкова учтив и тактичен по този въпрос, както подобава на младоженец, че вероятно тя дори не бе разбрала, че това е упрек. Е, ще му сложи край!

Истинският мъж Мори Фрай, отхвърлил чуждия хомот, крачеше решително по улиците на Стария град.

— Хей, Джо, искаш ли да се позабавляваш?

Мори гледаше и не вярваше на очите си.

— Пак ли си ти! — изрева той.

Малкият човечец го зяпаше с искрено учудване. После по лицето му премина слаб проблясък, че го е разпознал.

— О, да — каза той. — Тази сутрин, а? — Изхихика съчувствено. — Жалко, че не пожела да направим сделка. Жена ти е къде-къде по-умна. Разбира се, ти малко ме засегна, Джек, та, естествено, покачих леко цената.

— Мошеник такъв, измамил си клетата ми безразсъдна жена! Двамата с теб ще отидем в местния полицейски участък да поговорим за това.

Човечето сви устни.

— Така ли?

Мори кимна енергично.

— Точно тъй! И позволи ми да ти кажа... — Спря се по средата на заканата си, тъй като нечия едра ръка го бе хванала за рамото.

Не по-малко едрият мъж, на когото принадлежеше тази ръка, произнесе с мек и вежлив глас:

— Безпокои ли те този господин, Сам?

— Засега не — призна малкият. — Но не е изключено да му хрумне, затуй не си отивай.

Мори отскубна рамото си.

— Не си въобразявайте, че можете да ме уплашите със силата си. Аз ще ви заведа в полицията.

Сам поклати глава недоверчиво.

— Искаш да кажеш, че ще намесиш в случая силите на закона?

— Непременно!

Сам въздъхна печално.

— Какво ще кажеш ти, Уолтър? Да се отнася така с жена си! И то такава мила женица.

— За какво говориш? — попита Мори, жегнат на особено чувствително място.

— Говоря за жена ти — обясни Сам. — Разбира се, аз самият не съм женен. Но ми се струва, че ако бях, нямаше да викам полицията, когато жена ми се занимава с един или друг вид престъпна дейност. Не, сър, аз сам ще се помъча да уредя работата. Слушай какво ще ти кажа — рече той наставнически, — защо не обсъдиш този въпрос с нея? Накарай я да разбере грешката на...

— Момент — прекъсна го Мори. — Искаш да забъркаш жена ми в тази работа, така ли?

Човекът разпери безпомощно ръце.

— Не аз искам да я забъркам, палячо — рече той. — Тя вече сама се е забъркала. Както знаеш, за да се извърши престъпление, са нужни двама. Аз може да продавам; не отричам това. Но в края на краищата на кого ще продам, ако няма кой да купи, нали така?

Мори го наблюдаваше навъсено. Хвърли бърз поглед към мощния Уолтър, сякаш го измерваше, ала Уолтър си беше все толкова едър, колкото и преди, и така въпросът се реши. Изключено беше да си послужи с насилие; изключено беше да вика полицията; и така не му оставаше никакъв привлекателен начин да се възползва от сгодния случай, че се бе сблъскал отново с този човек.

— Е — каза Сам, — радвам се, че вече си размислил. А сега да се върнем на първия ми въпрос: искаш ли да се позабавляваш, приятелю? Виждаш ми се умен човек: изглежда, се интересуваш от заведението, което познавам, то е малко по-нататък в квартала.

Мори каза злобно:

— Ти май си и ловец на клиенти за такива заведения. Наистина талантлив човек.

— Признавам — съгласи се Сам. — От опит съм се убедил, че търговията с купони не върви твърде нощем. Меракът на хората е повече да се забавляват. И, повярвай ми, аз мога да им осигуря хубаво развлечение. Ето например мястото, за което става дума, казва се „Чичо Пиготи“, според мен е особено заведение. Не е ли така, Уолтър?

— О, напълно съм съгласен с теб — избоботи Уолтър.

Но Мори почти не слушаше.

— „Чичо Пиготи“ ли казваш? — попита той.

— Точно така — потвърди Сам.

Мори се намръщи за момент, обмисляйки едно хрумване. „Чичо Пиготи“ май беше заведението, за което Хауланд разправяше в завода; значи може да се окаже интересно.

Докато той мислеше какво да прави, Сам го хвана под мишницата от едната страна, а Уолтър дружелюбно го обгърна с едрата си ръка от другата. Мори усещаше, че върви.

— Ще ти хареса — обеща му Сам успокоително. — Ти си арабия, не се сърдиш за тази сутрин, нали? Разбира се, че не се сърдиш. Във всеки случай, погледнеш ли веднъж „Пиготи“, съвсем ще ти мине. То е нещо специално. Кълна се: не бих вършил тая работа, колкото и да ми плащат за водене на клиенти, ако не *вярвах* в нея.

— Ще танцуваш ли, Джек? — попита съдържателката, надвивайки шума в бара. Тя отстъпи назад, повдигна до глезените

полата си, цялата във волани, и изпълни изкусен найн-степ.

— Казвам се Мори — подвикна Мори в отговор. — И не ми се танцува, благодаря.

Съдържателката сви рамене, хвърли на Сам мрачен, многозначителен поглед и се отдалечи с танцова стъпка.

Сам повика бармана.

— Първо ще обслужи нас — обясни той на Мори. — После няма да те безпокоим повече. Освен ако не ти трябваме за нещо, разбира се. Харесва ли ти заведението? — Мори се поколеба, но Сам не дочака. — Чудесно място — изрева той и вдигна чашата, оставена му от бармана. — До скоро виждане.

Той и големият излязоха. Мори се загледа неуверено подире им, после се отказа. Нали беше тук; поне да си посръбне нещо. Поръча си и се озърна.

„Чичо Пиготи“ беше третокласен вертеп, замаскиран — поне отчасти — така, че да изглежда като първокласните провинциални клубове с ограничен достъп. Тезгяхът например бе направен така, че да наподобява чистите линии на обработено дърво; но под повърхностната обработка Мори откриваше сложните наслоявания на плайпластик. Това, което на пръв поглед приличаше на пердета от грубо платно, беше всъщност умело обработена синтетична тъкан. И този мотив се забелязваше из целия бар.

В момента се изпълняваше някаква естрадна програма, но като че ли никой не ѝ обръщаше особено внимание. Напрягайки се за миг да чуе конференсието, Мори долови, че хуморът е на доста вулгарно ниво. Имаше вяла върволица от красиви танцовачки в дълги панталони с волани и прозираци горнища. Мори беше почти сигурен, че една от тях е съдържателката, която му бе заговорила само преди няколко минути.

До него един мъж декламираше на някаква жена на средна възраст:

*Разбих аз чудовищната скала, е-хоо!
Разбих аз издутата тръба, покойнико!
Разбих аз разядения хълм...*

— Хей, Мори! — прекъсна мъжът. — Какво правиш тук?

Той се обърна и Мори го позна.

— Здравей, Хауланд — каза той. — Аз... ъ-ъ... случайно съм свободен тази вечер, та рекох...

Хауланд захихика.

— Е, жена ти май е по-либерална от моята. Ще ти поръчам напитка, момчето ми.

— Благодаря, имам си вече — отвърна Мори.

Поглеждайки Мори като тигрица, жената каза:

— Не прекъсвай, Евърет. Това беше едно от най-хубавите ти неща.

— О, Мори е слушал поезията ми — рече Хауланд. — Мори, искам да се запознаеш с една прекрасна и талантлива млада дама, Танакуил Бигелоу. Мори работи в службата с мен, Тан.

— Личи си — произнесе Танакуил Бигелоу с леден глас и Мори бързо отдръпна ръката, която бе понечил да протегне.

Тук разговорът секна, като набит на кол, жената се държеше хладно, Хауланд — отпуснато и разсеяно, а Мори се питаше дали в последна сметка това беше толкова добра идея. Той улови погледа на електрическите очи на робота-барман и поръча напитки за тримата, като учтиво ги мина по продоволствената книжка на Хауланд. Докато напитките дойдат и Мори най-после реши, че това е много добра идея, жената изведнъж омекна.

Тя заговори внезапно:

— Мори, вие имате вид на човек, който *мисли*, а аз обичам да разговарям с такива хора. Откровено казано, Мори, просто не мога да търпя отегчителните глупаци, които само работят цял ден в службите си, всяка вечер излапват цялата си вечеря, миткат се насам-натам, консумират като луди и до какво впрочем ги довежда всичко това? Много хубаво, виждам, че разбирате. Просто една бясна надпревара да се консумира, да консумираш от деня, в който се родиш, *хоп*, до деня, когато те погребат — *бух!* А кой друг може да бъде виновен освен роботите?

По повърхността на отпуснатото спокойствие на Хауланд започна да се появява лека отсянка на тревога.

— Тан — сгълча я той, — Мори може да не се интересува чак толкова от политика.

Политика, а, помисли си Мори; е, това е поне някаква следа. Докато жената говореше, Мори изпитваше зашеметяващото чувство, че самият той е топката в игралната машина, която бе конструирал за работилницата през същия този ден. Като следеше думите на жената, можеше да получи известни указания за скоростите, извивките и пречките в следващия си проект.

— Не, моля, продължавайте, мис Бигелу. Много ме заинтригувахте.

Тя се усмихна; после лицето ѝ внезапно промени изражението си, като се намръщи страшно. Мори се сепна, но това намръщено изражение очевидно не се отнасяше за него.

— Роботи ли! — изсъска тя. — Трябвало да работят за нас, а? Ха! Та ние сме техни роби, роби във всеки миг от всеки жалък ден на нашия живот. Роби! Не искате ли да се присъедините към нас и да бъдете свободен, Мори?

Мори използва чашата си като прикритие. Направи изразителен жест със свободната си ръка — какво именно изразяваше, не знаеше точно, защото беше объркан. Но това като че ли беше достатъчно за жената.

Тя каза укорително:

— Знаете ли, че над три четвърти от хората в нашата страна са изпадали в нервна криза през последните пет години и четири месеца? Че над половината от тях са с психоза и под постоянните грижи на психиатри — не проста, обикновена невроза, каквато имат и съпругът ми, и Хауланд, и вие, а психоза. Каквато имам и аз. Известно ли ви е това? Известно ли ви е, че четиридесет процента от населението по същество страда от маниакална депресия, тридесет и един процента са шизофреници, тридесет и осем процента имат цял асортимент от други неопределени психогенни смущения, а двайсет и четири...

— Спри за минута, Тан — прекъсна я критично Хауланд. — Прекалено много са ти процентите. Започни отново.

— Ох, дявол да го вземе — каза жената тъжно. — Защо мъжът ми не беше тук. Той го изразява много по-добре от мен. — Тя сръбна от чашата си. — Щом се изплъзнахте от въдицата — обърна се тя злобно към Мори, — защо да не дадем нова поръчка — този път с моята продоволствена книжка?

Мори поръча; това беше най-простото нещо, което можеше да направи в смущението си. Когато изконсумираха и тази поръчка, взеха още по една по продоволствената книжка на Хауланд.

Доколкото разбираше, жената, мъжът ѝ и по всяка вероятност и Хауланд спадаха към някаква антироботна организация. Мори бе чувал за такива неща; те имаха почти законен статут — нито одобрявани, нито забранявани, но никога досега не бе влизал в досег с тях. Спомняйки си за омразата, която така болезнено бе изпитал отново при психодраматичния сеанс, той си мислеше с безпокойство, че може би спада към тях. Но колкото и да ги разпитваше, сигурно нямаше да успее да схване добре принципите на организацията.

Най-после жената прекрати опитите си да му обяснява и тръгна да търси мъжа си, а Мори и Хауланд изпиха по още една чаша и се заслушаха как двама пияници се препираха кой да плати следващата поръчка. Бяха в Алфонс-Гастоновия стадий на опиянение; на сутринта щяха да се разкайват, защото всеки беше готов да отстъпи на другия правото да плати със своите продоволствени купони. Мори мислеше с тревога за купоните си; Хауланд сигурно имаше заслугата за голяма част от тазвечерното напиване на Мори. Разбира се, така му се падаше, загдето бе забравил книжката си.

Когато жената се върна, с нея беше едрият мъж, когото Мори бе срещнал със Сам, фалшификатора, пробутвача и изобщо човека за всичко в Стария град.

— Светът е удивително малък, нали? — избумтя Уолтър Бигелоу, мачкайки леко ръката на Мори в своята. — Е, сър, моята жена ми каза колко много се интересувате от основните психологически подбуди на нашето движение, та бих искал да ги обсъдя по-подробно с вас. Преди всичко, сър, замисляли ли сте се върху принципа за двойствеността?

— Ами... — подхвана Мори.

— Отлично — каза Бигелоу учтиво. Прокашля се и задекламира:

*Пръв видял го е Китай
като слънчев лъч през май,
сякаш дух се в тях вселил,
момък и мома пленил:
Ианг*

и Иин.

Той повдигна пренебрежително рамене.

— Това е само първата строфа — каза той. — Не зная разбирате ли нещо дотук.

— Хм, не — призна Мори.

Настъпи изчаквателна пауза. Мори измънка:

— Аз... ъ-ъ...

— Обхваща всичко, нали? — попита жената на Бигелю. — Ох, де да можеха и други да го виждат ясно като вас! Опасността от роботите и спасението от роботите. Гладуване и пресищане. Винаги двойственост, винаги!

Бигелю потупа Мори по рамото.

— От следващата строфа става още по-ясно — рече той. — Тя е наистина много остроумна — не искам да го призная, разбира се, но тя е колкото моя, толкова и на Хауланд. Той ми помогна в стихосложението. — Мори стрелна с очи Хауланд, но Хауланд старателно гледаше настрана. — Трета строфа — обяви Бигелю. — Тази е трудна, понеже е дълга, затуй внимавайте.

*Слепи са взните ти, о, Правда,
едно блюдо се вдига, друго спада.*

— Хауланд — прекъсна той, — сигурен ли си за римата? Тук аз все се препъвам. Е, и тъй:

*А плюс нещо Бе-то намалява,
все пак с Бе другарче си остава.
В електричеството има даже
двойственост, тъй може да се каже.
Проследи му тока, що се мята
в синуса на жица по земята.
Синусът подскача и лудува,
а за цифри нулата жадува.*

*Синуси, везни и всяко нещо
имат помежду си много общо.
Мъж, жена, тъмнило и светило —
туй от дядо Ной се й съхранило!
Ианг
и Иин!*

— Прескъпи! — изписка жената на Бигелу. — Ти никога не си го правил толкова хубаво! — Прозвучаха откъслечни ръкопляскания и Мори за пръв път усети, че барът бе прекъснал шумното си веселие, за да ги слуша. Явно Бигелу беше знаменитост тук.

Мори каза нерешително:

— Никога досега не бях чувал такова нещо.

Обърна се колебливо към Хауланд, който избъбри бързо:

— Пийте! Сега всички имаме нужда от пиене.

Пиха по продоволствената книжка на Бигелу.

Мори дръпна Хауланд настрана и го запита:

— Слушай, прави като мен. Тия да не са откачени?

Хауланд се засегна.

— Не. Съвсем не.

— Има ли в това стихотворение някакъв смисъл? Има ли някакъв смисъл в цялата тази работа с двойствеността?

Хауланд повдигна рамене.

— Ако за тях има някакъв смисъл, значи има. Те са философи, Мори. Вникват дълбоко в нещата. Не знаеш каква чест е за мен да ми позволяват да общувам с тях.

Пиха отново. С продоволствената книжка на Хауланд, разбира се.

Мори дръпна Уолтър Бигелу в едно тихо кътче. Каза:

— За момент да оставим настрана двойствеността; какво значи това за роботите?

Бигелу го изгледа втрещено.

— Нима не разбрахте стихотворението?

— Не ще и дума, разбрах го. Но схематизирайте ми го по-простичко, за да мога да го разкажа на жена си.

Бигелу засия.

— Става дума за двуразделността на роботите — обясни той. — Също като малката мелачка за сол, която детето искало: мелела сол, мелела сол и все мелела сол. Трябвала му сол, но не чак *толкова* много сол. Уайтхед го обяснява ясно...

Поръчаха нови напитки по книжката на Бигелоу.

Мори се олюляваше над Танакуил Бигелоу.

— Слушайте — измънка той с преплитащ се език. — Мисис Уолтър Танакуил Насилник Бигелоу. Слушайте.

Тя му се усмихна самодоволно.

— Кестенявокоси — изрече замечтано.

Мори поклати енергично глава.

— Оставете косата ми — заповяда той. — Оставете това стихотворение. Слушайте. Обяснете ми с *точни* и ел-е-мен-тар-ни думи какво му куца на днешния свят.

— Няма достатъчно кестеняви коси — отговори тя бързо.

— Оставете косите!

— Добре — съгласи се тя. — Има прекалено много работи. А прекалено многото работи правят прекалено много от всичко.

— Ха! Разбрах го! — възкликна Мори тържествуващо. — Да се отървем от роботите!

— О, не. Не! Не! Не! Тогава няма да има какво да ядем. Всичко е механизирано. Не можем да се отървем от тях, не бива да забавяме производството — забавянето значи смърт, а спирането ще ускори смъртта ни. Принципът на двойствеността е концепция, която изяснява всички тия...

— Не! — изкрещя Мори. — Какво да *правим*?

— Какво да правим ли? Ще ви кажа какво трябва да правим, ако такова е желанието ви. Мога да ви кажа.

— Тогава кажете ми.

— Трябва... — Танакуил изхълцука с поглед, в който се четеше изтънчен ужас — ... да поръчаме още веднъж.

Поръчаха отново. Разбира се, той галантно я остави да плати сама. А тя негалантно се запрепира с бармана за полагаемите ѝ се дажбени точки.

Макар и да не беше закоравял пияч, Мори опита. Всячески се стараяше.

И си плати за това. Малко преди крайниците му да престанат да се движат, мозъкът му спря да работи. Загуби съзнание. Във всеки случай почти загуби съзнание, защото от тази вечер помнеше само някакъв калейдоскоп от хора, места и предмети. Хауланд беше там, пиян като свиня, позорно пиян — доколкото си спомняше, така мислеше Мори, докато гледаше Хауланд от пода. Семейство Бигелоу също беше там. Жена му, Чери, внимателна и весела, беше там. И колкото и да е странно, Хенри също беше там.

Много, много трудно му беше да възстанови тази картина. Мори посвети на тези усилия цяла една сутрин на махмурлук. По някаква причина беше важно да я възстанови. Но Мори не можеше дори да си спомни причината; и накрая се отказа, като предположи, че е разгадал тайната на двойствеността и дали забележителната фигура на Танакуил Бигелоу беше естествена.

Знаеше обаче едно: че на другата сутрин се събуди в леглото си, но не помнеше как се бе озовал там. Нямаше ясен спомен за нищо, поне за нещичко, което да се вмести в правилния хронологичен ред или да се свърже с нещо друго след дванайсетата чаша, когато той и Хауланд, прегърнали се през раменете, съчиняваха нов стих за двойствеността и плагиатствувайки от една стара маршова мелодия, ревяха из шумния бар:

*Двойственост, простряна повсеместно,
във хладилника ще наидеш лесно.
Къщата си изолирай, отопли,
после пък храната замрази.
Скрежът ще навлажни там фреона,
ала вкарай му тогаз нихрома.
Виждаш ли? Горещина във студ,
зной във студ; е, няма тук диспут!
Сякаш великан го е написал:
двойственост във всичко — ето смисъл!
Ианг
и Иин!*

Поне навремето му се струваше, че това има някакъв смисъл.

Щом алкохолът отваряше очите на Мори да види, че *има* двойственост, може би той се нуждаеше именно от алкохол. Защото имаше нещо такова.

Наречете го двуразделност, ако тази дума ви се струва по-подходяща. Нещо като двубой, борба между двама неуморни бегачи в безсмъртно състезание. Ето го хладилника в къщата. Студеният въздух, мехурът от затоплен въздух, който представлява къщата, мехурът от изстуден въздух, който представлява хладилникът, краткотрайният мехур от затоплен въздух, който я размразява. Наречете топлината Ианг, ако щете. Наречете студа Иин. Ианг застига Иин. После Иин задминава Ианг. После пък Ианг задминава Иин. След това...

Дайте им други названия. Наречете Иин уста; наречете Ианг ръка.

Ако ръката бездействува, устата ще гладува. Ако устата спре да работи, ръката ще умре. Ръката, Ианг, се движи по-бързо.

Иин може да не изостане.

Тогава наречете Ианг робот.

И не забравяйте, че тръбопроводът има два края.

Като всеки човек, който се напива за пръв път в живота си, Мори се подготви за последиците — и с учудване установи, че последици нямаше.

Чери го изненада.

— Ти беше толкова смешен — кикотеше се тя. — И, честна дума, толкова *романтичен*.

С разтреперени ръце той изгълта сутрешното си кафе.

Колегите му ревяха и го тупаха по гърба.

— Хауланд разправя, че си го ударил на живот, момче! — крещяха те горе-долу едни и същи думи. — Хей, чуйте какво направил Мори — за пръв път в живота си изкарал цяла нощ в гуляй *и дори не носел със себе си продоволствената си книжка за отмятане на дажбата!*

Смятаха това за чудесна шега.

Но в края на краищата всичко вървеше добре. Чери изглеждаше променена до неузнаваемост. Вярно, тя все тъй не обичаше да излиза вечер и Мори нито веднъж не я видя да се опита да яде насила нежелана храна или да играе нежелани игри. Но когато един следобед

надникна в кухненския килер, от радост не повярва на очите си: бяха доста преизпълнили дажбените си норми. За някои неща дори нормите им бяха изчерпани — превишени с повече от месец!

За това нямаха вина фалшивите купони, защото той ги бе намерил зад една тенджера и тихомълком взе връх. Тя беше чувствителна на тази тема; нека се сложи пепел на това.

И добродетелността бе възнаградена.

Уейнрайт го повика, ухилен до уши.

— Мори, имам голяма новина! Всички ценим работата ти тук и вече можем да докажем това по-осезателно, а не само с похвали. Не исках да ти го съобщя, докато не се вземе окончателно решение, но... положението ти е преразгледано от Класификационната и разпределителна комисия. Ти вече не си в четвърти нисш клас, Мори!

Мори изрече с треперещ глас, почти не смеейки да се надява:

— Пълен четвърти клас ли съм?

— Пети клас, Мори. *Пети клас!* Когато вършим нещо, вършим го както трябва. Поискахме специална привилегия и я получихме — ти прескачаш цял клас. — И добави откровено: — Разбира се, това не се дължи единствено на нашето съдействие. Много помогнаха последните ти блестящи постижения в консумацията. Нали ти казах, че можеш!

Мори трябваше да седне. Не разбра нищо от това, което Уейнрайт каза по-нататък, но то нямаше никакво значение. Измъкна се от кабинета, заобиколи колегите си, които чакаха да му честитят и се добра до един телефон.

И Чери като него беше във възторг и не можеше да намери думи.

— Ох, мили! — успя само да каже тя.

— А без теб не можех да го постигна — брътвеше той. — Самият Уейнрайт призна това. Каза, че ако не бяхме... толкова... ако *ти* не вървеше в крак с дажбите, Комисията нямаше да одобри повишението. Исках да ти кажа нещо за това, мила, но просто не знаех как. Ала искрено го ценя. Аз... Ало? — от другия край на телефона настъпи странно мълчание. — Ало? — повтори той разтревожено.

Гласът на Чери беше напрегнат и тих.

— Мори Фрай, според мен ти си подлец. Не трябваше да разваляш хубавата новина. — И затвори телефона.

Мори гледаше телефона вторачено, с увиснала челюст.

Хауланд се появи зад него ухилен.

— Ех, тия жени! — каза той. — Не се и опитвай да ги разбереш. Все пак честито, Мори.

— Благодаря — измънка Мори.

Хауланд се изкашля и поде:

— Ъ-ъ... впрочем, Мори, сега, когато си, така да се каже, от големите клечки, няма... ъ-ъ... да се чувствуваш задължен... е, да съобщиш нещо на Уейнрайт, например нещо, което съм казал, докато ние...

— Извинявай — рече Мори, без да го слуша, и го отмина. Мислеше трескаво да се обади отново на Чери, да изтича до вкъщи да разбере точно какво лошо е казал. Не че изпитваше някакво особено съмнение, разбира се. Бе засегнал слабото и място.

Така или иначе, ръчният часовник напевно му напомняше, че седмичното му посещение при психиатър приближава.

Мори въздъхна. Денят дава и денят взема. Благословен е денят, който дава само хубави неща.

Ако изобщо дава.

Сеансът вървеше лошо. Много от сеансите бяха вървели лошо, реши Мори; докторите, до които нямаше достъп, все повече и повече си шепнеха, опипваха и изучаваха в тъмното, вместо да прилагат точната психическа хирургия, на която беше свикнал. Нещо не е в ред, помисли си той.

Да, нещо не беше в ред. Земелвайс го потвърди, когато отложи груповия сеанс. След като другият доктор излезе, той накара Мори да седне, за да си поговорят насаме. И то за сметка на своето време — не поиска полагаемия се дажбен хонорар. Това показваше на Мори колко важен беше проблемът.

— Мори — подхвана Земелвайс, — ти криеш нещо.

— Нямам такова намерение, докторе — каза Мори разпалено.

— А кой знае какво „намерение“ имаш? Частица от теб има такова „намерение“. Ние дълбахме много надълбоко и открихме някои важни неща. Само че има нещо, което нямам право да пипам. Изследването на съзнанието, Мори, е като да пратиш разузнавачи в канибалска територия. Забелязваш канибалите, когато стане вече много късно. Но ако пратиш един разузнавач през джунглата и той не се появи от другата страна, може сериозно да се предположи, че нещо

се е изпречило на пътя му. В този случай ще наречем пречката „канибали“. А в случая с човешкото съзнание наричаме пречката „травма“. А щом разберем, че я има, ще трябва да разберем каква е травмата или какво ще е въздействието ѝ върху поведението.

Мори кимна. Всичко това му беше познато; само не можеше да проумее накъде бие Земелвайс.

Земелвайс въздъхна.

— Трудността в лечението на травмите и проникването през психическите пречки и отстраняването на задръжките — трудността във всичко, което вършим ние, психиатрите, всъщност е в това, че не можем да си позволим да го вършим достатъчно добре. Човек със задръжка е под напрежение. Ние се мъчим да облекчим това напрежение. Но ако успеем напълно, като не му оставим никакви задръжки, се получава престъпник, Мори. Задръжките са често социално необходими. Да предположим например, че един обикновен човек няма задръжки срещу крещящото прахосничество. А знаете, че това би могло да се случи. Да речем, че вместо да изразходва дажбите си методично и разумно, той например запали къщата си и всичко в нея или изхвърли хранителната си дажба в реката. Когато само няколко лица вършат това, лекуваме ги като отделни лица. Но ако това става масово, Мори, ще настъпи краят на обществото, което познаваме. Помислете си за цялата сбирка от антисоциални действия, които виждате във всеки вестник. Мъж бие жена си; жена се превръща в харпия; хлапак чупи прозорци; мъж започва търговия с купони на черна борса. И всеки един от тях отразява една основна слабост в защитата на съзнанието срещу най-важния единичен антисоциален феномен — неизпълнението на консумативните норми.

Мори избухна:

— Това е несправедливо, докторе! Така беше преди седмици! Напротив, напоследък бяхме много старателни. Та нали Комисията току-що ме похвали...

Докторът каза кротко:

— Защо се нервирате толкова, Мори? Аз направих само една обща забележка.

— Естествено е човек да се възмуцава, когато го обвиняват.

Докторът повдигна рамене.

— Първо, най-напред и преди всичко, ние не обвиняваме в нищо пациента. Само се стараем да им помогнем да откриват някои неща. — Както винаги в края на сеанса, запали цигара. — Помислете върху това, моля ви. Ще се видим идущата седмица.

Чери беше сдържана и недостъпна. Целуна го едва-едва, когато влезе. Каза:

— Обадох се на мама да ѝ съобщя хубавата новина. Тя и татко обещаха да дойдат тук да отпразнуваме случая.

— Добре — рече Мори. — Мила, какво лошо казах по телефона?

— Ще бъдат тук към шест.

— Разбира се. Но какво казах? Нещо за дажбите ли? Ако си толкова чувствителна, заклевам се вече дума да не обелвам за тях.

— Чувствителна съм, Мори.

Той каза отчаяно:

— Извинявай. Аз просто...

Но му хрумна друго. Целуна я.

Отначало Чери беше равнодушна, но не за дълго. Когато целуването свърши, тя го отблъсна и се закиска от все сърце.

— Чакай да се облека за вечеря.

— Разбира се. Във всеки случай аз просто...

Тя сложи пръст на устните му.

Той я пусна да му се изплъзне и чувствувайки се вече не така напрегнат, мина в библиотеката. Следобедните вестници вече го чакаха. Седна благопристойно и се залови да ги преглежда поред. По средата на „Уърлд-Телеграм-Сън-Пост-енд-Нюз“ позвъни на Хенри.

Мори бе изчел всичко до театралната рубрика на „Таймс-Хералд-Трибюн-Мирър“, преди да се яви роботът.

— Добър вечер — поздрави той учтиво.

— Защо се забави толкова? — попита Мори. — Къде са другите работи?

Роботите не заекват, ала имаше забележима пауза, преди Хенри да отговори:

— На долния етаж, сър. Трябват ли ви за нещо?

— Ами, не. Просто не ги виждам наоколо. Донеси ми нещо за пиене.

Роботът се поколеба.

— Скоч ли, сър?

— *Преди вечеря? Донеси ми „манхатън“.*

— Свършили сме вермута, сър.

— Всичкия ли? Ще бъдеш ли тъй добър да ми кажеш как стана това?

— Всичкият е изконсумиран, сър.

— Смешна работа! — тросна се Мори. — През целия си живот никога не сме оставали без спиртни напитки и това ти е известно. Боже мой, неотдавна тъкмо получихме дажбата си и аз положително...

Спря се. Когато погледна Хенри, в очите му изведнъж проблясна ужас.

— Вие положително какво, сър? — подкани го роботът.

Мори преглътна.

— Хенри, да не би... да не би да съм направил нещо, което не е бивало да правя?

— Сигурно нямаше да зная това, сър. Аз нямам право да ви казвам какво да правите и какво да не правите.

— Не ще и дума — съгласи се Мори мрачно.

Той седеше вцепенен, вторачен безнадеждно в пространството, мъчейки се да си спомни. А това, което си спомни, никак не му беше приятно.

— Хенри — рече той. — Ела да слезем долу. Хайде, веднага!

Бе си спомнил изказването на Танакуил Бигелоу за роботите. *Прекалено много работи — вършат прекалено много от всичко.*

Така бе хвърлено семето на тази идея; то покълна в дома на Мори. Доста пийнал тогава, изпълнен с необикновено много задръжки, сега за него проблемът беше ясен, а отговорът — очевиден.

Огледа се с мрачно безпокойство. Собственият му робот, изпълняващ собствените му нареждания, дадени преди седмици...

— *Просто така ни наредихте, сър* — каза Хенри.

Мори изпъшка. Той гледаше сцена на невиджана дейност, от която по гърба му полазиха тръпки.

Ето го иконома-робот, трудещ се усърдно с безизразно медно лице. Пременил в голфа и обувките за голф на Мори, роботът

тържествено удряше отново и отново с бухалките на Мори. Докато топката се оръфа и я смени, и дръжките на бухалките се изкривиха, и гъстият шев на облеклото започна да се разтяга и разнищва.

— Боже мой! — възкликна Мори глухо.

Ето ги и роботите-слугини, изискано пременени в най-хубавите дрехи на Чери; те сновяха насам-натам в изящни, деликатни обувки, сядаха, ставаха, навеждаха се, обръщаха се. Роботите-готвачи и роботите-сервитьори готвеха дионисиевски гозби.

Мори преглътна.

— Ти... ти вършиш работата си добре — каза той на Хенри. — Затова нормите са изпълнени.

— О, да, сър. Точно както ни наредихте.

Мори трябваше да седне. Един от роботите-сервитьори учтиво притича с един стол, донесен от горния етаж за новата им работа.

Прахосничество.

Мори предъвкваше тази дума.

Прахосничество.

Човек никога не прахосва нещата. Той ги *използва*. Ако се наложи, стига едва ли не до нервна криза, за да ги използва; всеки дъх става бремене за него, всеки час — мълчание, за да ги използва, докато чрез старателно консумиране или благодарение на служебни заслуги го повишат в следващия по-висок клас и му позволят да не консумира така трескаво. Но не може безразсъдно да унищожават или да изхвърлят. Трябва да *консумира*.

Мори мислеше със страх: когато Комисията открие това...

Все пак, каза си той, Комисията нищо не е открила. Докато успее, ще мине време, защото в края на краищата човеците никога не влизат в помещенията на роботите. Не съществуваше нито закон, нито дори свят обичай, който да забранява това. Ала и нямаше причина да се влиза. Когато станеха аварии, а това се случваше рядко, идваха работи по поддържането или ремонтни бригади и ги поправяха. Обикновено засегнатите хора дори не знаеха, че е имало такова нещо, защото роботите използваха своя радиовръзка и работата се вършеше почти автоматично.

Мори каза укорително:

— Хенри, трябваше да ми кажеш... тоест да ми напомниш за това.

— Но, сър! — запротестира Хенри. — Вие ми наредихте „да не казвам никому“. Изрично ми заповядахте.

— Хм. Е, продължавай така. Аз... ъ-ъ... трябва да се качвам горе. Разпореди се останалите работи да приготвят вечерята.

Мори излезе, чувствайки се неловко.

Вечерята за отпразнуване на повишението на Мори беше трудна. Мори обичаше родителите на Чери. След разпита, на който бащата непременно трябва да подложи кандидата на дъщеря си преди сключването на брака, старият Илън се бе постарал да се нагоди. Старите бяха така добри да не им се месят, така добри да не парадират с по-високото си обществено положение, така добри да им помагат в бюджета — можеше да се разчита най-малко един път на седмицата да дойдат на обилна вечеря, и мисис Илън неведнъж бе прекроявала за себе си някоя от новите рокли на Чери, като дори носеше всички крещящи украшения.

А когато Мори и дъщеря им се ожениха, те бяха чудесни по отношение на сватбените им подаръци. Най-много, което член на семейството на Мори можеше да приеме, беше сребърен или няколко кристални сервиза. Илънови обаче дадоха главозамайващото обещание да приемат една кола, птича баня за градината си и пълен комплект мебели за всекидневната! Разбира се, те можеха да си позволят това — налагаше се да консумират толкова малко, че не им беше много трудно да приемат дори такива скъпи подаръци. Но Мори знаеше, че без тяхната помощ през първите няколко брачни месеца щяха да бъдат доста по-затруднени с консумацията.

Но точно тази вечер на Мори му беше трудно да обича когото и да било. Той отговаряше едностранно; едва промърмори, когато Илън вдигна наздравица за повишението му и за блестящото му бъдеще. Беше загрижен.

И имаше защо. Колкото дълбоко и смело да ровеше в паметта си, не можа да намери никакво указание точно какво би било наказанието за простъпката му. Но изпитваше тягостно предчувствие, че го очакват неприятности.

Мори преразгледа проблема си толкова много пъти, че го обзе някакво затъпяване. Когато обаче вечерята свърши и той и тъстът му се оттеглиха в кабинета със своето бренди, горе-долу се бе съвзел отново.

За пръв път, откакто Мори го познаваше, Илън му предложи една от *своите* пури.

— Ти си Пети клас... можеш да си позволиш вече да пушиш чужди пури, нали?

— Да — отговори Мори мрачно.

Настъпи кратка пауза. После Илън, точен като робот-компаньон, се изкашля и опита пак.

— Спомням си колко се изтормозих, докато достигна Пети клас — зарови се той дълбокомъдрено в спомени. — Не ще и дума, консумацията поддържа работоспособността на човека. Не можеш да се справиш с натрупалата се в адвокатската ти кантора работа, когато и дажбените ти точки се трупат. Разбира се, консумацията стои на първо място — това е първостепенен дълг на всеки гражданин. Майка ви и аз много се измъчихме в това отношение, но хора, които искат бракът им да успее и да се проявят като добросъвестни граждани, трябва да се запретнат здравата и да изпълняват дълга си, нали?

Мори потисна една тръпка и се насили да кимне.

— Най-хубавото в повишаването по клас — продължи Илън, сякаш бе намерил задоволителен отговор — е, че не става нужда да губиш толкова много време за консумиране, обръщаш по-голямо внимание на работата си. Трудът е най-големият лукс на тоя свят. Де да имах енергията на младите! Пет дена седмично в съда е, кажи-речи, най-много, което мога да направя. За известно време стигнах до шест, за пръв път в живота си се поотпуснах, ала докторът ме посъветва да намаля дните. Каза, че не бива да прекаляваме с удоволствията. Сега вече ще работиш два дена седмично, нали?

Мори кимна отново.

Илън смукна силно от пурата си и очите му блестяха, докато гледаше Мори. Той беше явно озадачен и Мори дори в полузамаяното си състояние можа да отгатне точно момента, когато Илън ще си направи погрешно заключение.

— Добре ли върви всичко с теб и Чери, а? — попита той дипломатично.

— Отлично! — възкликна Мори. — По-добре не може и да бъде!

— Хубаво, хубаво. — Илън промени темата почти с доловимо усилие. — Като става дума за съда, неотдавна имах едно интересно дело. Млад човек — предполагам с година-две по-млад от теб — бе

докаран по параграф деветдесет и седем. Знаеш ли какво е това? Влизане с взлом.

— Влизане с взлом — повтори Мори учудено, неволно заинтригуван. — Къде е влизал с взлом?

— *В къщи*. Стар термин; законите гъмжат от такива. Първоначално се е прилагал за крадене на вещи. Установих, че все още се прилага.

— Искаш да кажеш, че е *откраднал* нещо? — попита Мори недоумяващо.

— Точно така! *Откраднал*. Най-обикновения случай, който съм имал досега. По-късно го обсъдихме с един от многото му адвокати; за него е също нещо ново. Оказва се, че този младеж имал приятелка, симпатично момиче, но малко, разбираш ли, пълничко. Интересувала се от изкуство.

— В това няма нищо лошо — каза Мори.

— И в нея няма нищо лошо. Нищо не е направила. При това не го е обичала особено много. Не искала да се омъжи за него. Хлапакът се замислил как да я склони и... е, знаеш оня голям Мондриан^[3] в музея, нали?

— Никога не съм бил там — отговори Мори малко смутено.

— Хм. Трябва да отидеш някой ден, момчето ми. И тъй, веднъж, малко преди да затворят музея, този хлапак се вмъкна вътре. Открадва картината. Точно така — *открадва* я. Взема я, за да я даде на момичето.

Мори поклати глава озадачено.

— Никога досега в живота си не съм чувал такова нещо.

— А и малцина са чували. Впрочем момичето не искало да вземе картината. Уплашило се, когато той му я донесъл. Предполагам, че се е обадило на полицията. Във всеки случай някой я е осведомил. Три часа търсили картината, докато я намерят, дори след като разбрали, че е окачена на стена. Горкото мило момче. Къща с четиридесет и две стаи.

— И значи има закон за това? — попита Мори. — Според мен все едно да въведеш закон против дишането.

— Има, разбира се. Стар закон, естествено. Момчето е понижено с два класа. Щяха да го понижат още повече, но, слава богу, беше само Трети клас.

— Ъ-хъ — каза Мори, облизвайки устни. — Слушай, Татко...

— А?

Мори се прокашля.

— Ъ-ъ... интересно... какво ли е наказанието например за такива неща... хм, като например злоупотреба с данъци или нещо от този род?

Илън повдигна вежди.

— Злоупотреба с данъци ли?

— Да речем, че имаш данък за някаква спиртна напитка, и вместо да я изпиеш, ти... ъ-ъ... я изливаш в мивката или нещо такова...

Гласът му заглъхна. Илън се намръщи. Каза:

— Странно, изглежда, че не съм толкова либерален, колкото мислех. Кой знае защо, това никак не ми се вижда забавно.

— Съжалявам — изграка Мори.

И наистина съжаляваше.

Може това да беше нечестно, но Мори се чувствуваше много добре, защото дните минаваха, а никой като че ли не бе проникнал в тайната му. Чери беше щастлива. Уейнрайт все намираще случай да потупа Мори по гърба. Отплатата за греха се превръщаше в благоденствие и щастие.

Имаше един лош момент, когато Мори се прибра вкъщи и завари Чери да надзирава работата на група работи-опаковчици; новата къща, съответстваща на по-високия му клас, беше готова и смятаха да се пренесат на другия ден. Но Чери не беше слизала на долния етаж и Мори нареди на роботите-домакини да разчистят всякакви следи от това, което бяха правили, преди опаковчиците да напреднат дотам.

Според критериите на Мори новата къща беше същински лукс.

Тя имаше само петнайсет стаи. Мори хитро бе задържал един робот в повече, отколкото се изискваше за Пети клас, и бе получил компенсираща отстъпка за размерите на къщата.

Помещенията за роботите обаче не бяха така изолирани, както в старата къща, а това представляваше неудобство. Неведнъж Чери се бе сгушвала до него и приятната интимна обстановка на единственото им легло в единствената им спалня и бе казвала с лека загриженост: „Ох, как ми се иска да прекратят този шум!“ И Мори ѝ обещаваше да говори с Хенри за това на сутринта. Но не намираще какво да каже на Хенри, разбира се, освен да му заповяда да прекрати непрекъснатото консумиране през всеки един от двайсет и четирите часа на деня,

поради което бяха винаги над нормата, но все пак никога не надвишаваха достатъчно неизбежното седмично увеличение на нормите.

Но макар че от време на време Чери се заинтересуваше за момент какво вършат роботите, тя едва ли щеше да отгатне истината. Преди всичко на Мори му помагаше нейното възпитание — тя познаваше, толкова слабо непрекъснатото мелене-мелене-мелене при консумацията, присъщо на по-нисшите класове, че едва ли забелязваше неговата недостатъчност.

Понякога Мори почти се отпускате.

Измисляше безброй трудни работи за роботите, а роботите учтиво и безстрастно ги изпълняваха.

Мори бе успял.

Вярно, не всичко вървеше по мед и масло. Мори имаше трудни моменти, когато с пощата идваше тримесечният обобщителен отчет. Щом приближаваше денят, в който Разпределителната комисия трябваше да провери степента на износване на върнатите бракувани вещи, Мори започваше да се поти. Облеклото, мебелите и домакинските уреди, които роботите бяха изразходвали от негово име, бяха почти на парчета. Важното беше това да изглежда правдоподобно — никой нормален човек не би носил панталони с пробито коляно, както правеше Хенри със своя костюм, преди Мори да го спре. Щеше ли да възрази Комисията?

Нещо повече, дали в *начина*, по който роботите изразходваха нещата, нямаше нещо, което да издаде цялата работа? Например някакво особено място на износване в анатомията на роботите, така че да се получи дупка, каквато не би се получила от човешко тяло, или да се опъне някакъв шев, който при нормално положение не би бил опънат.

Всичко това будеше тревога. Но тревогата беше напразна. Когато отчетът дойде, Мори изпусна дълго сдържаната въздишка. *По нито една точка нямаше възражение!*

Мори бе успял — успял бе и планът му.

Човек, който успее, получава награда за успеха си. Една вечер Мори се прибра вкъщи след тежък трудов ден в службата и с тревога

видя, че пред къщата му е паркирана чужда кола. Беше малък двуместен автомобил, с какъвто си служат висшите чиновници и много богатите.

В този момент и на това място Мори научи първата половина от урока на спекуланта: всяко по-различно нещо е опасно. Влезе неловко в собствената си къща, опасявайки се, че някакъв висш служител от Разпределителната комисия е дошъл да го разпитва.

Но Чери сияеше.

— Мистър Порфирио е очеркист във вестник и иска да пише за теб на страницата им „Бележити консуматори“! Мори, *не можеш* да си представиш колко се гордеа!

— Благодаря — каза Мори кисело. — Здравейте.

Мистър Порфирио стисна горещо ръката на Мори.

— Всъщност не съм от вестник — коригира я той. — Фактически се казва Трансвидео прес. Ние сме нова осведомителна агенция; снабдяваме четири хиляди и седемстотин вестника с новини и статииен материал. Всеки от тях — добави той самодоволно — фигурира в списъка за задължителната консумация от Първи до Шести клас включително. Имаме неделно приложение с материал за самопомощ при консумативни проблеми и бихме искали... хм, да похвалим тия, които заслужават похвала. Вие имате завидни постижения, мистър Фрай. Желая да разкажем на читателите си за тях.

— Хм — измънка Мори. — Да отидем в гостната.

— О, не! — заяви Чери твърдо. — Аз държа да чуя това. Той е толкова скромнен, мистър Порфирио, че никога няма да разберете какъв човек е всъщност само като го слушате да говори. О, боже мой, макар че съм му съпруга, мога да се закълна, че аз не зная как постига такава консумация. Той просто...

— Да се почерпим, мистър Порфирио — предложи Мори в разрез с етикета. — Обикновено уиски? Скоч? Бърбън? Джин с тоник? Бренди „Александър“? Сух манха... изобщо какво ще пожелаете? — Усети, че бръцолови като глупак.

— Каквото и да е — отговори журналистът. — Нека бъде обикновено уиски. Слушайте, мистър Фрай, забелязвам, че сте обзавели местенцето си тук много очарователно, а жена ви казва, че извънградското ви жилище е също прекрасно. Щом влязох и си рекох:

„Хубава къща. Почти няма излишна мебел. Трябва да са Шести или Седми клас“. А мисис Фрай казва, че другата ви къща е още по-гола.

— Така ли казва? — подхвърли Мори рязко. — Хм, позволете ми да ви осведомя, мистър Порфирио, че всяка вещь от полагаемата ми се мебелировка е регистрирана! Не разбирам накъде биете, но...

— О, разбира се, нямах предвид нещо в *такъв смисъл!* Просто искам да получа от вас някакви сведения, които да мога да предам на нашите читатели. Разбирате ли, да им помогна да следват примера ви. Как *постигате* това?

Мори преглътна.

— Ние... ъ-ъ... е, просто се стараем да не изоставаме. Усилен труд и това си е.

Порфирио кимна с възхищение.

— Усилен труд — повтори той и извади от джоба си сгънат на три лист, за да си вземе бележки. — Искате да кажете — продължи той, — че всеки може да бъде като вас, като чисто и просто се отдаде всецяло на това... например като си определи постоянна програма и се придържа много строго към нея.

— О, да — каза Мори.

— С други думи, важното е да спазвате това, което трябва да вършите всеки ден?

— Точно така. Аз водя бюджета в къщата си — по-опитен съм от жена си, нали разбирате, — но не виждам причина защо и жена да не може да се занимава с тази работа.

— Строг бюджет — отбеляза Порфирио одобрително. — Такъв е и нашият подход.

Интервюто не беше толкова страшно, колкото изглеждаше, дори когато Порфирио тактично обърна внимание на тънката талия на Чери („На толкова много домакини, мистър Фрай, им е трудно да се пазят да не бъдат... хм, малко пълнички“), и Мори трябваше да измисля безкрайни часове, прекарвани на уредите за физически упражнения, докато Чери гледеше малко смутено, ала не го прекъсна.

От интервюто обаче Мори научи втората половина от урока на спекуланта. След като Порфирио си отиде, той се възползва от случая да поговори малко по-смело с Чери.

— Тази работа с упражненията, мила. Ние трябва сериозно да се заловим с нея. Не зная дали си забелязала, но ти започваш да

понапълняваш, а не желаем това, нали?

При следващите неприятни и излишни упражнения с механичните коне Мори имаше много време да размишлява върху поуката. Откраднатите ценности не са толкова сладки, колкото би желал, когато не смееш да ги ползваш открито.

Но някои от ценностите на Мори бяха честно спечелени.

Новият модел К-50 на „Брадмур“ — „Избери си игра“ — например беше негов. Работата му беше да проектира и да създава и се чувствуваше щастлив, че му се дава възможност да насочва усилията си по линията на най-голямата полза за обществото — а именно да увеличава консумацията.

„Избери си игра“ беше почти идеална машина за тази цел. „Блестящо — каза Уейнрайт сияещ, когато пробната машина премина първите си изпитания. — Май не току-така ме наричат Събирача на таланти. Знаех, че ще успееш, момчето ми!“

Дори Хауланд се разсипваше да го хвали. Той седеше над чиния курабии и дъвчеше (все още беше само Трети клас), докато ставаха тестовете, а когато приключиха, възкликна възторжено:

— Просто красота, Мори! Този сериен разлагач е сензационен! Никога не съм виждал по-хубава машина.

Мори се изчерви от задоволство.

Уейнрайт си отиде, сипейки похвали, а Мори потупа нежно пробния си модел и се залюбува на полихромния му блясък. Външният вид на машината, както неведнъж го бе поучавал Уейнрайт, е не по-малко важен от функцията ѝ.

— Трябва да ги накараш да искат да играят с нея, момчето ми! А няма да играят, ако не я *видят!*

Затова цялата серия К се отличаваше с ослепителни светлини във всички цветове на дъгата, възбуждащи мелодии, натрапчиви аромати, които проникваха в ноздрите на минувача и неминуемо привличаха вниманието му.

Мори бе черпил с пълни шепи от всички стари шедьоври на дизайна — паричния автомат, китайския билиард, грамофона-автомат. Пъхаш продоволствената си книжка във фунията. Завърташ колелата, докато избереш играта, която искаш да играеш с машината. Натискаш копчета или въртиш циферблати, или пък по някой от 325-те различни

начина премерваш човешкото си умение с магнитно записното умение на машината.

И загубваш. Имаш шанс да спечелиш, ала ако играеш прекалено дълго, неумолимата статистика на настройката на машината гарантира поражението ти.

Тоест, ако рискуваш продоволствен купон от десет точки — което показва например, че си изконсумирал три яденета от по шест блюда, — статистическият ти резултат е осем точки. Може да ти се падне голяма печалба и да получиш хиляда точки, като по този начин се освободиш от задължението да изконсумираш цял хладилник бифтеци, пържоли и предварително приготвени зеленчуци; но това се случва рядко. Най-вероятно е да загубиш и да не получиш нищо.

Тоест да не получиш нищо срещу заложените продоволствени купони. Но хубавото на машината, което представляваше главният принос на Мори, се състоеше в това, че независимо дали ще спечелиш, или ще загубиш, във фунията винаги намираш парче витаминизирана, захаросана дъвка, съдържаща антибиотик и хормон. Играеш играта си, спечелваш или загубваш залога си, хормонната дъвка скача в устата ти и продължаваш да играеш. Докато свърши тази игра, дъвката е изконсумирана, обвивката ѝ се е стопила; захвърляш я и започваш наново.

— Точно това се хареса на човека от Националната разпределителна комисия — каза доверително Хауланд на Мори. — Взе със себе си комплект схеми; може да ги монтират на всички нови машини. Е, няма що, късметлия си!

Мори за пръв път чуваше за човек от Националната разпределителна комисия. Това беше добра новина. Той се извини и забърза да съобщи по телефона на Чери за последните си успехи. Намери я у майка ѝ, където тя прекарваше вечерта; новината я зарадва силно, тя беше много ласкава. Мори се върна при Хауланд сияещ.

— Ще сръбнеш ли? — запита Хауланд нерешително.

— Разбира се — отговори Мори. Смяташе, че може да си позволи да пие от спиртните напитки на Хауланд колкото иска; горкият, затънал е в консумативните плаващи пясъци на Трети клас. Хубаво е от време на време да му помогне някой, който има малко подобър успех в това отношение.

А когато Хауланд узна, че Чери оставила Мори ерген за тази вечер, и предложи да отидат пак в „Чичо Пигоди“, Мори почти не се поколеба.

Семейство Бигелоу го посрещна радушно. Мори се запита за миг *имат* ли си дом; явно не прекарваха много време в него.

Оказа се, че прекарват, защото, когато Мори изтъкна благонравно, че се отбил в „Пигоди“ да изпие само една чаша преди вечеря, а Хауланд разкри, че е свободен вечерта, те грабнаха Мори и го помъкнаха към дома си.

Танакуил Бигелоу се извиняваше надут.

— Предполагам, че мистър Фрай не е свикнал на такова място — каза тя на съпруга си, който бе седнал от другата страна на Мори. — И все пак го наричаме свой дом.

Мори направи подходящо учтива забележка. Всъщност на това място едва не му се обръщаше стомахът. То беше огромна, крещящо нова къща, по-голяма дори от предишната къща на Мори, претъпкана до пръсване с обемисти канапета, пиана, масивни махагонови столове, триизмерни телевизори, спални, гостни, стаи за закуски и детски стаи.

Детските стаи шокираха Мори: никога досега не му бе идвало наум, че Бигелоу имат деца. Но те имаха и макар че децата бяха само на пет и на осем години, завариха ги все още на крак и под надзора на два робота-детегледачи да играят упорито с натруфените си животни и миниатюрни влачета.

— Да знаете какво улеснение са ни Тони и Дик — каза Танакуил Бигелоу на Мори. — Те консумират *толкова* много над полагаемите им се норми. Уолтър казва, че всяко семейство трябва да има най-малко по две-три деца, за да помагат, нали разбирате. Уолтър говори толкова умно за тия неща, че ти е приятно да го слушаш. Чували ли сте стихотворението му, Мори? Онова, което е озаглавил „Двойствеността на...“

Мори побърза да признае, че го е чувал. Примири се с мисълта, че ще прекара една скучна вечер. Бигелоу бяха чудаци, но забавни в „Чичо Пигоди“. И на свой терен също изглеждаха чудаци, но бяха досадно отегчителни.

Изпиха по един коктейл, после още по един, след което Бигелоу не изглеждаха вече толкова скучни. Вечерята беше ужасна, разбира се; като новобогаташ Мори беше сноб по отношение на сравнително

спартанската си трапеза. Но се стараеше да се държи благовъзпитано и с мрачна съсредоточеност опитваше от всяко ново блюдо от протеини и гъста марината. С помощта на безкрайна поредица от трапезни вина и ликьори вечерята завърши, без да развали вечерта му или претоварената му храносмилателна система.

А след това прекараха приятно в натруфената гостна на семейството. След обсъждане с децата Танакуил Бигелоу провери продоволствените им книжки и обяви, че два робота-танцьори ще изнесат кратка програма, а след това квартет от роботи ще свири на струнни инструменти. Мори се приготви за най-лошото, но още преди края на танца усети, че му е много приятно. Странен урок за Мори: когато не си *принуден* да ги гледаш, роботите-артисти са забавни!

— Лека нощ, милички — каза Танакуил Бигелоу строго на децата, когато танцьорите излязоха. Естествено, момченцата се разбунтуваха, но се прибраха. Само след няколко минути обаче едното се върна и вкопчи пухкава ръчица в ръкава на Мори.

Мори гледаше момченцето неловко, тъй като имаше малък опит с деца. Каза:

— Ъ-ъ... какво има, Тони?

— Казвам се Дик — поправи го момченцето. — Дай ми автограф. — И пъкна в ръцете на Мори гравирани бележници и грубо украсен със скъпоценни камъни молив.

Мори се подписа зашеметен и когато детето побягна, се загледа подире му. Танакуил Бигелоу се засмя и обясни:

— Видял името ви в рубриката на Порфирио. Дик *обича* Порфирио, чете го всеки ден. Той е толкова умно дете, не ще и дума. Все забива нос в някаква книга, ако не го накарам да играе с влакчетата си и да гледа триизмерна телевизия.

— Много ласкава възхвала е написал за теб — изказа се Уолтър Бигелоу, малко завистливо, помисли си Мори. — Обзалагам се, че ще те обявят Консуматор на годината. Ще ми се — въздъхна той — да превишим малко нормите си като вас. Но май все не успяваме. Ядем, играем и консумираме като бесни и кой знае как в края на месеца винаги в нещо сме изостанали малко — всичко се трупа непрекъснато — и тогава Комисията ни праща предупреждение, повикват ме и изведнъж ми прибавят двеста наказателни точки и се оказваме още по-зле отпреди.

— Не го вземай толкова навътре — отвърна Танакуил твърдо. — Консумирането не е всичко в живота. Нали имаш работа.

Бигелоу кимна дълбокомъдрено и предложи на Мори още по една чаша. Но нуждата на Мори не се състоеше в още една чаша. Той седеше сред някакво розово сияние, не толкова от алкохола, колкото от пълно задоволство от света.

Внезапно каза:

— Слушайте.

Бигелоу вдигна очи от чашата си.

— А?

— Ако ти кажа нещо, ще го запазиш ли в *тайна*?

— Е — избоботи Бигелоу, — надявам се, Мори.

Но жена му го прекъсна рязко:

— Естествено, Мори. Разбира се! Какво е то? — Мори забеляза проблясък в очите ѝ. Това го озадачи, но реши да не му обръща внимание.

— За оная хвалебствена статия — каза той. — Аз... както знаете, не съм всъщност чак толкова ревностен консуматор. Фактически... — Изведнъж като че ли очите на всички се впиха в него. За един мъчителен миг Мори се запита дали постъпва правилно. Тайна, известна на двама, е изложена на риск, а тайна, известна на трима, не е никаква тайна. И все пак...

— Ето каква е работата — заговори той решително. — Помните ли за какво говорихме у „Чичо Пиготи“ оная вечер? Е, когато се прибрах вкъщи, отидох в помещението на роботите и...

И продължи нататък.

Танакуил Бигелоу възкликна тържествено:

— Така си и *знаех*!

Уолтър Бигелоу погледна жена си кротко, но укорително. Той заяви сериозно:

— Ти си извършил нещо голямо, Мори. Нещо много голямо. С божия помощ ти си произнесъл смъртна присъда на обществото — такава, каквото го познаваме. Бъдните поколения ще благоговейт пред името Мори Фрай. — Тържествено разтърси ръката на Мори.

Мори попита зашеметен:

— Но *какво* съм направил?

Уолтър кимна. Това беше прощална реч. Обърна се към жена си.

— Танакуил, ще трябва да свикаме извънредно събрание.

— Разбира се, Уолтър — каза тя покорно.

— И Мори ще трябва да присъствува. Да, непременно, Мори, никакви извинения. Искаме Братството да се срещне с теб. Нали така, Хауланд?

Хауланд се изкашля смутено. Кимна незаангажиращо и си наля още една чаша.

Мори попита отчаяно:

— За какво става дума? Хауланд, кажи ми!

Хауланд си играеше с чашата.

— Е — рече той, — Тан ти подхвърли нещо подобно оная вечер. Неколцина от нас, хм, политически зрели хора, образувахме малка група. Ние...

— *Малка група ли!* — произнесе Танакуил Бигелоу презрително. — Хауланд, понякога се питам дали наистина схващаш същността на тая работа! Всички, Мори, всички по света. Та само тук, в Стария град, сме осемнайсет души! А по целия свят има *още десетки!* Аз знаех, Мори, че и ти замисляш нещо подобно. Казах това на Уолтър сутринта след срещата ни с теб. Рекох: „Уолтър, помни ми думата, този човек Мори си е наумил нещо.“ Но трябва да заявя — призна тя с достойнство, — не предполагам, че ще има *мащабите* на това, което предлагаш сега! Представи си: цял свят от консуматори се вдига като един човек, крещи името на Мори Фрай, бори се с Продоволствената комисия със собственото ѝ оръжие — роботите. Каква поетична правда!

Бигелоу кимна възторжено.

— Обади се в „Чичо Пиготи“, мила — нареди той. — Постарай се да събереш кворум веднага! А в това време Мори и аз ще слезем долу. Хайде, Мори — да започнем създаването на новия свят!

Мори седеше със зяпнала уста. Затвори я рязко.

— Бигелоу — прошепна той, — да не би да искаш да кажеш, че ще разпространяваш тази идея сред някаква си подмолна организация?

— Подмолна ли? — повтори Бигелоу надменно. — Драги мой, *всички* градивни умове са подмолни, независимо дали действуват самостоятелно или в група като Братството на свободните хора. Едва ли бих желал...

— Няма значение какво желаеш — настояваше Мори. — Ти ще свикаш събрание на Братството и искаш аз да им кажа това, което току-що казах на вас. Така ли?

— Е... да.

Мори стана.

— Ще ми се да заявя, че беше много мило, но не мога. Лека нощ!
И изхвъркна навън, преди да успеят да го спрат.

На улицата обаче решителността му го напусна. Повика едно роботно такси и поръча на шофьора да го поведе на традиционната разходка за убиване на времето през парка, докато намисли какво да прави.

Фактът, че си бе излязъл, разбира се, нямаше да попречи на Бигелоу да изпълни обявеното си намерение. В този момент Мори си припомни откъси от разговора с Бигелоу и жена му у „Чичо Пигоди“ и се изруга. Нямаше съмнение, те бяха говорили и подхвърляли достатъчно намеци за политика и цели, за да го накарат да бъде предпазлив. Цялата тая глупост за двойствеността бе отклонила вниманието му от нещо, което би трябвало да му бъде напълно ясно: че те наистина бяха подмолни елементи.

Погледна часовника си. Беше късно, но не много късно; Чери навярно беше още в дома на родителите си.

Наведе се напред и каза на шофьора адреса им. То бе като първата от серия сто инжекции: знаеш, че ще те излекуват, но все пак боли.

Мори заяви мъжествено:

— Ето това е, сър. Знаем, че постъпих глупаво. Готов съм да понеса последиците.

Старият Илън потърка замислено челюстта си.

— Хм — измънка той.

За Чери и майка ѝ отдавна бе минал моментът, в който можеха да кажат нещо; те седяха една до друга на кушетка от отсрещната страна на стаята и слушаха с напрегнато изражение, сякаш не вярваха на ушите си.

Илън каза внезапно:

— Извинявай. Трябва да се обадя по телефона.

Излезе от стаята, поговори малко по телефона и се върна. Подхвърли през рамо на жена си:

— Дай кафе. Ще се нуждаем от него. Тук имаме проблеми.

— Мислиш ли... — поде Мори. — Искам да попитам: какво да правя?

Илън повдигна рамене, после неочаквано се усмихна.

— Какво можеш да сториш? — попита той весело. — Според мен вече много си извършил. Сръбни си кафе. Обадох се — обясни той — на Джим, секретаря ми. Той ще бъде тук след една минута. Като чуем Джим, ще знаем какво да правим.

Чери дойде при Мори и седна до него. Каза само: „Не се безпокой“, ала за Мори това беше достатъчно красноречиво. Той отвърна на ръкостискането ѝ с чувство на най-дълбоко облекчение. Дявол да го вземе, рече си, защо да се тревожа? Най-много, което могат да ми сторят, е да ме понижат с два класа, пък и какво толкова лошо има в това?

Неволно направи гримаса. Бе си спомнил за някогашните си борби като Първи клас и какво лошо бе имало в това.

Пристигна секретарят — дребен робот с очукана кожа от неръждаема стомана и тъпо медно лице. Илън дръпна работа настрана да си поговорят за малко, преди да се върне при Мори.

— Така и предполагам — каза той със задоволство. — Няма прецедент. Не съществуват закони, които да го забраняват. Следователно няма престъпление.

— Слава богу! — възкликна Мори с възторжено облекчение.

Илън поклати глава.

— Вероятно ще ти дадат възможност да се поправиш, но не се надявай да запазиш Петия си клас. Навярно ще го окачествят като противообществена проява. Не е ли така?

— Ох — изпъшка Мори унило. Намръщи се за малко, после вдигна глава. — Добре, татко, щом е неизбежно, ще преглътна горчивия хап.

— Сполучливо казано — подхвърли Илън одобрително. — А сега се прибирай. Приятни сънища. Още на сутринта върви в Продоволствената комисия. Разправи им цялата работа от игла до конец. Ще бъдат снизходителни към теб. — Илън се поколеба. — Е, сравнително снизходителни — поправи се той. — Надявам се.

Осъденият закусваше с апетит.

Нямаше как. Тази сутрин, когато Мори се събуди, изпитваше неприятната увереност, че дълго, дълго време в бъдеще ще трябва да консумира тройни дажби.

Целуна Чери за сбогом и мълчаливо пое с колата дългия път до Продоволствената комисия. Дори изпревари Хенри.

В Комисията запелтечи на цяла тайфа работи-секретари и най-после бе въведен при един малко надменен млад човек на име *Хачет*.

— Името ми е — подхвана той — Мори Фрай. Аз... аз дойдох да... поговоря за нещо, което върша с...

— Разбира се, мистър Фрай — каза Хачет. — Веднага ще ви заведе при мистър Нюман.

— Не искате ли да знаете какво съм направил? — запита Мори.

Хачет се усмихна.

— Какво ви кара да мислите, че вече не знаем? — рече той и излезе.

Това беше изненада номер едно.

Нюман я обясни. Той се усмихна на Мори и поклати тъжно глава.

— Непрекъснато се натъкваме на това — оплака се той. — Хората просто не си правят труда са научат нещо за заобикалящия ги свят. Синко — запита той, — какво според вас е робот?

— А? — рече Мори.

— Искам да кажа: как работи той според вас? Мислите ли, че е само някакъв вид човек с ламаринена кожа и нерви от жици?

— О, не. Това е машина, разбира се. Не е човек.

Нюман засия.

— Чудесно! — каза той. — Машина е. Няма нито плът, нито кръв, нито черва... нито мозък. О — вдигна ръка, — роботите са много умни. Нямам предвид това. Но една електронна мислеща машина, мистър Фрай, заема почти толкова пространство, колкото къщата, в която живеете. Налага се. Роботите не носят в себе си мозъци; мозъците са твърде тежки и твърде обемисти.

— Тогава как мислят?

— С мозъците си, разбира се.

— Но нали току-що казахте...

— Казах, че не ги *носят*. Всеки робот поддържа постоянна радиовръзка с Главния контролен център посредством своята РМР-мрежа — радиоуредба „Разговор между роботи“. Главният контролен център дава отговора, роботът действа.

— Разбирам — рече Мори. — Хм, това е много интересно, но...

— Но все пак не го разбирате — каза Нюман. — Представете си го. Щом роботът получава информация от Главния контролен център, в замяна на това Главният контролен център по необходимост получава информация от робота, ясно ли ви е?

— Аха — каза Мори. После по-високо: — Аха! Искате да кажете, че всички мои работи са... — Думите му се запънаха.

Нюман кимна доволно.

— Всяка информация от тоя род, естествено, идва при нас. Знаете ли, мистър Фрай, ако не бяхте дошли днес, много скоро щяхме да ви повикаме.

Това беше втората изненада. Мори я понесе храбро. В края на краищата тя не променяше нищо, напомни си той.

— Е — рече той, — както и да е, аз съм тук, сър. Дойдох доброволно. Аз използвах роботите си да консумират дажбите ми...

— Така си е — каза Нюман.

— ... и съм готов да подпиша декларация в такъв смисъл, когато пожелаете. Не зная какво е наказанието, но ще го понеса. Виновен съм; признавам вината си.

Нюман се облеци.

— Виновен? — повтори той. — Наказание?

Мори беше смаян.

— Но да — каза той. — Аз не отричам нищо.

— Наказания — повтори Нюман замислено. После се разсмя. Смее се пресилено, помисли се Мори; самият Мори не виждаше нищо смешно в положението. Но положението, той бе принуден да признае това, бързо ставаше абсолютно неразбираемо.

— Извинете — каза Нюман най-сетне, бършейки очите си, — но не можах да се сдържа. Наказания, а! Ех, мистър Фрай, позволете ми да ви успокоя. На ваше място не бих се плашил от наказанията. Щом започнаха да пристигат сведенията какво сте вършили с роботите си, естествено, ние назначихме специален екип да ви следи и представихме доклад в централното ведомство. В него направихме

известни... ъ-ъ... препоръки и... е, с една дума, отговорите дойдоха вчера. Мистър Фрай, Националната продоволствена комисия с радост узна за вашия принос към решаването на разпределителния ни проблем. Докато се извърши допълнително проучване, приехме пробна програма за образуване на групи от консумативни работи из цялата страна въз основа на вашата идея. Наказания ли? Мистър Фрай, вие сте *герой!*

Но героят носеше отговорности. Те бързо станаха ясни на Мори. Дадох му време да се отбие за малко при Чери, за да я успокои, после да обиколи триумфално досегашната си служба и накрая бе прехвърлен във Вашингтон за разпит. Завари Националната продоволствена комисия в трескава дейност.

— Това е най-важната работа, която сме извършили досега — каза му един от висшите чиновници. — Не бих се учудил, ако бъде и последната! Да, сър, ние се стараем да станем излишни завинаги и искаме всичко да върви добре.

— Всичко, с каквото мога да помогна... — подзе Мори свенливо.

— Вие свършихте отлична работа, мистър Фрай. Просто ни дадохте нужния подтик. Той беше непрекъснато пред очите ни, но толкова се бяхме задълбали в гората, че не забелязвахме дърветата, ако разбирате какво искам да кажа. Вижте, аз не съм кой знае какъв оратор, но това е най-голямата стъпка, която човечеството е направило от векове, а не мога да го изразя с думи. Позволете ми да ви покажа какво вършим.

Той и делегация от други служители на Продоволствената комисия и хора, чиито имена Мори бе срещал много пъти във вестниците, поведоха Мори на инспекционна обиколка из целия завод.

— Както виждате, това е затворен кръг — заявиха му, докато оглеждаха една зала, в която усърдно сновящи работи-консуматори подготвяха партида обувки. — Нищо не се губи завинаги. Ако искате кола, получавате от най-новите и най-хубавите. Ако ли пък не, робот шофира колата ви, докато стане време да бъде върната и се построи нова за следващата година. Ние не губим металите — те могат да се използват повторно. Губим само малко енергия и труд. Слънцето и атомът ни осигуряват всичката необходима ни енергия, а роботите дават повече труд, отколкото можем да оползотворим. Същото важи, разбира се, за всички продукти.

— Но каква е тогава ролята на роботите? — попита Мори.

— Моля? — изрече недоумяващо един от най-големите хора в страната.

Мори беше затруднен. Анализът му го бе научил да не прахосва, а това тук безспорно беше явно унищожаване на блага, с какъвто и научен жаргон да си служеха.

— Ако консуматорът използва нещата само за да бъдат използвани — каза той упорито, съзнавайки на каква опасност се излага, — бихме могли да си служим с машини за износване вместо с роботи. В края на краищата защо да ги хабим?

Спогледаха се загрижено.

— Но нали именно това вършите *вие* — посочи един с лека нотка на заплаха.

— О, не! — възрази Мори бързо. — Аз вградих вериги на задоволството... така съм научен да конструирам, разбирате ли. Регулируеми вериги, естествено.

— Вериги на задоволството ли? — запитаха го. — Регулируеми?

— Да, точно така. Ако роботът не получава задоволство от използването на вещите...

— Не говорете глупости — изръмжа служителят от Продоволствената комисия. — Роботите не са човеци. Как ги карате да изпитват задоволство? И то регулируемо задоволство!

Мори обясни. Обяснението му беше крайно техническо, при което използва големи листа и сложни диаграми. Но в групата имаше подготвени хора и те се развълнуваха още повече отпреди.

— Прекрасно! — възкликна един в научен възторг. — Та по този начин се разрешава всеки възможен нравствен, правен и психологически проблем.

— Кое го решава? — попита служителят от Продоволствената комисия. — И как?

— Кажете му, мистър Фрай.

Мори се опита, но не успя. Ала можа да покаже как работи принципът му. Лабораторията на Продоволствената комисия му бе предадена ведно с толкова много помощници, че не знаеше как да се разпорежда с тях, и конструираха вериги на задоволството за цяла бригада работи в една шапкарска фабрика.

Тогава Мори направи своята демонстрация. Роботите произвеждаха шапки от всички видове. В края на деня той регулира веригите и роботите взеха да пробват шапките, да се карат за тях, като всеки излизаше тържествено с огромна и разнообразна колекция. Металните им лица бяха неспособни да изразяват гордост или удоволствие, но и едното, и другото личеше от начина, по който носеха шапките си, от страстното им собственическо чувство... и от бързата им, по-старателна, по-усилена, по-всеотдайна работа за произвеждане на още по-голямо количество шапки... които също им бе разрешено да притежават.

— Виждате ли? — възкликна възторжено един инженер. — Те могат да бъдат нагодени да искат шапки, да ги носят ревностно, да носят шапките, докато станат на парцали. И не само заради самото носене — шапките са подтик за тях!

— Но как можем да продължаваме да произвеждаме само шапки и все повече шапки? — запита недоумяващо човекът от Продоволствената комисия. — Цивилизацията не живее само с шапки.

— Това именно му е хубавото — каза Мори скромно. — Гледайте.

Докато роботите-носачи внасяха кутии с ръкавици, той регулира веригата на задоволството. Произвеждащите шапки работи се биеха за ръкавиците със същото механично настървение, както за шапките.

— И така би могло да стане с всичко, произвеждано от нас или от роботите — добави Мори. — Всичко от карфици до яхти. Важното е, че те получават задоволство от притежаването, а апетитът им може да се направлява според свръхпроизводството в различните индустрии и роботите ще изразяват признателността си, като работят по-усърдно. — Той се поколеба. — Точно това направих аз за моите слуги-роботи. Нещо като обратна връзка, разбирате ли. Задоволството води до повече работа, и то по-добра работа, — а това значи повече стоки, които можем да ги накараме да желаят, което пък значи подтик за работа и тъй нататък, кръгообразно.

— Затворен кръг — прошепна благоговейно човекът от Продоволствената комисия. — Този път *истински* затворен кръг!

И така неизбежният закон за предлагането и търсенето бе безвъзвратно отменен. Човечеството не беше вече затруднявано от недостатъчно предлагане или давено от свръхпроизводство. Всичко, от

което се нуждаеше човечеството, го имаше. Това, което прогресът не изискваше, минаваше в ненаситния — и регулируем търбух на роботите. Нищо не се пропиляваше.

Защото всеки тръбопровод има два края.

Мори бе обсипан с благодарности, похвали, награди, устройха тържествено шествие в негова чест през улиците на града и го настаниха на самолет за дома му. В това време Продоволствената комисия се бе самоликвидирала.

Чери го посрещна на аерогарата. Бъбриха си развълнувано през целия път до дома си.

Във всекидневната си довършиха целувката, с която се бяха посрещнали. Накрая Чери прихна да се смее.

Мори рече:

— Не ти ли казах, че напускам „Брадмур“? Отсега нататък ще работя за Комисията като цивилен консултант. *Освен това* — добави той тържествено — вече съм Осми клас!

— О, боже мой! — ахна Чери с такова благоговение, че на Мори му стана неловко.

— Разбира се — заяви той откровено, — ако е вярно всичко, което говореха във Вашингтон, много скоро класовете почти ще загубят значението си. Все пак това е голяма чест.

— Не ще и дума — каза Чери убедено. — Знаеш ли, татко е само Осми клас, а е съдия не знам от колко години.

Мори сви устни.

— Всички не могат да бъдат щастливци — каза той великодушно. — Естествено, класовете все още ще имат известно значение — например Първи клас ще трябва да консумира толкова и толкова за една година, Втори клас — малко по-малко и тъй нататък. Но всеки човек от всеки клас ще си има помощник-робот, разбираш ли, който ще извършва фактическото консумиране. В бъдеще специални двойници-роботи ще...

Чери го спря.

— Зная, мили. Всяко семейство получава робот-двойник на всеки член на семейството.

— Аха — каза Мори малко ядосан. — Как узна?

— Нашите двойници пристигнаха вчера — обясни тя. — Човекът от Комисията каза, че ние сме първите в района — понеже било твоя идея, разбира се. Дори не са задействувани още. Държа ги в Зелената стая. Искаш ли да ги видиш?

— Непременно — рече Мори възторжено. Хукна пред Чери да види резултатите от собствената си идея. Те бяха там, стояха неподвижни като статуи до стената и чакаха да им се пусне електрически ток, за да започнат изпълнението на безбройните си задачи.

— Твоят е много хубав — заяви Мори галантно. — Но... слушай, нужно ли е тази пуцина да прилича на мен? — Огледа неодобрително хромираното лице на човека-робот.

— Само приблизително, каза човекът. — Чери беше точно зад него. — Забелязваш ли нещо друго?

Мори се наведе повече и се взря по-отблизо в чертите на робота-двойник.

— Хм, не — отговори той. — Гледа някак накриво, което не ми харесва, но... Аха, *това* ли имаш предвид! — Наведе се да разгледа един по-малък робот, полускрит между други. Той беше по-малко от два фута на ръст, с голяма глава, дебели крайници, издут корем. Фактически, помисли си Мори смаян, прилича почти на...

— Боже мой! — Мори се обърна кръгом и се вторачи облещено в жена си. — Да не би да искаш да кажеш...

— Именно това искам да кажа — отвърна Чери, изчервявайки се леко.

Мори протегна ръце да я сграбчи в прегръдките си.

— Мила! — извика той. — Защо не ми *каза*?

[1] Психологически тест, наречен на името на швейцарския психиатър Х. Роршах (1884–1922). *Б.р.* ↑

[2] Сладкиш с шоколад. *Б.р.* ↑

[3] Пийт Мондриан (1872–1944) — холандски живописец. *Б.пр.* ↑

НАЙ-БОГАТИЯТ ЧОВЕК В ЛЕВИТАУН

Марджъри се опита да остави слушалката на вилката, но телефонът тутакси иззвъня пак. Тя ритна масичката, вдигна слушалката и каза:

— Затворете, моля ви! Нищо не ни трябва. — Хлопна слушалката, за да прекъсне връзката, и отново я вдигна.

Позвъни се на вратата.

— Мой ред е — казах аз и оставих вестника — изглежда, така и нямаше да разбере какво е класирането в Националната футболна лига. Беше патрулиращият полицай Геймълсфелдър.

— Един човек иска да ви види, мистър Бинс. Твърди, че е за нещо важно.

Той се бе изпотил — по синята му риза бяха избили тъмни петна. Досещам се какво си мислеше: ние имахме климатична инсталация и пари, а той всекидневно рискуваше живота си за някаква мършава полицейска заплата. В каква страна живеем само! Така и го бе казал онзи ден.

— За него може да е важно, но аз не желая да се виждам с никого. Извинете! — затворих вратата.

— Ще ми помогнеш ли най-сетне да преоблечем бебето? — попита Марджъри.

— С удоволствие, скъпа — отвърнах весело. И това беше самата истина — освен че щеше да е и мъдър ход от моя страна, тъй като тя бе на път да избухне. Беше истина, защото исках да се заема с нещо. Изпитвах нужда от някаква приятна, обикновена, изискваща търпение задача, като например да положи върху коляното си коремчето на едногодишно бебе, докато едната ми ръка държи крачетата му, а другата забожда пелената. Мисълта ми е, че беше мило от страна на чичо Ото да ми остави тези пари, но трябваше ли да пишат за това и вестниците?

Тъкмо когато привършвах, на вратата отново се позвъни. Марджъри беше на горния етаж с Гуени, която се нуждаеше от утеха,

защото бе имала твърде бурен ден и защото с нея е винаги така, ето защо изправих бебето на пълничките му крачета и отидох да отворя. Беше пак полицаят.

— Има няколко телеграми за вас, мистър Бинс. Не ми се искаше да ви ги носи момчето.

— Благодаря — Бутнах телеграмите в чекмеджето на масичката с телефона. Каква полза да ги отварям? Сигурно бяха от хора, които са научили за чичо Ото и парите и искаха да ми продадат нещо.

— Този човек е още тук — каза мрачно полицаят Геймълсфелдър. — Струва ми се, че е болен.

— Много жалко — опитах се да затворя вратата.

— Настоява да кажа на гълъбчетата, че блудният син се е върнал. Впих пръсти във вратата.

— Да кажете на гълъбчетата...

— Точно така го рече — Геймълсфелдър разбра, че съобщението ми нанесе удар, и това го зарадва. За пръв път се усмихна.

— Как... как се казва той?

— Уинстън Макнийли Макгий — отвърна доволно Геймълсфелдър — или поне така ми каза, мистър Бинс.

— Пуснете това копе... Пуснете човека да влезе — казах аз и се втурнах да дръпна бебето настрана от пепелника, където Марджъри бе оставила запалена цигара. Уини Макгий — ето кой щеше окончателно да ми развали деня.

Той влезе, привел глава, като че ли тя тежеше най-малко хиляда фунта. Никога не е имал вид на човек с цветущо здраве, дори когато Марджъри ме заряза пред олтара, за да избяга с него. Това се дължеше на неговата нежна романтична осанка, която може би все още притежаваше, а може би вече не, но съдейки по вида му, той наистина беше болен. Едва ли тежеше повече от сто фунта, като не смятаме главата му — тя приличаше на балон.

— Здравей, Харлан — простена той, — години тридесет и една, ръст пет стъпки и единадесет инча, тегло сто седемдесет и три фунта. Да ти се намира таблетка ацетилсалицилова киселина?

— Какво? — попитах аз.

Той обаче не успя да отговори, защото от горния етаж се разнесе топуркане и Марджъри се появи на площадката на вътрешната стълба.

— Помислих си — започна сприхаво тя и тогава осъзна, че най-нелепото ѝ предположение е действителност. — Ти?

Обзе я истински смут — с една ръка заоправя нервно косата си, а с другата късите си панталони, като същевременно с въртеливи движения се мъчеше да изхлузи старата раздърпана кухненска престилка, която смяташе, че за пред *мен* е напълно прилична.

— Здравей — поздрави вяло Макгий. — Моля те, не ти ли се намира таблетка ацетилсалицилова киселина?

— Не знам какво е това — отвърнах искрено аз.

Марджъри се засмя унило.

— Ех, Харлан, Харлан — каза тя с гальовно снизхождение, гледайки ме влюбено, докато слизаше по стълбата. От такъв поглед човек спокойно можеше да повърне.

— Ти забравяш, Уини. Харлан не е много наясно с химията. Ще му намериш ли аспирин, Харлан? Това е, което му трябва.

— Благодаря — рече с признателна въздишка Уини, като разтриваше слепоочията си.

Отидох и му намерих аспирин. Хрумна ми да му капна малко отрова в чашата с водата, но в аптечката не намерих нищо подходящо, а освен това е и противозаконно. Не се срамувам да си призная, че никога не съм обичал Уини Макгий, и то не само защото ми бе отмъкнал невястата. Е, да, след шест месеца тя поумня, скъса с него и се завърна искрено разкаяна — и до днес не съжалявам, че се ожених за нея. Или поне не чак толкова. Ала не можете да искате от мен да обичам Макгий. Ей богу, дори *никога* досега да не бях срещал този човек, пак щях да го намразя още от пръв поглед заради противното му нахалство, защото той прилича на поет, говори като професор и се държи като мижитурка.

Върнах се във всекидневната и изкрещях:

— Детето!

Марджъри престана да се усмихва пресилено на бившия си съпруг и скочи да вземе чинията на кученцето. Тя успя да я изтръгне от детето, макар и вече поопразнена. Бебето си бе натъпкало устата с попара от мляко и кучешки бисквити и тя трябваше да бръкне с пръст,

за да извади късчетата, срещу което детето, естествено, предприе по своему контраатака.

— Не хапи! — изкрещя тя, като издърпа пръста си от устата му и го пъкна в своята. После се усмихна ласкаво.

— Нали е сладуран, Уини? Има, разбира се, носа на татко си. Но не ти ли се струва, че е взел моите очи?

— Той ще те остави и без пръсти, ако продължаваш да ги пъкаш в устата — рекох ѝ аз.

— Това е нормално — каза Уини. — В края на краищата с двадесет и четири двойки хромозома, които образуват гаметата^[1], абсолютно ясно е, че вероятността да не наследи нито една черта от единия родител, а да прилича изцяло на другия е едно към 8 388 608. О-ох, главата ми.

— Моля? — изглежда го неодобрително Марджъри.

Той беше като навит грамофон.

— Това е без да вземем предвид спонтанната мутация — добави той — *или* предизвиканата. А ако се вземат под внимание факторите на околната среда *in intero* — а именно антибиотиците с широк спектър на действие, утрояването на степента на основната радиация в резултат на ядрените оръжия, последиците от диетите *et estera*, — да, според мен вероятността от предизвикана мутация е твърде висока. Да. Може би от порядъка на...

— Ето ти аспирина — прекъснах го аз. — А сега какво искаш?

— Харлан! — гласът на Марджъри прозвуча заплашително.

— Добре де, искам да кажа — какво *всъщност* искаш?

Той опря глава на дланите си.

— Искам да ми помогнеш да покоря света — каза той.

Гръм от ясно небе!

— Иди донеси парцал! — разпореди Марджъри — детето тъкмо бе разляло водата на кученцето. Тя ме погледна втренчено и се усмихна на Уини. — Хайде! — заувещава го тя. — Глътни си аспиричето, а по-късно ще поговорим и за твоето пътешествие около света.

Той обаче нямаше това предвид.

Да покори света. Чух го съвсем ясно. Отидох да взема парцал, защото това все пак щеше да ми даде някаква възможност да размисля как да постъпя с Уинстън Макнийли Макгий. Мисълта ми е какво още бих могъл да искам от света? Чичо Ото ми бе *завещал* света или поне такава част от него, каквато едва ли някога съм мечтал да притежавам.

Когато се върнах, Уини се клатушкаше из стаята, следван на почетно разстояние от моята съпруга, която държеше бебето. Тя тъкмо питаше бъдещия покорител на света:

— Ти как научи за харлановия страшен късмет... искам да кажа, за трагичната загуба от смъртта на неговия скъп чичо?

— Прочетох във вестника — простена той, като си играеше безцелно с телефонната слушалка.

— Всяко зло за добро — каза Марджъри с философски тон, като човъркаше ухото на детето и вадеше оттам бисквитени трохи. — Скъпият Ото живя охолно и пълноценен живот. Като си помисли човек за всички онези години, прекарани от него в Йемен! И колко ли доволен е бил, че именно на него е била възложена инсталацията на най-големия нефтопреработвателен завод западно от Суец!

— *Източно*, скъпа. Източно. Кралство Мутау Акелайт е на юг от Саудитска Арабия.

Тя го изгледа многозначително, но каза само:

— Уини, ти си се променил.

И това си беше така, но в името на истината тя също се беше променила. Не беше в характера на Марджъри да лицемери. Беше ми ясно защо се превзема пред бившия си съпруг — това не бе голяма беда. Тя искаше да покаже на този нещастник, че сега живее много по-охолно, отколкото би живяла някога с него. Трагичната загуба на моя скъп чичо никога не бе пробудила дори миг на съжаление у нея — *нищо* пък у мен, истината по този въпрос е, че допреди да се обади репортерът от „Асошиейтед Прес“, тя дори и не подозираше, че имам някакъв си чичо Ото. А и аз самият бях съвсем забравил. Ото беше братът, за когото в семейството на майка ми не се говореше. И откъде ли можехме да знаем, че той трупа на Арабския полуостров съкровища от нефт и злато?

Телефонът извъня — Уини бе поставил несъзнателно слушалката на вилката.

— Не! — изкрещя в нея Марджъри, без много да слуша какво ѝ говорят отсреща. — Не ни трябва никакви ураниеви запаси! Имаме пълни сандъци!

— Уини — казах, като се възползвах от записването ѝ, — аз съм зает човек. Би ли имал добрината да ми кажеш какво искаш?

Той седна, подпрял глава с ръце, и заговори с усилие:

— Много е... трудно — рече той, говорейки бавно. Отронваше думите една по една, като че ли трябваше мъчително да избира и пресява от целия словесен поток, който напираше да се излее през устата му. — Аз... изобретих нещо. Разбираш ли? И щом чух, че си наследил пари...

— Ти си помисли, че можеш да ми измъкнеш една част от тях — подметнах аз.

— Не! — сепна се той рязко, потрепера и стисна здраво главата си. — Искам да натрупам пари *за теб*.

— Имаме пълни сандъци — отбелязах вежливо аз.

— Но аз мога да поставя света в краката ти, Харлан — рече той отчаяно. — Повярвай ми!

— Никога не съм ти...

— Този път ми повярвай! Ти не разбираш, Харлан. Ние двамата с теб можем да притежаваме света, ако само ми окажеш малко финансова помощ. Изобретих едно лекарство, което ми осигурява безгранична памет.

— Радвам се за теб — казах аз и посегнах към топчестата дръжка на вратата.

Ала тогава размислих.

— Безгранична памет ли? — попитах аз.

— Свръхвъзможностите на подсъзнанието! — заговори пламенно той. — Способността да запомняш всичко — гениалната памет на маниака-учен и индексната система на победителя във викторина. Искаш ли да узнаеш кои са първите шест краля на Англия? Егбърт, Етълулф, Етълболд, Етелбърт, Етълред и Алфред. Искаш ли да чуеш любовния зов на североамериканската тетърка?

Той демонстрира любовния повик на североамериканската тетърка.

— О! — възкликна Марджъри, връщайки се в стаята с току-що преповитото бебе. — Имитация на птичи гласове!

— И това още не е всичко! — извика Уини. — Знаеш ли датата, на която в Съединените щати е имало двама президенти?

— Не, но...

— Трети март — рече той. — Хиляда осемстотин седемдесет и седма година. Ръдърфорд Б. Хейс — по-правилно е да кажа Ръдърфорд Бърчърд Хейс — приемственикът на Грант, положил клетва един ден по-рано. Трябва да обясня, че...

— Не! — прекъснах го аз. — Не обяснявай!

— А какво ще кажеш за това? Искаш ли да ти назова шампионите по кегли от 1931 година до наши дни? Клак, Ничке, Хюет, Видро, Брокау, Галярди, Андерсън... един момент. Пропуснах 1936 година. Това е Уорън. Следват Галярди, Андерсън, Данек...

— Уини — казах аз, — престани, моля те. И без това днес е ужасен ден.

— Но това е разковничето към покоряването на света.

— Ха! — рекох аз. — Ще досаждаш всекиму до смърт с изброяването на шампионите по кегли, така ли?

— Знанието е сила, Харлан. — Той отпусна глава на дланите си. — Ала от него ме боли главата.

Отдръпнах ръката си от дръжката на вратата.

— Седни, Уини — поканих го неохотно аз. — Признавам, че ме заинтригува. Нямам търпение да разбера каква е шашмата.

— Харлан — извика заплашително Марджъри.

— Няма никаква шашма, кълна ти се — рече Уини. — Представи си само какво можем да постигнем с това! Казах ти вече, че знанието е сила, Харлан. С моя свръх-мозък ние можем да направим неуязвими владетелите на всяка една страна. Ние можем да владеем света! Ти спомена пари, нали? Ами знанието е и пари. Например — намигна той — безпокоят те данъците? Мога да ти съобщя какво е становището на малцинството в американското правителство срещу закона на Остерхейгън. 486 срещу 3309 в Алабама. Както виждаш, има пролука, през която можеш да минеш с бронирана кола.

Марджъри седна с цигара в ръка, поставена в едно дълго, дълго цигаре, което ѝ бях купил, за да изглежда някакво недоразумение една година след сватбата ни. Тя погледна най-напред мен, а след това многозначително и цигарата и аз станах да ѝ поднеса огън.

— Благодаря, скъпи — рече гърлено тя.

Беше преоблякла и себе си, и бебето. Сега носеше тоалет, подходящ за една сънаследница на тлъста сума пари, която забавлява бившия си съпруг. Носеше пенъоар от златисто ламе, който само час след обаждането на репортера от „Асошиейтед Прес“ бе купила на кредит, с какъвто никога не сме разполагали преди появата на сутрешните вестници в магазините из Левитаун.

Това ме подсети за нещо. Пари. Кому бяха необходими пари? Каква бе ползата, че бях наследил всичките тези пари от чичо Ото, щом не мога да хвана Уини за ухото и да го изхвърля?

Изчаквах от благоприличие.

— Всичко това е много интересно, Уини, обаче...

— Харлан, детето! — изкрещя Марджъри. — Дръпни го от солените курабии!

Подчиних се, докато Уини обясняваше плахо зад гърба ми.

— По форма тези завързани на възел курабии приличат на детски ръце, събрани за молитва — или поне така са смятали през седми век. За една минута сръчният пекар може да сгъне повече от тридесет и пет курабии. Машините, естествено, са по-бързи.

— Уини... — казах аз.

— Искате ли да знаете етимологията на думата „флот“? Повечето хора смятат, че тя е свързана с моряците.

— Уини, чуй ме...

— Но не е така. Произходът ѝ е свързан с черноработниците по вътрешните плавателни канали осемнадесети век, Англия. И така тези черноработници...

— Уини, махай се! — рекох твърдо аз.

— Харлан!

— Не се бъркай, Марджъри! — казах ѝ аз. — Уини се домогва до парите ми, това е всичко. Само че аз не ги притежавам толкова отдавна, че да искам да ги хвърли през прозореца. Освен това кой иска да управлява света?

— Да, но... — изрече замислено Марджъри.

— При всичките тези пари, които имаме? — изкрещях аз. — Кому е притрябвало това?

Уини притисна с длани глава.

— Ох! — простена той. — Почакай, Харлан. На мен ми е необходима само парична помощ. В главата ми са запечатани

дългосрочните обороти на всички акции на борсата — разпределения и дивиденди, и регистрите за доходите от хиляда деветстотин и четвърта година! Известни са ми и тайните знаци, които посредниците дават с ръка при продажбата на ценни книжа — като махнат нагоре, трябва да се купува, като махнат надолу, трябва да се продава, виждаш ли как са свити пръстите ми? Това означава, че разликата между костумата и пазарната цена е три осми пункта. Дай ми един милион долара, Харлан.

— Не.

— Само един милион, нито цент повече. Ти можеш да си го позволиш. И аз ще го удвоя само за една седмица, ще го учетворя за месец, а след една година ще имаме един милиард. Един милиард долара!

— Ами данъците... — поклатих аз глава.

— Спомни си за закона на Остерхейгън — извика той. — И това ще е само началото. Мислил ли си някога какво могат да извършат милиард долара в ръцете на един свръхгений? — Той говореше все по-бързо и по-бързо — истинска лавина от думи, която очевидно не можеше да спре. — Ето виж! — изкрещя Уини, като притисна слепоочието си с една ръка, а с другата извади нещо от джоба си. — Виж това тук, Харлан! То е твое за един милион долара — не, за сто хиляди. Да, сто хиляди долара и е твое! И тогава няма да се отделям от теб. Ние и двамата ще бъдем свръхгении! Е? Съгласен ли си?

Погуби ме моето собствено любопитство.

— Какво е това? — попитах аз.

Той ми го показва — тумбеста малка стъкленица, наполовина пълна с белезникави капсули.

— Мое е — каза гордо той. — Моят хормон. Това е мозъчен стимулатор. Една капсула и мозъчните междуклетъчни връзки стават свръхактивни за един час. Три капсули за всеки двадесет фунта телесно тегло и ставаш свръхгений за цял живот. Никога вече няма да забравяш! Ще си спомниш неща, които смяташ, че са изчезнали от паметта ти преди години! Ще си спомниш за пошляпването на акушерката, благодарение на което за пръв път си поел въздух. Ще си спомниш името на медицинската сестра, която те е занесла до вратата на бащиния ти максеул. О, Харлан, няма граници за...

— Махай се! — извиках аз и го блъснах.

Полицаят Геймълсфелдър се появи като духа от лампата на Аладин.

— Така си и помислих — рече той, пристъпяйки навъсено към Уини Магкий. — Занимаваш се с изнудване, нали? Не мога да кажа, че те упреквам, братче, но ще трябва да се поразходим до полицейския участък, където ще си поговориш със сержанта.

— Само го махнете от главата ми! — рекох аз и затворих вратата, докато Уини се заяждаше с полицая да му каже името на друга опера от Кренек освен „Johnny Spielt Auf“.

Дишайки тежко, Марджъри постави бебето на пода.

— Биеш се, *блъскаш* хората и се държиш *грубиянски*. Ти не беше такъв, когато се оженихме, Харлан. Нещо у теб се промени, откакто наследи тези пари.

— Ще ми помогнеш ли да съберем капсулите? — попитах аз. Не бях го блъснал силно, ала въпреки това те се бяха разпилели.

Марджъри тропна с крак и избухна в плач.

— *Знам* какви чувства изпитваш към горкия Уини — хълцаше тя. — Но аз наистина го *съжалявам*. Толкова ли трудно ти беше да се държиш поне възпитано? Толкова ли ти досвидя да му дадеш тези жалки неколкостотин хиляди долара?

— Гледай бебето! — предупредих я аз.

Привлечена от врявата, Гуени се появи на горната площадка на стълбата, като триеше очи с юмручета и се канеше да зареве.

Марджъри ме погледна вторачено, понечи да каже нещо, отказа се, обърна ми гръб и се затича по стълбата да утеша Гуени.

Засрамах се от себе си.

Застанал прав, започнах да галя разсеяно бебето по главата, гледайки нагоре към женската половина от нашето семейство. Ако поразмисли човек, бях се държал като бездушна твар.

Първо, бях се държал грубо с горкия стар Уини. Да допуснем, аз бях открил хормона и се нуждаех от неколкостотин жалки долара, както Марджъри се бе изразила много точно, като финансова подкрепа, за да се сдобия с нечувани богатства и мощ? Какво лошо би имало в това? Защо не се реших да му ги дам? Горкият човек очевидно

страдаше от въздействието на хормона като при тежък махмурлук. Да, наистина, можех да бъда по-любезен.

Второ, на Марджъри наистина не ѝ беше леко да се разпрavia с децата и с домакинството и в този именно ден бе естествено тя да е нервна.

Трето, съвсем наскоро бях наследил страшно много пари.

Защо да не... тази мисъл ме връхлетя с невероятна яснота... използвам част от парите на чичо Ото, за да направя живота на всички ни по-приятен?

Хукнах нагоре по стълбата, вземайки по две стъпала наведнъж.

— Марджъри — извиках аз. — Марджъри, съжалявам за станалото.

— Според мен би трябвало да се... — започна тя, после вдигна очи от Гуени и видя лицето ми.

— Виж, скъпа — казах аз. — Да обърнем нова страница. Съжалявам за горкия Уини, но да не мислим повече за това, съгласна ли си? Ние сме богати. Нека тогава заживеем като богати хора. Да излезем някъде — само двамата с теб — още не е толкова късно. Ще вземем такси и ще отидем в Ню Йорк — до Ню Йорк с такси, защо не? Ще вечеряме в „Колъни“ и ще изгледаме „Моята прекрасна лейди“ от петия ред в партера — казах ми, че за стотина долара човек може да си намери отлични места. Защо не?

Марджъри вдигна поглед към мен и внезапно се усмихна.

— Но... — тя погали Гуени по главата. — Децата. Какво ще правим с тях?

— Намери жена да ги гледа — извиках аз. — Мисис Шрууп на драго сърце ще се заеме с това.

— Ако само я бях предупредила по-отрано...

— Марджъри — казах аз, — ние не получаваме всяка нощ цяло състояние в наследство. Позвъни ѝ.

Прегърнала Гуени, Марджъри се изправи и започна да се усмихва.

— Но — каза тя — това звучи като обещание за една приятна вечер, Харлан. Защо не, както казваш ти. Само че... спомняш ли си телефонния номер на мисис Шрууп?

— Имаме го записан — отговорих аз.

— Не, имахме го в стария указател. — Тя се намръщи. — Хиляди пъти си ми го казвал. Телефонът не се води на нейно име... като че ли се водеше на името на нейния зет. О, как беше номерът...

От долната площадка на стълбата се обади тънък гласец.

— Овингтън осем нула нула четиринадесет. Води се на името на Стърджис, Артър Р., авеню „Юнивърс“, номер четиридесет и едно.

Марджъри ме погледна, а аз погледнах Марджъри.

— Кой, по дяволите, каза това? — попитах рязко.

— Аз, татко — обади се високият само осемнадесет инча притежател на гласеца, вирнал глава до най-долното стъпало. С една ръка той трябваше да се хване, за да се задържи прав, защото все още не можеше да върви много добре, а в другата стискаше тумбестата стъклена, която Уини Макгий бе изтървал.

Стъклената беше празна.

И така ние, естествено, вече не живеем в Левитаун.

Марджъри, Гуени и аз опитахме всичко — променихме си имената, боядисахме си косите, направихме си дори пластични операции. И това не помогна, ето защо се обърнахме пак към същия хирург да ни върне предишните физиономии.

Хората непрекъснато ни разпознават.

Сега само кръстосваме нагоре-надолу покрай бреговете на СЩМИ (Съединените Щати на Младия Император) на борда на нашата яхта в зоната на разрешените дванадесет мили. Нуждаем ли се от продоволствия, изпращаме някого от екипажа с моторната лодка. Да, рисковано е наистина. Но не повече, отколкото ако пристанем в някоя друга страна, а ние просто не искаме да се връщаме в МИ, както започнаха напоследък да наричат Америка. Не ни укорявайте. Ами ако вие бяхте на наше място?

Иска ми се той да ни остави на мира.

Така, както я караме, кръстосвайки само нагоре-надолу, той от време на време се сеца за нас и ни се обажда по радиостанцията. В името на истината обади се вчера.

— Не можете вечно да кръстосвате, татко. Главните ви двигатели ще се нуждаят от основен ремонт след единадесет месеца, още седем дни и ще стане десет месеца, откакто сте заминали. Какви млечни

продукти употребявате? Хранителните запаси, които натоварихте в Джексънвил, трябва да са се свършили миналия четвъртък. Няма смисъл да се морите от глад. Освен това не е честно спрямо Гуени и мама. Върнете се у дома. Ще ти осигурим място в правителството.

— Благодаря — рекох аз. — Всъщност не ти благодаря.

— Ще съжаляваш — предупреди ме той с достатъчно любезен тон. И затвори.

Да, не трябваше да му позволяваме да се добере до онези хапчета.

Мисля, че грешката беше моя. Трябваше да се вслушам в думите на Уини — мир на душата му, където и да се намира сега, — когато каза, че дозата да станеш свръхгений за цял живот е три капсули за всеки двадесет фунта телесно тегло. Бебето тогава тежеше само тридесет и един фунта — последния път, когато го занесохме в детската консултация, защото ние, естествено, не можехме да го заведем пак, след като вече беше погълнал капсулите. А той сигурно бе изгълтал повече от една дузина.

Мисля обаче, че Уини бе прав. Поне за това, че сега светът наистина е на път да бъде покорен. Съединените щати паднаха под властта на Младия Император — *juvens imperator* както той сам се нарича (обвинявам за това единствено Марджъри — аз *никога* не съм проронвал латинска дума пред детето), само за осемнадесет месеца, след неговата сензационна победа в голямата викторина с награда от 256 000 долара и последвалият успех в закупуването със спекулативна цел на добивите от соя и всички акции на „Юнайтед Стейтс Стийл“. Покоряването на останалата част от света е само въпрос на време. И това време няма да е много далеч. И дали те вече не подозират какво ги чака — ето защо не смеем да потърсим убежище зад граница.

Кой обаче би могъл да предположи?

Искам да кажа, че миналия октомври наблюдавах по телевизията встъпването му в длъжност на президент. Страната ни несъмнено е бивала управлявана и от много особени хора. Но допускали ли сте някога, че ще доживеете да видите как моят малък син полага клетва за вяроност, вдигнал едната си ръка и засмукал в уста палеца на другата?

[1] Полова клетка, която се съединява при оплодяване. Б. пр. ↑

ПЛЕНЕНИЯТ МАРСИАНЕЦ

Дънлоп бе нисък и тантурест, с избелели ресници и опадала коса. Приличаше на човека, когото ще видите в най-отдалечения край на стадиона по време на мача на годината, стиснал здраво знаменце и сандвич с кренвирш и седнал до жена си, която ще го кара да ѝ обяснява всеки удар. Освен това и заекваше.

Синеокото момиче в приемната на тръста „Лафит“ беше бивш фотомодел. Тя бе преценила Дънлоп. Момичето бавно вдигна очи.

— Да? — запита с хладен тон.

— Искам да видя мистър Лаф-ф-ф... — рече Дънлоп и спря, за да се окашля. — Искам да видя мистър Лафит.

От объркване бившият фотомодел запримигва. *Никой* не можеше да вижда мистър Лафит. Ех, Джон Д. VI, естествено, можеше. Или президентът Брокънхаймър можеше да намине, след като предварително се е обадил по телефона. Никой друг. Мистър Лафит бе много велик човек, изобретил повечето от най-добрите уреди на Америка, които продаваше срещу най-добрите пари на Америка, и той не приемаше случайни посетители. Да не говорим за незначителни хорица с току-що свалени от закачалка костюми.

Бившият фотомодел обаче бе девойка с меко сърце и това бе известно само на майка ѝ, на нейния работодател и на четирнадесетте мъже, които един по един го бяха разбили. Дожаля ѝ за Дънлоп. Тя реши да се отнесе снизходително към горкия човечец и каза:

— За кого да съобщя, сър? Мистър Дънлоп ли? С „о“ ли се пише, сър? Един момент. — И опитвайки се да се усмихне, тя вдигна слушалката.

Приемната бе застлана с истински персийски килим, а не с разните там глупави найлони — нито дори с лафитон! — и навсякъде се виждаха символите на мощта и гения на Лафит. В един осветен от прожектори кът имаше пластмасов модел на преобразувателя на слънчева енергия „Лафит“, който излъчваше меко сияние. Върху алена подставка в центъра на стаята се намираше йонообменният воден

дестилатор със собствено захранване „Лафит“, представен от по-малкия модел с капацитет четиридесет галона в секунда. (Два от поголемите дестилатори снабдяваха Лондон с кристално бистра вода от мътната тинеста и миризлива Темза.)

— Почакайте малко! — помоли дрезгаво Дънлоп. — Предайте му, че моето име не му е известно, но ние имаме общ приятел.

Бившият фотомодел се поколеба, преборвайки се с този нов факт. Това променяше нещата. Дори мистър Лафит би могъл да има приятел, който случайно да познава някакъв дребен русоляв човечец, чиито обуща се нуждаеха от четка и боя. Особено като се вземе предвид, че самият мистър Лафит има съвсем скромнен произход: навремето бе преподавател в университет.

— Да, сър — каза тя с много по-любезен тон. — Бихте ли ми казали името на този приятел?

— Н-н-не му знам името.

— О!

— Ала мистър Лафит ще разбере кого имам предвид. Предайте му само, че този приятел е м-м-марсианец.

Погледът в нежните сини очи потъмня. Гладкото чисто лице придоби суровите, типични за „Вог“^[1] черти, които бе притежавало, преди непреодолимото влечение към шоколадовата нуга да я лиши от мястото ѝ пред фотокамерите на модата и да я постави зад това писалище.

— Махнете се оттук! — каза тя. — Шегата ви е глупава!

— Не забравяйте името Дънлоп — каза весело топчестото човече. — Живея на Деветнадесета западна улица, четиристотин четиридесет и девет. Това е пансион.

И си тръгна. Той знаеше, че тя няма да предаде никому съобщението, но знаеше също, че това е без значение. Бе забелязал малкия позлатен микрофон в ъгъла на писалището ѝ. Записващото устройство „Лафит“, към което бе свързан, щеше безпогрешно да запомни, анализира и предаде всяка дума.

— Хм, хм — обърна се Дънлоп към обслужващия асансьора, — вас, приятели, ви карат да работите твърде много в този пек. Ще се погрижа да ви сложат климатична инсталация.

Обслужващият изгледа Дънлоп, като да беше някакъв особняк, но Дънлоп не се засегна. Защо трябваше да се засяга? Той *наистина*

беше особняк. Ала скоро щеше да стане много богат особняк.

Хектор Дънлоп се потопи в зноя на Пето авеню със свирещи от астма гърди. Той обаче бе напълно доволен от себе си.

Спря на ъгъла, обърна се и вдигна очи към сградата на „Лафит“, опасана изцяло с ивици от мед и стъкло в старомодния архитектурен стил, който Лафит харесваше. Нека ѝ се радва, помисли си великодушно Дънлоп. Изглеждаше ужасно, но нека Лафит си доставя своите удоволствия — беше само от полза, че тръстът притежава такава сграда, каквато Лафит иска. Вкусът на Дънлоп клонеше повече към съвременните линии, но нищо не би му попречило, ако поиска да вдигне насреща и сто петдесет и два етажна сграда. Лафит имаше право на всичко, което пожелае, стига да се съгласи да дели с Хектор Дънлоп. И това сигурно щеше да стане, може би дори още днес.

Размишлявайки весело върху неизбежната щедрост на Лафит, Дънлоп се шляеше по Пето авеню в силния, но все пак поносим пек. Той разполагаше с много време. Събитията нямаше да закъснеят.

Естествено, размишляваше търпеливо той, твърде възможно бе днес да не се случи нищо. Какъвто и да бе човекът, комуто докладва записващото устройство, той може да забрави. Можеше да се получи всякаква засечка. Ала той не бързаше. Трябваше само да опита пак и след това отново, ако се наложи. Рано или късно вълшебните думи щяха да стигнат до Лафит. След като осем години се бе подготвял за този миг, това, че работата щеше да се проточи един-два дни, не беше толкова важно.

Дънлоп затаи дъх.

Потраквайки с тънките си като игли точета, покрай него премина едно момиче — горещият вятър издуваше полата ѝ. Тя хвърли небрежен поглед към пространството, което Дънлоп смяташе, че заема, но установи, че е празно. Дънлоп изръмжа по навик — тя не беше единственото вълнуващо момиче, което гледаше през него. Но си възвърна спокойствието. Върви по дяволите, мила моя, каза си той добродушно. По-късно мога и да те имам, ако поискам. Мога да имам двадесет като теб или двадесет на ден, ако пожелаея, при това много скоро.

Бързешком прекоси Четиридесет и втора улица и се озова пред познатата сива, старинна и масивна сграда на Библиотеката.

В сантиментален порив той изкачи стъпалата и влезе вътре.

Обслужващият асансьора кимна.

— Добър ден, мистър Дънлоп. До третия ли?

— Точно така, Чарли. Както обикновено.

Тук всички го обичаха. Осъзнаваше, че това е единственото място в целия свят, където го обичаха, но и той бе прекарал повече време тук, отколкото където и да било другаде.

Когато бавният асансьор изскърца и допълзя почти до третия етаж, Дънлоп слезе от него. Унесен в спомени, той тръгна из широката топла зала, между редиците изложени експонати. Ето там, точно зад автомата за питейна вода, се намираше вратата, която води към сбирката „Фортескю“. Подредена бе в стъклени шкафове, които съхраняваха някои от заснетите от Фортескю марсиански фотографии, наред с неразгаданите още реликви, останали от предишната раса, която бе построила каналите.

Дънлоп погледна снимките и едва се сдържа да не се изхили. Марсианците бяха жалки същества със слизеста кожа и змиевидни ръце и изобщо нямаха глави. И което е още по-лошо, според книгите „Марсианското приключение“ от Ъпдайк, „Аз кацнах пръв“ от Фортескю и „Преглед на местната марсианска полуфауна“ от Уилбърт, Бурлуцки и Станко (отпечатан в „Бюлетина на Астробиологичния институт“ през зимата на 2011 г.) марсианците миришеха на гниеца риба. Средната им интелигентност се сочеше от Фортескю, Бурлуцки и Станко в общи линии колкото интелигентността на Felidae, макар че Гафни я бе поставил на по-високо стъпало — някъде около нивото на низшите примати. Те нямаха език. Не умееха да си служат с огъня. Най-съвършеното им сечиво беше брадвата. Накратко казано, марсианците бяха глупаците на Слънчевата система, ето защо не бе за учудване, че секретарката на Лафит прие като жестока обида твърдението, че някакъв марсианец може да е приятел на нейния работодател.

— Но това е мистър Дънлоп! — възкликна библиотекарката, взирайки се през желязната решетка на вратата. Тя стана и тръгна към него да отключи вратата на сбирката „Фортескю“.

— Няма нужда, благодаря — рече той припряно. — Днес няма да влизам, мис Рийди. Какъв топъл ден, нали? Е, трябва да тръгвам.

Ще вляза, ама друг път, продължи мислено той, като отвърна поглед, макар че в продължение на осем години мис Рийди се бе

показвала изключително услужлива към него. Тя го бе допускала до библиотечния архив не само на извънземните сбирки, но и навсякъде, където го водеше неговият изследователски нюх. Без нея щеше да му е много по-трудно да установи това, което сега знаеше за Лафит. Но, от друга страна, тя носеше очила. Кожата ѝ имаше нездрав цвят. Един от предните ѝ зъби бе нащърбен. Дънлоп се закле тържествено, че ще се среща само с телевизионни звезди и млади момичета, току-що навлизащи в обществото, и реши, че дори и към тях ще се отнася с пренебрежение.

Библиотеката го потискаше — тя му напомняше твърде много за осемте години къртовски труд, които сега бяха вече минало. Той си излезе и взе автобуса за към къщи.

Откакто бе напуснал приемната на Лафит, бяха изминали по-малко от два часа.

Те не бяха достатъчни. За толкова кратко време не можеше да се очаква дори от организацията на великия Лафит да достави съобщението и да заработи по него и Дънлоп внезапно бе обзет от силното желание да не си губи времето, като чака в пансиона. Той спря пред един евтин ресторант, постоя малко, усмихна се широко и прекоси улицата по посока на друг — малък, уютен и скъп, със саксии с палми на витрината. Тук щяха да му вземат и последния петак, но какво от това?

Без да бърза, той изяде обяда си — най-добрия през последните десет години. Когато едни закъснели киселини го подсетиха, че вече е минало достатъчно време, той се отправи към пресечката, където се намираще неговият пансион, и там вече го очакваха.

Съдържателката на пансиона уплашено надзърташе зад пердето на прозореца си.

Дънлоп се изсмя гръмогласно и и махна, когато те го доближиха. Бяха двама високи мъжаги с безизразни физиономии. По-едрият дъхаше на хлорофилова дъвка. По-слабият миришеше на смърт.

Дънлоп ги хвана под ръка, ухили се до уши и обърна гръб на хазайката си.

— Откъде ѝ к-к-казахте, че сте, момчета? От данъчната служба? Или от Федералното бюро за разследване?

Те не отговориха, но това не беше толкова важно. Хазайката можеше да си мисли каквото си иска. Той никога, никога, никога

повече нямаше да я срещне. Тя можеше да прибере малкото жалки вещи от евтиния му куфар. Твърде скоро Хектор Дънлоп щеше да има само най-доброто.

— Вие май не знаете тайната на вашия шеф, а? — дразнеше Дънлоп мъжете, докато пътуваха с колата. — Аз обаче я знам. Откриването ѝ ми отне осем години. Отнасяйте се с по-голямо уважение към мен, защото м-м-мога да ви уволня.

— Я млъквай — каза любезно дъхащият на хлорофил и Дънлоп учтиво се подчини. Това нямаше значение, както и всичко останало, което ставаше сега. Не след дълго той щеше да види Лафит и тогава...

— Не се б-б-блъскай! — гневно каза той на слизане, залитайки пред тях.

Те го сграбчиха от двете страни, докато Хлорофилът отваряше зелената порта в края на алеята, Смъртта го блъсна вътре. Очилата на Дънлоп се смъкнаха от едното му ухо и той посегна да ги улови.

Бяха се отдалечили доста от града и бяха прекосили Хъдсън. Дънлоп имаше съвсем слабо понятие от география, тъй като бе посветил цялото си време през последните осем години на по-доходни занимания, но предполагаше, че се намират някъде сред възвишенията отвъд Кингстън. Влязоха в грамадна каменна къща, без да зърнат жива душа. Къщата имаше зловещ вид, който обаче доста развесели Дънлоп, защото си бе представял, че именно такава къща е нужна на Лафит, за да съхранява тайната си.

Натикаха Дънлоп в една стая с камина. В кожено кресло пред запален огън (макар че денят бе горещ) седеше мъж, който трябваше да бъде Куинси Лафит.

— Здравей — поздрави спокойно Дънлоп, като тръгна наперено към него. — Предполагам, че ти е изв-в-вестно защо съм... Хей! Какво п-п-правиш?

Хлорофилът надяваше сива ръкавица на едната си ръка. Той отиде до едно писалище, отвори го и извади нещо... Револвер! Взе го в ръката с ръкавицата, вдигна го и стреля в стената. Плъок. Изстрелът прозвуча глухо и тъпо, но от мазилката се откърти огромно парче.

— Хей! — извика отново Дънлоп.

Мистър Лафит го наблюдаваше със сдържано любопитство. Хлорофилът се забърза към него, а Смъртта рязко посегна към... към...

Хлорофилът подаде на Дънлоп револвера, с който бе стрелял. Дънлоп инстинктивно го грабна, докато Смъртта извади друг — по-голям и по-зловещ на вид.

Започвайки да разбира, Дънлоп скочи рязко и изтърва револвера.

— Почакайте! — извика той, обзет от внезапна паника. — Аз съм нап-нап... — Той преглътна и се свлече на колене. — Не стреляйте! Нап-нап-написал съм в-в-всич-ко в кан-кан... в кан...

— Почакайте, момчета! — рече тихо Лафит.

Хлорофилът се закова на място и зачака. Смъртта насочи ловко револвера си в корема на Дънлоп и замръзна в очакване.

— В кантората на моя *адвокат* — успя да промълви Дънлоп. — Написал съм в-в-всичко. Ако с мен се случи нещо, той ще го *n-n-прочете*.

Лафит въздъхна.

— Е, — рече той благо, — това не бяхме предвидили. Добре, момчета. Оставете ни сами.

Хлорофилът и Смъртта отнесоха със себе си своя мирис и заплахата.

Дънлоп дишаше много тежко. Разбра, че се е разминал на косъм от смъртта — единият му бе дал револвер, а другият се канеше да го застреля. После щяха да повикат полицията, за да й предадат трупа на направилния неуспешен опит „убиец“. Много неприятно, сержанте, но той ни изигра. Ето, вижте къде е минал куршумът. Искях само да раня в ръката горкия глупак, но... Свиване на рамене.

Дънлоп преглътна.

— Много неприятно — рече той с дрезгав глас. — Но аз, естествено, трябваше да взема п-п-предпазни мерки. Мога ли да си належа нещо за пиене?

Мистър Лафит посочи към един поднос. Времето му принадлежеше. Той просто изчакваше с търпение, примесено с мъничко безпокойство. Беше висок старец с много плешива глава, ала Дънлоп забеляза, че той ставаше и подвижен, когато поиска. Смешно, не бе очаквал, че Лафит е плешив.

Ала всичко останало вървеше точно по плана.

Той си сипа солидна доза дванадесетгодишен „Бърбън“ и го гаврътна наведнъж от кристалната чаша — една от най-добрите ръчни изработки на Щойбен.

— Ти си ми в ръцете, Лафит! — каза той. — И съзнаваш това, нали?

Лафит го дари с мил, опрощаващ поглед.

— Това е положението — заговори разпалено Дънлоп. — Приеми достойно загубата. Знаеш ли, аз открих на какво дължиш богатствата си. — Той гаврътна набързо още една чашка и усети как се разлива парещата топлина. — И така. Да з-з-започнем с това, че преди осем години бях студент в университета, в който ти преподаваше. Попаднах на един доклад на тема: „Известни наблюдения върху онтогенезата на марсианските п-п-парапримати“. От някой си Куинси А. У. Л-л-лафит, бакалавър.

Като продължаваше да се усмихва, Лафит кимна леко. Дънлоп реши, че той има очи на хитрец, това бяха очи на човек, свикнал с успеха. В такива очи не може да се прочете много. Човек трябва да се пази от тях.

Въпреки това, увери той себе си, все още бе господар на положението.

— И така аз п-п-потърсих доклада, но н-н-не можах да го намеря. Убеден съм, че ти е известно защо.

Не го намери ли? Не, не в купищата книги, не в кабинета на декана, нито дори в архива. За щастие Дънлоп бе упорит човек. Преди всичко той бе открил печатаря, който бе набрал доклада, и там го и откри — все още прикрепен към старата, покрита с прах сметка.

— Помня д-д-думите — рече Дънлоп и започна да цитира заключението. Не заекна нито веднъж.

— „Следователно можем да направим извода, че в даден период марсианските примати са притежавали зряла култура, която може да се сравни с културата на *най-изисканите среди* на нашата собствена планета. Изработените предмети и останките от строителството не са били сътворени от друга раса. Вероятно съществува някаква зависимост с така наречената «Аномалия на Щернвайсер», когато в резултат на експлозията на планетните пропорции пресъхват марсианските водоизточници.“

— Щернвайсер! — прекъсна го Лафит. — Знаете ли, бях му забравил името. Беше толкова отдавна. Но именно Щернвайсер допускаше в статията си, че планетата Марс може да е загубила водата си в наше време, а след това останалото бе лесно!

— „Свързани — продължи да цитира Дънлоп, — тези фактори неминуемо подсказват следната идея. На марсианските парапримати, подобно на множество земни безгръбначни, им е необходима водна среда за развитието от ларва в имаго. Според теорията на Щернвайсер обаче след експлозията на повърхността на Марс не е имало достатъчно вода. Следователно твърде вероятно е оцелелите сегашни екземпляри да са обикновени ларви и зрелият марсиански парапримат да не съществува *in vivo*, макар че за историческото му съществуване свидетелствуват останките от забележителните произведения на техния труд.“ И тогава — завърши Дънлоп — ти си з-з-започнал да разбираш какво си открил. И си унищожил в-в-всичките екземпляри от доклада. В-в-всички ос-с-свен един.

Потръгна! Всичко потръгна както трябва!

Лафит щеше да го изхвърли много отдавна, разбира се, ако имаше смелост. Той нямаше смелост. Той знаеше, че Дънлоп е избродил докрай дългия и лъкатушеш път на доказателствата.

Всяко изобретение, което носи името Лафит, е дело на марсиански мозък.

Фактът, че докладът е бил укрит, беше първата следа. Защо е бил укрит? Името на автора на доклада бе втората — макар че въображението се затрудни да свърже някакъв недорасъл бакалавър с ръководителя на тръста „Лафит“.

Всички останали следи бяха издирени с мъка и труд по пътя, който минаваше през стаята на мис Рийди в библиотеката, Отдела за изследване на Космоса, залата за екзобиологични форми към Природонаучния музей и през стотици прашни храмове на науката из цялата страна.

— И така, вие знаете всичко, мистър Дънлоп — въздъхна Лафит. — Извървели сте дълъг път.

Като добре възпитан човек той си сипа съвсем малко бренди в една по-голяма чаша, колкото да покрие дъното ѝ, и го стопли с дъха си.

— Свършили сте много работа — продължи замислено той. — Ала аз, естествено, свърших повече. Първо трябваше да отида до Марс.

— Да, „С-с-солар Аргъси“ — подсказа му незабавно Дънлоп.

— И *това* ли знаете? — повдигна вежди Лафит. — Тогава, предполагам, ви е известно, че катастрофата на „Солар Аргъси“ не беше случайна. Трябваше да прикрия факта, че вода на Земята невръстен марсианец. Не беше лесно. И дори довеждането му тук бе само половината от битката. Изключително трудно е човек да отглежда на земята извънземна форма на живот.

Той отпи малка глътка бренди, наведе се напред и лицето му стана сериозно.

— Трябваше да дам възможност на марсианеца да се развива. Това означаваше да му осигуря водна среда, която да се доближава колкото е възможно повече до онези условия на Марс, съществували допреди явлението Щернвайсер. И всичко се крепеше само на догадки, мистър Дънлоп! Мога само да кажа, че късметът не ме изостави. И дори тогава... ами да, представете си, че сте бебе. Да предположим, че вашата майка ви е изоставила на Юпитер и вие ритате и си мокрите пеленките. Да предположим още, че с вашето отглеждане се заеме някакво чудновато на вид същество, което прилича на майка ви толкова, колкото майка ви прилича на храст.

— Д-р Спок изобщо не помогна — поклати той важно глава. — Ами въпросът с реда! Приучването към ползването на тоалетната! И освен това аз имах, така да се каже, само един гол ум. Умът на възрастния марсианец е велик, но преди да може да създава, той трябва да бъде натъпкан с информация и това, мистър Дънлоп, ми отне цели шест години.

— И така — изправи се той — може би ще ми кажете какво искате?

Като човек, губещ ума си, Дънлоп започна ужасно да заеква:

— Ис-с-скам п п-половината от п-п-п...

— Искате половината от печалбата?

— Т-т-точ...

— Разбирам. За да запазите моята тайна, искате да ви дам половината от всичко, което съм спечелил от изобретенията на моя марсианец. А ако не се съглася?

— Но вие *трябва* да се съгласите! — рече Дънлоп, обзет от внезапен смут. — Ако изд-д-дам вашата тайна, всеки би могъл да направи като вас.

— Само че спечеленото вече е у мен, мистър Дънлоп — възрази логично Лафит. — Не, това не е достатъчно силен аргумент... Но — продължи той след кратка пауза — аз се съмнявам, че такова възнаграждение ще ви накара да мълчите. А в действителност наистина не искам тази история да се разчуе. В края на краищата при катастрофата на „Солар Аргъси“ загинаха шестима човека, а за подобни неща няма давност.

Той докосна леко Дънлоп по рамото:

— Елате с мен. Нали сте стигнали до извода, че в тази къща има марсианец? Искам да ви покажа колко прав сте били.

През цялото време, докато вървяха по дългия, застлан с килим коридор, Дънлоп долавяше тихо пощракване и шумолене, които като че ли се разнасяха от стената.

— Това твоите т-т-телохранители ли са, Лафит? Не се опитвайте да хитрувате!

Лафит сви рамене.

— Излезте, момчета — каза той, без да повишава глас и на няколко стъпки пред тях в ламперията се образува отвор, през който излязоха Смъртта и Хлорофилът.

— Извинете за преди малко, мистър Дънлоп — рече Хлорофилът.

— Не съм з-з-злопаменен — отвърна Дънлоп.

Лафит спря пред някаква врата с двойна ключалка. Той превъртя езичетата и и вратата, водеща към една тъмна и влажна стая, се отвори.

— Врррууум, врррууум — се разнасяше като силен, дълбок тътен от вътрешността на стаята.

Зениците на Дънлоп бавно се разшириха, за да поемат повече светлина, и той започна да различава силуети.

В стаята имаше нещо подобно на ограда от стоманени пръти. Зад тях, прикован към един кол, се виждаше...

Марсианец!

Окован във вериги!

Да, той беше с вериги и белезници. Какъв ли беше ключът, окачен някъде, където марсианецът винаги да може да го вижда, но никога да не го стига? Гледайки вторачено, Дънлоп преглътна. Марсианците от фотографиите на Фортескю бяха слизести, лигави и грозновати същества, приличащи на оредели морски анемонии, с

човешки ръст и безглави. Окованото същество, което сега бучеше насреща му, приличаше на онези марсианци колкото жаба на попова лъжичка. То притежаваше кръгла глава с втречени очи. Имаше уста, която с щракане се отваряше и затваряше над огромни четвъртити зъби.

— Вррруум — изръмжа съществото и тогава Дънлоп се заслуша по-внимателно.

Това не беше безсловесен рев. Това беше английски! Съществото им говореше — само че плътната земна атмосфера правеше речта му гръмлива.

— Кой сте вие? — избоботи то с плътен сладникаво-пиянски бас.

— Боже опази! — рече тихо Дънлоп. Вътре в този отвратителен череп се намираше мозъкът, създал за Лафит преобразувателя на слънчевата енергия, йонообменния воден дестилатор със собствено хранване, преносителя на отрицателно съпротивление „Лафит“ и стотици други велики изобретения. Не, сега пред Дънлоп не стоеше марсианец, а вълшебна лампа, която щеше да му донесе несметни богатства. Всичко това обаче беше зловец кошмар.

— И така — рече Лафит — какво ще кажете сега, мистър Дънлоп? Не смятате ли, че съм извършил нещо велико? Да допуснем, че дестилаторът и преносителят са негови изобретения, не мои. Той обаче е мое изобретение.

Дънлоп се окопоти.

— Д-д-да — каза той, поклащайки глава. В представите си винаги бе виждал Лафит като някаква жертва от булеварден роман, за която щеше да е достатъчна само една зловеца усмивка и няколко думи на ухото, и документите при адвокатата щяха да започнат да бълват милиарди. Не беше му хрумвало, че Лафит може да изпитва искрена гордост от това, което е извършил. Сега, когато разбра това, Дънлоп видя или поне така си помисли, че трябва да възприеме друг подход.

— Велико ли? — отвърна той мигновено. — Н-н-не, Лафит, това е повече от велико. Направо съм поразен, че си го отгледал без, да кажем, р-р-рахит. Или без да стане малолетен престъпник. Или без разните беди, които могат да сполетят марсианците, когато са лишени от родителска ласка.

Лафит изглеждаше доволен.

— И така, да се заловим за работа. Вие желаете да станете съдружник на равни начала в тръста „Лафит“ — нали това искате?

Дънлоп сви рамене. Не беше необходимо да отговаря. И това бе добре дошло — в подобни напрегнати ситуации той изобщо губеше дар-слово.

— Защо не? — възкликна весело Лафит. — Кому е потребно всичко това? Освен това малко свежа кръв във фирмата може да пооживи работата. — Той погледна благосклонно към марсианеца, който се сви от страх. — Нашето приятелче тук беше твърде бездейно напоследък. Добре, ще се постарая да си го заслужите, но сега половината е ваша.

— Б-б-благодаря.

— Няма защо, Дънлоп. Как ще го оформим? Предполагам, че само думата ми няма да е достатъчна...

Дънлоп се усмихна.

Лафит не се засегна.

— Много добре, ще го направим в писмена форма. Ще накарам моите пълномощници да нахвърлят един проект. Предполагам, че имате адвокат, с когото да се свържат? — Той щракна с пръсти. Смъртта пристъпи живо със сребърен молив, а Хлорофилът с бележник.

— Д-д-добре — рече Дънлоп, изгаряйки от нетърпение. — Моят адв-в-вокат е Джордж П. Мезгър, кантората му е в Емпайър Стейт Билдинг, четиридесет и първи ет...

— *Глу пак!* — в рева на марсианеца прозвуча зловеща радост. Лафит свърши бързо с писането и сгъна грижливо листа на четири. Подаде го на мъжа, който миришеше на хлорофилова дъвка.

— Това не е с-с-същият адвокат — рече отчаяно Дънлоп.

Лафит изчакваше учтиво.

— За кой адвокат става въпрос?

— За *другия* ми адвокат, у когото са д-д-документи-те.

Лафит поклати глава и се усмихна.

Дънлоп се разрида. Той не можеше да направи нищо. Пред очите му се стопиха един милиард долара, а и срокът на премията на неговата застраховка „живот“ бе изтекъл. Те имаха името на Мезгър. Знаеха къде да намерят дебелия кафяв плик, който съдържаше резултата от осемгодишен труд.

Хлорофилът, Смъртта или някой друг от стотиците тайни помощници на Лафит щеше да отиде в кантората на Мезгър и сигурно щеше да му представи фалшиво пълномощно или щяха да нахълтат с взлом — носна кърпа на лицето и револвер в ръката. Така или иначе щяха да намерят документите. Такава организация, каквато притежаваше Лафит, едва ли щеше да се затрудни пред огнеупорната каса в кантората на някакъв си бивш съдебен чиновник, за когото това бе първият случай от неговата частна адвокатска практика.

Дънлоп отново зарида, искаше му се да не беше се скъпил за адвокати, но сега това наистина нямаше значение. Лафит знаеше къде се намират документите и щеше да се добере до тях. Оставаше само да заличи последния екземпляр от компрометиращата го документация — а именно екземпляра, който се намирал в главата на Хектор Дънлоп.

Хлорофилът пъкна листа в джоба си и излезе. Смъртта потупа издутината под мишниците си и погледна Лафит.

— Не тук — рече Лафит.

Дънлоп пое дълбоко въздух.

— С-с-сбогом, марсианецо — каза той тъжно и се обърна към вратата.

Зад гърба му продраният противен глас се изсмя.

— Посрещате това с леко сърце — отбеляза с учудване Лафит.

Дънлоп сви рамене и се отдръпна встрани, за да пропусне Лафит пред себе си.

— Какво друго ми ос-с-става? — попита той. — Ти ме държиш в ръцете си. Само че... — Смъртта бе вече минала през вратата, а също и Лафит, полуобърнат любезно, за да изслуша Дънлоп. Дънлоп хвана ръба на вратата, поколеба се, усмихна се и като я хлопна, отскочи назад. Напипа ключалката и я завъртя. — Само че първо ще трябва да ме х-х-хванете! — провикна се той през вратата.

Смехът на марсианеца зад гърба му прозвуча като рев на ранен кит.

— Ти се справи много добре — похвали го дрезгавият глас-камбана.

— Това беше п-п-просто въпрос на с-с-самозащита — рече Дънлоп.

Той дочуваше шумове в коридора, но време имаше.

— Х-х-хайде! Ела, марсианецо! Ние ще се измъкнем от ръцете на Лафит. Идваш с м-м-мен, защото той няма да се осмели да те застреля и... И, естествено, ти с могъщия си мозък ще измислиш как да избягаме двамата.

— Опитвал съм — рече марсианецът с тъжен дрезгав глас.

— Но аз мога да ти помогна! Това тук не е ли к-к-ключът?

Той грабна закачения на стената лъскав къс метал. Вратата на стоманената решетка беше заключена, но ключът я отвори. Размахвайки слизести ръце, марсианецът стоеше точно в средата.

— Врррууум — изръмжа той, вторачил змийски поглед в Дънлоп.

— Говори по-раз-з-збрано — помоли нетърпеливо Дънлоп, изваждайки ключа от ключалката.

— Казах — повтори дрезгавият провлачен глас, — че очаквах теб.

— Разбира се. Какво уж-ж-жасно съществуване си водил!

Тряс! се чу откъм вратата зад гърба му. Дънлоп не се осмели да погледне. А и този ключ упорито не искаше да излезе от ключалката! Ала той успя да го извади и с един скок застана до марсианеца — тук поне нямаше да имат смелост да стрелят от страх да не унищожат златната мина!

— Ти м-м-можеш да ни измъкнеш оттук — задъхваше се Дънлоп, търсейки ключалката на веригата около глезена на марсианеца, и запушваше нос. (Истина беше. Те действително миришеха на гниеща риба!) — Но трябва да бъдеш с-с-силен! Лафит ти е бил баща, но не и истински б-б-баща! Не робувай на своята преданост към него, марсианецо. Той те е превърнал в свой роб, макар че наистина е п-п-полагал грижи да растеш здрав и нормален!

Зад гърба му се окашля Лафит.

— Не, не съм — възрази той. — Не съм полагал грижи да расте нормален.

— Не — прогърмя дрезгавият провлачен глас на марсианеца. — Наистина не е.

Въжетата, които миришеха на гниеща риба, се оплетоха нежно и смъртоносно около Дънлоп.

[1] Известно модно списание. Б.пр. ↑

ПЕТТЕ АДА НА ОРИОН

I

Казваше се Хъръл Маккрей и беше уплашен.

Доколкото разбираше, той се намираще в някакво помещение, не по-голямо от затворническа килия. Може би то наистина беше затворническа килия. Но каквото и да беше, той нямаше работа в него, защото само преди пет минути още летеше в Космоса, изпълнявайки дългия скок от Земята до процъфтяващите колонии, обикалящи около Бетелгейзе девет. Маккрей беше навигатор на кораба, той определяше корекциите на курса — не че изобщо имаше такива, но причината да няма беше, че през всеки час от продължителния полет се проверяваше положението му. Бе разчел азимутните ъгли от записите на компютъра, автоматично насочен към звездите-ориентири, и бе установил, че те са точни, а после от продължителен навик бе проверил визуално насочващия механизъм. То беше просто лична прищявка, вършил я бе хиляди пъти. И докато гледаше Бетелгейзе, Ригел и Саиф... се случи това.

Помещението беше абсолютно тъмно и изглеждаше пълно с голям брой твърди, ръбести, лепкави и топчести предмети с различни форми и безброй неподходящи размери. Маккрей се препъна в нещо, клатещо се под краката му, и падна върху нещо, което издрънча глухо. Изправи се, подпря се о нещо, което миришеше опасно на халогенни съединения, и одраска рамото си, направо през космическата си куртка, пак о нещо, което трептеше при докосване.

Маккрей нямаше представа къде се намира, а и нямаше начин да разбере. Заобикаляше го не само мрак, но и пълна тишина. Не. Не съвсем пълна тишина.

Някъде, точно на върха на сетивата му, имаше нещо като глас. Не можеше да го чува добре, ала той съществуваше. Седеше колкото се може по-неподвижно и се ослушваше; гласът продължаваше да бъде все тъй неуловим.

Вероятно беше само илюзия.

Но самото помещение бе реален факт. Маккрей изруга яростно и гръмогласно.

Изглеждаше налудничаво и невероятно. Просто не бе възможно да се попадне от топлатата, светла навигационна кабина на космическия кораб „Джодръл Банк“ в тази проклета, тъмна, ужасна дупка, където всичко се стремеше да го удари и от нищо не се разбираше какво става. Вбесен, той извика гласно: „Да можех поне да *виждам!*“

Препъна се и падна върху нещо меко, слизесто и подобно на хлебно тесто, съвсем нееластично.

Появи се някакъв мъждеещ ореол от възрозова светлина. Той се надигна и седна поразен. Гледаше нещо, което приличаше на средновековни бронирани доспехи.

След миг видя, че то не е бронирана ризница, а космически костюм. Но каква беше тази светлина? И какви бяха другите предмети в помещението?

Накъдето и да погледнеше, светлината играеше пред очите му. Като че гледаше в тунел или носеше наочници. Можеше да вижда това, което е пред него, и нищо друго. А нещата, които можеше да вижда, нямаха смисъл. Космически костюм, да; знаеше, че без труд можеше да намери логично обяснение на това — може би метеорит от субпространството е ударил „Джодръл Банк“, станала е експлозия, самият Маккрей е бил запокитен дотук в космически костюм... е, вярно, в това обяснение, подобно на рибарска мрежа, имаше повече пролуки, отколкото тъкан, но поне беше смислено.

Как да си обясни този декор, напомнящ за „Упадък и рухване на Римската империя“ на Гибън? Тази космическа секира? Или едновременният детски стол-люлка — или, което беше най-забележително, парчето ярко щампована материя, което, когато го вдигна, се оказа оскъден женски бански костюм? Малко успокоително е, мислеше си Маккрей, като видя, че по-голяма част от предметите бяха повече или по-малко познати. Дори детският стол — та нали самият той бе имал горе-долу такъв дълго преди да достигне училищна възраст. Но какво търсеха те тук?

Не всичко, което виждаше, беше познато. Стените на самото помещение бяха необикновени. Нито от метал, нито от мазилка, нито от чепат чам; не бяха тапицирани, боядисани или гипсирани. Изглеждаха направени от някаква твърда органична материя, може би

от някаква пластмаса или обработена целулоза. При тази възрозова светлина трудно можеха да се разпознават цветовете. Но като че ли предметите нямаха цветове. Те бяха „неутрални“ — с цвета на овехтял плавей или неизбелен плат.

Три от стените бяха такива, а също и подът, и таванът. Четвъртата стена беше съвсем друга. Части от нея приличаха на решетки; от тях именно излизаше острата, отвратителна миризма на халоген. Може да са вентилатори, помисли той, но дори и да беше така, вкарваният от тях въздух бе по-лош от всичко друго.

Маккрей започваше да се чувства по-самоуверен. Чудно как мъничко светлинка прави едно невъзможно положение поносимо, колко бързо се възвърна смелостта му, когато можеше да вижда отново.

Той стоеше неподвижен и размишляваше. Първо, преди малко — субективно погледнато, преди минути — той се намираше на борда на „Джодръл Банк“ и мисълта му беше заета само с довършване на проверката и с предстоящата среща на кафе с една от пътничките. Второ, независимо че се чувствуваше разтърсен и — сам си признаваше това — уплашен почти до полуда, не изглеждаше пострадал.

Трето, където и да се намираше сега, не беше толкова важно какво се бе случило с него, а какво се бе случило с кораба?

Остави тази мисъл да проникне в съзнанието му. Да предположим, че бе станало някакво нещастие с „Джодръл Банк“.

Не бе изключено, разбира се, да е мъртъв. Всичко това би могло да бъде фантазия на изстиващ мозък.

Маккрей се усмихна в озарения в розово мрак. Мисленето някак го бе ободрило, като ледена вода след дежурство, и с избистряща се глава си спомни за какво можеше да послужи космическият костюм.

В него имаше радио.

Натисна разкопчаващите илици, бръкна в празния нагръдник на костюма и извади ръчния микрофон. „Тук е Хъръл Маккрей, търси «Джодръл Банк».“

Не получи отговор. Намръщи се. „Тук е Хъръл Маккрей, търси «Джодръл Банк.»“

„Хъръл Маккрей, търси когото и да било, елате, моля.“

Но никой не отговаряше.

Замислено върна микрофона на мястото му. Това беше ултравълново радио, над един милион пъти по-бързо от светлината, с диапазон, измерван най-малко със стотици светлинни години. Щом нямаше отговор, значи се намираше много далеч отвсякъде.

Разбира се, тази пуцина можеше и да не работи.

Посегна пак към микрофона...

Извика силно.

Възрозовата светлина угасна. Отново потъна в мрак, по-дълбок отпреди.

Защото, преди светлината да угасне, Маккрей бе видял това, което досега бе убягвало от погледа му. Костюмът и микрофонът се различаваха достатъчно ясно в мъждеещата розова светлина, но ръката — собствената му ръка, свита, за да държи микрофона — изобщо не се виждаше. Нито горната ѝ част. Нито пък — при едно бегло поглеждане — гърдите му.

Маккрей не можеше да види изобщо никаква част от тялото си.

II

Някой друг можеше. Някой следеше Хъръл Маккрей с клиничния интерес на биохимик, наблюдаващ движенията на парамеции в нов антибиотик — и с молитвеното вълнение на умиращ от глад моряк-корабокрушенец, следящ приближаващо се подмятано от вълните буре, в което *може* да има храна.

Да го назовем условно Наблюдател (а може да го наречем „него“). Наблюдателят не беше точно от мъжки пол, защото в расата му нямаше истински мъже, но имаше жени, а положително не беше такъв. Наблюдателят не приличаше в никакъв случай на човешко същество, ала чертите му имаха нещо общо с човешките.

Ако Наблюдателят и Маккрей успеяха някак да завържат запознанство, може би щяха да се погаждат отлично. Наблюдателят, подобно на Маккрей, беше авантюрист по душа, млад, способен, сведущ в техническите науки на своята цивилизация. И двамата обичаха игрите: Маккрей — бейзбола, покера и триизмерния шах; Наблюдателят — редица спортове, неподдаващи се на човешко описание. И двамата заемаха постове с известна важност — като се има предвид възрастта им — в работите на съответните им светове.

Физически никак не си приличаха. Наблюдателят беше трифутово пихтиесто кълбо с твърда черупка. Имаше „ръце“ и „крака“, но те не бяха органически свързани със „самия него“. Бяха змиеподобни израстъци, които се подчиняваха на заповедите на мозъка му така, както вашето съзнание може да накара пръстите на краката ви да се свият, но нямаша пряк досег с него. Всъщност действуваха еднакво добре и на разстояние един ярд или четвърт миля, и когато почиваха — но това ставаше рядко — в цепнатините на „кожата“ му, от които бяха се образували. На по-големи разстояния действуваха не така добре по причини, които нямаша нищо общо със Закона за обратните квадрати.

Главната задача на Наблюдателя в момента се състоеше в това да ръководи „изследователската група“, която държеше Маккрей под

наблюдение. И беше доста развълнуван. Крайниците му, разположени из помещението, където ги бе вмъкнал с различни поръчения, трепереха и се тресяха малко, но въпреки това бяха най-спокойните крайници в помещението; крайниците на другите членове на групата бяха в състояние на силна възбуда.

Изследователската група беше потресена.

— Паранормални способности — промърмори вторият по чин след Наблюдателя и останалите измънкаха в знак на съгласие. Наблюдателят заповяда да пазят тишина, докато изучават екземпляра от Земята.

След продължителна пауза отдръпна сетивата си от земянина.

— Невероятно... но факт — рече той. — Трябва да докладвам. Следете го — добави той, ала безспорно това беше излишно. Работата им беше да следят Маккрей и щяха да вършат работата си, и дори нещо повече — нито един от тях не можеше да извърне очи, за да не гледа такова странно същество и според тях така противно чуждо, както Хъръл Маккрей.

Наблюдателят бързаше през коридорите на голямата скрита под повърхността постройка, в която работеше, към мястото, където заседаваше постоянно съветът, контролиращ всички изследвания. Приека го веднага.

Наблюдателят се представи и направи бърз, сбит доклад:

— Обектът се свести преди малко и започна да изучава помещението, в което е затворен. Той вършеше това, като привеждаше крайниците си във физически контакт с различните предмети в помещението. След като известно време наблюдавахме какво прави, решихме, че може би е неспособен да вижда, затова осветихме зрителното му поле. В началото това като че действуваше добре. Той изглеждаше сравнително спокоен. Но после пак прибягна до физически контакт, манипулирайки с известни приспособления от изкуствена кожа, с които го снабдихме. Сетне започна да разтърсва атмосферата с помощта на някакви резониращи органи в дихателния си канал. При това се оказа, че предметът, който държеше прикрепен за изкуствената кожа, задействува паранормални сили.

Контролният съвет се затресе от вълнение.

— Сигурен ли сте? — попита един от съветниците.

— Да, сър. Служителите тъкмо изготвят техническо описание на силите, но мога да кажа, че това са електромагнитни трептения, модулиращи носеща вълна с много голяма скорост, а самите те са модулирани от атмосферни трептения, причинявани от дишането на самия обект.

— Фантастично — прошепна съветникът с тон на изгряваща надежда. — А как е връзката с него, Наблюдателю? Има ли някакъв напредък?

— Хм... не особен, сър. Изведнъж се паникьоса. Не знаем защо, но решихме да се оттеглим и да го оставим да се съвземе.

Известно време съветът обсъждаше въпроса, а Наблюдателят чакаше. Всъщност за него това съвсем не беше загубено време, тъй като той следеше твърде отблизо събитията благодарение на органите, които бе оставил в стаята при наблюдателната група, и знаеше, че Маккрей отново рови из предметите в тъмното и че членовете на групата се бяха опитали да му осветят за малко помещението, но пак бяха предизвикали паника у него.

Все пак Наблюдателят беше неспокоен. Искаше да се върне обратно.

— Стига сте нервничали — заповяда рязко председателят на съвета. — Наблюдателю, вие трябва веднага да установите връзка.

— Но, сър... — Наблюдателят се приближи, дебелият му кожа леко потръпваше; щеше да зажестичулира, ако бе донесъл със себе си крайниците, за да жестичулира. — Ние направихме всичко възможно. Създадохме му уют... — всъщност искаше да каже „Затоплихме биофизичните нюанси на килията му...“ — и се опитахме да отгатнем нуждите му, само че го плашим почти до смърт. *Не можем* да действуваме по-бързо. Това същество, както знаете, никак не прилича на нас. Разчита на паранормални сили — топлина, светлина, кинетична енергия, — за да поддържа живота си. Химизмът му не е като нашия, мисловните му процеси не са като нашите, изобщо целият му организъм е по-близък до неодушевените камъни на морското дъно, отколкото до нашия.

— Разбрано, Наблюдателю. В първото си донесение вие изтъквахте, че тези същества са надарени с разум.

— Да, сър. Но не по наш начин.

— И все пак по *някакъв* начин, който вие трябва да откриете. Зная. — Един подобен на щипка на рак крайник се приближи до тялото на съветника и се вдигна в умолителен жест. — Трябва ви време. Но ние нямаме време, Наблюдателю. Не само вашата изследователска група работи върху въпроса. Групата за централните райони току-що представи крайно тревожен доклад.

— Сдобили ли са се с обект? — попита завистливо Наблюдателят.

Съветникът помълча.

— Нещо по-лошо, Наблюдателю. Боя се, че техните обекти са се снабдили с един от тях. Един вече липсва.

Настъпи кратко мълчание. Смразен, Наблюдателят можеше само да чака. Заседателната зала на съвета приличаше на жива картина в музей до момента, в който съветникът заговори отново, при което всеки член на съвета се надвеси над тялото му, а крайниците му се въртяха около него.

Най-после съветникът каза:

— Мисля, че изразявам общото мнение. Ако Старите са заловили някой от нашите изследователи, времето, с което разполагаме, значително намалява. Всъщност може изобщо да не разполагаме с никакво време. Вие трябва да направите всичко възможно, за да установите връзка с вашия обект.

— Но опасността за екземпляра... — възрази машинално Наблюдателят.

— ... не е по-голяма — вметна съветникът — от опасността за всеки от нас, ако не намерим съюзници веднага.

Наблюдателят се върна мрачен в лабораторията си.

Нищо чудно, че съветът оказваше давление; той се славеше с това, че искаше резултати на всяка цена — дори ако се стигнеше до унищожаването на единственото нещо, което имаш и от което можеш да очакваш резултати.

На Наблюдателя не се харесваше идеята землянинът да бъде поставен в опасност. Не можеше да се каже, че беше емоционално засегнат; не от съжаление или от съчувствие отбягваше опасностите, които прибързаното установяване на връзка би причинило. Той дори не

бе забравил напълно противните физически различия между землянина и неговите сънародници. Ала Наблюдателят не желаше унищожаването му. И без туй докарването му тук бе струвало големи усилия.

Наблюдателят установи посредством крайниците, които бе оставил при другите членове на групата, че в момента няма нищо спешно, затуй реши да се нахрани. Расата на Наблюдателя вършеше това по начин, не съвсем приятен за земляните. Една цепка в долното полукълбо на тялото му се отвори като кесия и изпусна рядка, гноеподобна, зловонна течност, която Наблюдателят подхвана и изля в едно разпределително корито до стената на помещението за хранене. После натъпка цепката с кашава растителност, подобна на кафяви морски водорасли; цепката се затвори и по този начин тялото му получи храна за още един ден.

Той се върна бързо в помещението.

Помощникът му беше зает, затова докладва един от останалите членове на екипа — нищо ново — и попита за явяването на Наблюдателя пред съвета. Наблюдателят отмина въпроса. Мислеше да каже на подчинените си за изчезването на члена на Групата за централните райони, но реши да премълчи. Вярно, не бяха му казали, че е тайна. Но пък и не бяха му казали, че не е. Не беше разумно да се разгласява такъв важен факт. От безброй поколения над неговата раса витаеше заплахата от Старите — тези странни, почти митични същества от Централните райони на галактиката. Едно сблъскване с тях в далечни времена едва не бе унищожило сънародниците на Наблюдателя. Те бяха успели да се отърват само с бягство и укриване, при което бяха взели със себе си една от своите планети, а после я бяха изоставили — с цялото ѝ население — като примамка.

Сега бяха открили картографски екипи на Старите в опасна близост до спиралното разклонение на галактиката, където беше разположена планетата им, и организирали изследователски групи, за да намерят някакъв начин да се бият с тях или отново да избягат.

Но може би самите изследователски групи издаваха присъствието им на враговете...

— Наблюдателю!

Повикването беше спешно; той побърза да види за какво е. Викаше го помощникът му, много развълнуван.

— Какво има? — попита Наблюдателят.

— Почакайте...

Наблюдателят беше търпелив; той познаваше добре помощника си. Очевидно назряваше нещо. Той използва това време, за да върне крайниците си обратно и да ги нахрани; те се пъгнаха отново в нишите си на кожата му, наместиха се в плитките си процепи, изпразниха отпадъчните си продукти обратно в кръвообращението му и погълнаха нужното им от поетата неотдавна храна...

— Ето! — извика помощникът. — Гледайте!

На това, което между сънародниците на Наблюдателя минаваше за наблюдателен пулт, се оформяше изображение. Всъщност самият помощник го оформяше; то не беше нито катодна следа, нито отразена сянка, ала показваше каквото бе нужно.

Наблюдателят се сепна.

— Още един! И... от друг вид ли е? Или просто от друг пол?

— Разгледайте сам образаца — подкани го помощникът.

Наблюдателят го изгледа смразяващо; в края на краищата търпението му не беше неизчерпаемо.

— Няма значение — каза той най-последно. — Вкарайте вътре другия. — И добави със съвсем друго настроение: — Може би ще ни е много нужен. Може би в момента сме на път да убием първия.

— Да го убием ли, Наблюдателю?

Наблюдателят се изправи и се отърси, при което бездушните му крайници се разбягаха настрани, като кученца, прогонени от бозките на майка си.

— Такива са нарежданията на съвета — рече той. — Трябва веднага да пристъпим към фаза втора от плана.

III

Преди да започне фаза втора, дори още преди да разбере, че е започнала, на Хъръл Маккрей му хрумна нещо.

Тъмнината беше пълна, но той помнеше къде се намираше космическият костюм и пипнешком се добра до него; да, не му липсваше нищо от онова, което би трябвало да притежават всички космически костюми. Имаше осветление. Намери копчето за включване и го натисна.

Светлина. Бяла, ослепителна, земна светлина, която показваше всичко — дори самия него.

— Слава богу — каза той, почти обезумял от радост. Каквото и да беше онзи възрзов, играещ ореол, той го бе хвърлил в паника; а сега, когато отново имаше възможност да вижда собствената си ръка, можеше да обясни странните ефекти с някакво необикновено свойство на светлината.

В този момент чу изщракването, което беше началото на фаза втора.

Угаси светлината и за миг остана заслушан.

За секунда му се стори, че чува далечния глас, тих, спокоен и почти безнадежден, който бе усещал преди часове, но после бе замрял. И нещо друго бе замряло — някакъв слаб механичен звук, който преди малко едва бе забелязал и който сега липсваше. Имаше може би и някакъв приятен нов звук, който не бе доловил преди: едно леко, почти неуловимо, сякаш недействително съскане.

Маккрей запали светлината и се огледа. Като че ли нямаше никаква промяна.

И все пак... но, разбира се, тук бе станало по-топло.

Не можеше да забележи никаква разлика, но, помисли той, би могъл да я подуши. Неприятната халогенна миризма от решетката сега безсъмнено беше по-силна. Той стоеше озадачен.

Някакъв тънък, слаб глас от шлема на космическия костюм произнесе рязко, с учуден тон:

— Маккрей, ти ли си? Откъде се обаждаш, дявол да го вземе?

Забрави миризмата, звука и температурата и скочи към костюма.

— Тук е Хъръл Маккрей — извика той. — Аз съм в някакво помещение, изглежда, на планета с маса приблизително колкото земната. Не зная...

— Маккрей! — извика тънкият глас в ухото му. — Къде си? Тук е „Джодръл Банк“. Отговори, моля!

— Но нали *отговарям*, дявол да го вземе! — изрева той. — Защо се забавихте толкова?

— Хъръл Маккрей — бръмчеше тънкият глас в ухото му, — Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей, тук е „Джодръл Банк“, отзоваваме се на повикването ти; потвърди, моля. Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей...

И продължаваше да повтаря все същото.

Маккрей пое дълбоко въздух и се замисли. Тук имаше нещо нередно. Или не го чуваха, което значеше, че радиото не предава, или... не. Не може да бъде; те го бяха чули, защото се отзоваха. Но, изглежда, това им отнемаше толкова много време...

Внезапно лицето му побеля. Отнело им е толкова много време! Върна се мислено назад, търсейки някакъв факт, но беше неспособен да схване изводите от него. Кога ги бе повикал? Преди два часа? Или три?

Значеше ли това... *възможно* ли е да значи, че има разлика от един или два часа в едната и другата посока? Значеше ли например, че при скоростта на парарадиото на космическия костюм, милиони пъти по-голяма от скоростта на светлината, са необходими часове, за да може съобщение да стигне до кораба и да се върне обратно?

В такъв случай... къде, за бога, се намираше той?

Хъръл Маккрей беше навигатор, тоест човек, който се бе научил да се доверява на математическите данни и на показанията на уредите, а не на догадките на своя „здрав разум“. Когато „Джодръл Банк“, летейки по-бързо от светлината при пътуването си между звездите, вършеше редовната проверка на местоположението си, здравият разум лъжеше. Светлината беше лъжесвидетелка. Можеше да се разчита на посоката на зрението право напред и право назад — но понякога дори и тогава не можеше да се разчита — и бяха нужни компютри, които улавяха данните чрез уреди, за да се установи местоположението на една звезда и да се превърнат три данни в ориентир.

Щом показанията на радиото му противоречаха на здравия разум, значи здравият разум грешеше. Като че ли беше невъзможно да се вярва на това, което се подразбираше от съобщението на радиото, но не беше нужно да се „вярва“, а само да се действа.

Маккрей натисна с палец копчето на предавателя и докладва накратко за положението и догадките си.

— Не зная как съм попаднал тук. Не зная откога отсъствам, тъй като известно време бях в безсъзнание. Обаче ако фазовата разлика в предаването е меродавно указание... — той преглътна и продължи — ... според изчисленията ми в момента аз се намирам на повече от петстотин светлинни години от вас. Само това мога да кажа, и още една дума: Помощ.

Усмихна се кисело и пусна копчето. Съобщението беше на път и щяха да минат часове, докато получи отговор. Затова трябваше да помисли какво да прави по-нататък.

Обърса челото си. Когато напевният, повтарящ се сигнал от кораба най-после замря, в помещението отново стана тихо. И топло.

Много топло, помисли той със закъснение — и дори нещо повече. Халогенната миризма пак щипеше силно ноздрите му.

Маккрей се напъха бързо в костюма си. Докато успее да го затвори, се закашля от дъното на гърдите си, с неудържими, дълбоки, раздиращи спазми, от които го заболя. Хлор или флуор — във въздуха, който дишаше имаше едното от тях. Не можеше да разбере отде бе дошло, но то разкъсваше гърдите му.

Проми вътрешността на костюма си, безразсъдно пренебрегвайки загубата на запаса си от въздух, като задържахше дъх, доколкото можеше, позволявайки си само повърхностни вдишвания, от които му се повдигаше и се давеше. След дълго време най-сетне можеше да диша, макар че от очите му течаха сълзи.

Вече можеше да вижда парите в помещението. Горещината се засилваше.

Автоматично — сега, когато го бе облякъл и по този начин задействувал сервоверигите му — костюмът го охлаждаше. Това беше костюм за дълбините на Космоса, униформено облекло за излизане под налягане от корпуса на свръхсветлинен кораб. Може да се издържи най-много до 5000 градуса в рядък въздух и около 300–400 в гъст. В рядък въздух или в космическото пространство, когато горещината

станеше твърде голяма, еластичните връзки и купли се деполимеризираха; в гъст въздух, когато поради проводимостта се подаваше енергия по-бързо, отколкото охлаждащите спирали успяваха да изсмукват и изхвърлят, охлаждащото устройство излизаше от строя.

Маккрей нямаше начин да разбере точно колко горещо щеше да стане. Нито пък дали костюмът е устроен така, че да може да се работи с него в корозионна среда.

Изобщо време беше да направи нещо.

Спомни си, че между останките на пода имаше една петфунтова космическа секира с волфрамово-стоманено острие и еластична алуминиева дръжка.

Маккрей я взе и тръгна към вратата. Чувствуваше я добре в специалните си ръкавици, които компенсираха тежестта; всяко оръжие кара човека, който го държи, да се изправи гордо; и Маккрей беше благодарен за това. Щом имаше да върши нещо конкретно, можеше да отложи въпросите. Нямаше значение защо бе докаран тук; нямаше значение как. Нямаше значение какво щеше да направи или можеше да направи по-нататък; всички тези въпроси можеха да минат на заден план в съзнанието му, докато размахваше секирата, за да се измъкне от тази отровна пещ.

Прас-звън! Двойният удар пробяга по дръжката на секирата, през ръкавиците му и премина в ръката, но той напредваше; вече виждаше пластмасата — или каквото друго беше — на вратата. Тя се чупеше на трески. Не лесно, твърде неохотно, но се цепеше на трески, които оставяха белезникав прах.

При тази бързина, мислеше си той мрачно, ще му бъде нужен цял час, за да я разбие. Разполагаше ли с един час?

Но не му отне цял час. Един от ударите се оказа по-сполучлив от останалите; той сигурно счупи ключалката. Вратата потрепери, плъзна се и се откряна. Маккрей запъхна тънката част на острието в пролуката и я отвори широко.

Намираше се в друго помещение, може би зала, голяма и гола.

Маккрей опря плещи о разбитата врата и с натиск я затвори, доколкото му беше възможно; тя можеше да не спира газа и топлината, но поне щеше да забавя нахлуването им.

Помещението пак се оказа неосветено — поне за очите на Маккрей. Нямаше я дори онази розова лъжесветлина, която го бе обърквала; нямаше нищо освен лъчът от лампичката на костюма му. А това, което показваше, беше загадъчно. Имаше белези, че помещението се използва: рафтове, подобни на сандъци приспособления, които служеха може би за шкафове, груби равни повърхности, закрепени за стените — може би работни тезгяхи. Все пак те бяха странно устроени, защото по тях не можеше да се узнае много за съществата, които ги ползваха. Някои се намираха близо до пода, други стигаха до кръста, трети дори висяха от самия таван. На човек би му трябвала стълба, за да работи на такива тезгяхи, и Маккрей, загледан в тях, си представи за миг многоръки слепи великани или безформени, огромни, разумни амеби и усети как кожата на врата му настръхва.

Почука нерешително по един от затворените шкафове и не се учуди, когато той се оказа неподатлив като вратата. Несъмнено би могъл да го разбие, но докато проникнеше в него едва ли щеше да остане много от съдържанието му, а и той не разполагаше с излишно време.

Ала някакъв блясък от един от тезгяхите привлече вниманието му. На него лежаха натрупани на куп метални части. Порови в тях с коравите пръсти на ръкавицата си; те изглеждаха странно познати. Много приличат на части от патронно оръжие, помисли си той.

Всъщност такива и бяха. Можа да разпознае цев, патронник, спусък, дори няколко внимателно разпечатани патрона, а до тях скупчени зрънцата барут. Беше по-стар, по-тромав модел от този, който бе видял в резервния шкаф на „Джодъръл Банк“ — и изведнъж му се дощя да го има подръка сега, — но все пак беше пистолет. Някакъв нов трофей, подобен на странната сбирка в другото помещение? Не можеше да разбере. Но другите изглеждаха по-познати; всички те сигурно са пренесени от неговия кораб. Ала беше готов да се закълне, че на борда нямаше нищо чак толкова старо.

Бръмченето в ушите му започна отново както преди — на петминутни интервали:

— Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей, тук е „Джодъръл Банк“, търси Хъръл Маккрей...

И по-силно, тръбящо, после спадна до нормална сила на звука, когато електрическите вериги отслабиха сигнала и се чу нов глас. Глас

на жена, която крещеше от паника и страх:

— „Джодръл Банк“! Къде сте? Помощ!

IV

Помощникът на Наблюдателя каза:

— Той премина първия тест за оцеляване. Фактически се измъкна! Какво ще правим по-нататък?

— Чакай! — заповяда Наблюдателят рязко. И докато следеше новия екземпляр, му се мярна една обезпокояваща мисъл. Новият беше жена, която, изглежда, изпитваше болки, но не болките смущаваха Наблюдателя; беше нещо много по-непосредствено свързано с неговите интереси.

— Мисля — произнесе той бавно, — че те са влезли в контакт.

Помощникът му потрепера от уплаха.

— Зная — каза Наблюдателят, — но гледай. Виждаш ли? Той отива право към нея.

Наблюдателят, който не беше човек, нямаше истински човешки чувства, но все пак изпитваше учудване, когато беше учуден, и страх, когато имаше причина да се плаши. Той именно отговаряше за тези екземпляри, с които се бяха сдобили толкова трудно и от които се нуждаеха толкова много. По-добре от когото и да било от помощниците си знаеше с какви проблеми беше свързано това. Те можеха само да се удивляват на чудатостите на чуждоземците с прикрепени крайници и необикновени способности. А Наблюдателят знаеше, че това не беше някакво чудновато зрелище, а въпрос на живот или смърт. Той каза замислено:

— С тази, новата, не мога да се свържа, но от време на време долавям — почти — шепот. Първият, мъжът — нищо. Но тази жена може би не е съвсем няма.

— Тогава да го зарежем и да работим с нея, като забравим първия?

Наблюдателят се поколеба.

— Не — каза той най-после. — Мъжът реагира добре. Не забравяй, че предишния път, когато бе направен този експеримент,

всички обекти умряха; а този поне е жив. Но недоумявам. Не можем да установим никаква връзка с жената...

— Тогава?

— Но не съм уверен, че и други не ще могат.

Гласът на жената беше толкова близо, че радиото в костюма на Маккрей служеше за добър засечник. Той определи местоположението ѝ много лесно, екранирайки малката вградена антена с волфрамово-стоманеното острие на секирата, докато тя го молеше да бърза. Гласът ѝ беше с подчертан акцент, някои думи — на език, който той не познаваше. Тя, изглежда, бе изпаднала в шок.

Това не изненада Маккрей; самият той бе стигнал почти до шок. Опита се да я успокои, докато търсеше изход от залата, но посред една дума гласът ѝ секна.

Той се колебаеше, държейки секирата вдигната и поглеждайки нагам, отдето бе дошъл. Трябваше да се измъкне някак, дори и да се наложеше да разбие стена.

Когато се обърна обратно, видя врата. Тя имаше особена форма и не приличаше на вратата, която бе разбил, но все пак явно беше врата, и то отворена.

Маккрей я гледаше мрачно. Внимателно се върна назад в спомените си. Дали преди няколко минути не бе гледал същото това място? Да. А имаше ли тогава отворена врата? Нямаше. Нямаше го дори сенчестото очертание на тристранната, неравномерна пролука, която се виждаше сега.

И все пак тя водеше накъдето трябва. Маккрей прибави към списъка си още един необясним факт и мина през вратата. Озова се в друга зала или тунел, който се издигаше доста стръмно надясно. Според пресмятанията му беше в нужната посока. Заизкачва се по него, потейки се под тежестта на костюма си, и намери друга отворена врата, този път кръгла, а зад нея...

Да, там беше жената, чийто глас бе чул.

Да, жена беше. Гласът тогава звучеше толкова напрегнато, че не беше сигурен. Дори сега не можеше да бъде сигурен поради късата черна коса, пък и тя лежеше ничком, но талията и бедрата бяха женски, макар и да бе облечена в широк ватиран работен комбинезон.

Той коленичи до нея и внимателно обърна лицето ѝ.

Тя беше в безсъзнание. Широко, мургаво лице, без грим; явно беше някъде към тридесетте. Приличаше на китайка.

Дишаше малко на пресекулки, но без видимо затруднение; лицето ѝ имаше спокоен вид, сякаш спеше. Не се събуди, когато той я раздвижи.

Разбра, че тя дишаше въздуха на помещението, в което се намираха.

За миг си помисли, че има опасност жената да се задуши; понечи да скочи, за да вземе и ѝ навлече малкия, тънък космически костюм, който видя захвърлен в един ъгъл. Но като размисли добре, разсъди, че тя няма да диша така леко, ако и тук въздухът беше наситен с отровната миризма, която го бе прогонила от първото помещение.

От това можеше да се направи един очевиден извод: възможно бе да успее да икономиса от собствения си запас от въздух. За проба счупи печата на визьора си и вдъхна предпазливо. Леката миризма на халогени още я имаше, но толкова слаба, че дори не беше в състояние да насълзи очите му, а и температурата на въздуха беше приятно топла.

Той я разтърси, но тя не се събуди.

Изправи се и я загледа замислено. Остана разочарован. Гласът ѝ му бе вдъхнал надежда, че ще има другар, човек, с когото да говори за разни неща, да сравнява наблюденията си — човек, който, макар и да не е в състояние да даде отговор на повече въпроси от самия него, все пак можеше да участва пасивно във взаимното обсъждане, в резултат от което би могла да се обясни донякъде странността на това място.

А вместо това върху плещите му бе паднало едно допълнително бреме, защото тя беше неспособна да се грижи сама за себе си, а несъмнено той не трябваше да я оставя в това състояние.

Разсеяно смъкна шлема си, натисна копчетата, които изключваха охладителното устройство на костюма, и огледа помещението. То беше голо с изключение на пръснатите тук-там неуместни човешки предмети — почти като помещението, в което самият той се бе появил отначало, само че тези предмети не бяха от „Джодръл Банк“. Плетен камъшен параван, няколко готварски прибора, нещо подобно на канцеларска сметачна машина, няколко книги — взе една от книгите и я прегледа бегло. Беше напечатана на груба хартия, а текстът се

състоеше от идеограми, може би китайски; ала той не владееше източни езици.

Маккрей знаеше, че „Джодръл Банк“ не беше единственият свръхсветлинен кораб в този отсек от пространството. Пътят до Бетелгейзе беше много оживен, както беше с всички пътища на свръхсветлинни кораби: почти всеки ден от някоя точка на Земята към някоя от нейните колонии заминаваха кораби, същото усилено движение имаше и в обратната посока.

Разбира се, ако разликата във времето при съобщенията не лъжеше, той вече не беше в тази част от небето; Бетелгейзе отстоеше само на няколкостотин светлинни години от Слънцето и субпространственото радио преодоляваше това разстояние за около 50 минути. Но може би жената беше от друг кораб, вероятно кораб от Сингапур или Токио, пътуващ по същия маршрут. Тя лесно би попаднала в капан така, както и той самият бе попаднал. И ако се събудеше, можеше да узнае от нея какво се е случило и по този начин да научи нещо, което би било от полза.

Макар че трудно можеше да се проумее каква полза би имало при тези абсолютно невиджани досега и неприятни обстоятелства.

Бръмченето от „Джодръл Банк“ започна отново: „Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей, Хъръл Маккрей, «Джодръл Банк» отговаря...”

Той намали силата на звука, ала не смееше да го прекъсне. Бе загубил представа за време и не можеше да определи кога ще отговорят на последното му съобщение. Трябваше непременно да чуе този отговор, когато дойдеше. А какво ставаше междувременно със съпленничката му?

Костюмът ѝ беше просто тънък работен модел, херметичен като неговия, но без здравата обшивка, която беше нужна, за да му се вградят реактивни двигатели. В него имаше достатъчно запаси от въздух и ограничено количество вода, но нито храна, нито аптечка за спешни случаи.

Разбира се, Маккрей притежаваше и едното, и другото. Това беше просто още една причина да не я изостави и да продължи нататък... ако впрочем можеше да намери някаква причина да предпочетете да върви в една посока вместо в друга и ако имаше щастието да се разтвори пак някаква стена, за да мине през нея.

Би могъл да ѝ инжектира някакво възбуждащо средство, мислеше си той. Но дали то щеше да подобри положението? Не по същество, заключи той със съжаление. Сънят беше потребност, а не лукс; нямаше полза да я събужда с химически средства, когато тялото ѝ показваше, че се нуждае от почивка, като отказваше да се събуди при повикване. Във всеки случай, ако не беше сериозно ранена, сигурно скоро щеше да се събуди сама.

Провери пулса и зениците; всичко беше нормално, нямаше указания за кръвоизлив или соматичен шок.

Толкова по въпроса. Поне бе взел едно просто решение, мислеше той с мрачна ирония. По този начин бе станал отново господар на собствената си съдба, а това бе възвърнало донякъде самочувствието му.

Може би щеше да успее да направи нещо повече. Защо например да не се опита да намери изход от това място?

По всяка вероятност нямаше да могат да останат тук неограничено време — ето първия факт, който трябваше да има предвид. Или въображението му беше развинтено, или миризмата на халогени беше малко по-силна. Във всеки случай нямаше гаранция, че това място ще остане обитаемо по-дълго от предишното, и той трябваше да се съобразява с обстоятелството, че запасът от въздух в един космически костюм не е неизчерпаем. Тези бърлози можеха да се окажат смъртоносна клопка.

Маккрей постоя, облегнат на дръжката на секирата си, питайки се доколко тук имаше разум и доколко паника. Знаеше, че най-голямото му желание сега е да се измъкне от това място, да види небе и звезди, да бъде там, където няма същества, които дебнат зад лъжливи ламперии на стени или надничат през телекамери, скрити в мебелите, и могат да го подмамят в клопка. Но имаше ли причина да вярва, че ще бъде по-добре някъде другаде? Дали това място не е нещо като вивариум, поддържан за неговото оцеляване — може би проникването на отровни газове и горещина в първото помещение не беше умишлено посегателство срещу безопасността му, а се дължеше на неизправност в екранирането, което единствено би могло да запази живота му?

Не знаеше, а и поради естеството на нещата не можеше да знае. Но колкото и да бе парадоксално, мисълта, че бягството може да увеличи опасността за него, засилваше още повече желанието му да

избяга. Той искаше да знае. Ако смъртта го чакаше извън това помещение, Маккрей беше готов да я посрещне — сега, докато беше все още физически в добра форма.

И докато все още не бе загубил разсъдъка си. Защото имаше предел на количеството явления, които можеше да натрупа в дъното на съзнанието си; рано или късно ще трябва да застане лице срещу лице с противоречията, загадките, страховете.

Но какво би могъл да направи с жената? Да речем, ще я носи, но можеше ли да носи и костюма ѝ? Не смееше да я вземе със себе си без костюм. Нямахше да ѝ направи услуга, като я потопи в друга отровна атмосфера и я гледа как умира, тъй като ѝ бе отнел единствената надежда за оцеляване. Но костюмът тежеше най-малко 50 фунта. Неговият — малко повече; момичето тежеше, да речем, 130. С такъв товар не би могъл да се справи, поне не повече от няколко десетки ярда разстояние.

Говорещият в шлема му каза внезапно:

— Хъръл Маккрей, тук е „Джодръл Банк“. Съобщението ти е прието. Сега насочваме и препредаваме сигнала ти. Чакай. След десет минути ще ти се обадим пак. — И с друг тон: — Бог да ти е на помощ, Мак. Какво се е случило с теб, дявол да го вземе?

Въпросът беше уместен. Маккрей изруга напусто, понеже не знаеше какво да отговори.

Със злорадство си представяше какво става на борда на „Джодръл Банк“ в това време. Във всеки случай не само той беше объркан. Те са сигурно в пълна безпътица. Що се отнася до тях, навигаторът им е бил в даден момент на поста си, а в следващия момент е изчезнал безследно. Това само по себе си беше голяма главоблъсканица; единственият начин да се измъкнеш от свръх-светлинен кораб в полет значеше самоубийство. Сигурно така са помислили, щом са разбрали, че е изчезнал, и са претърсили кораба, за да се уверят дали по някаква причина не блуждае в някой трюм или не е в безсъзнание в някоя стаичка след някакво трудно въобразимо нападение от друг член на екипажа. Навярно са помислили че някак, в момент на умопомрачение, си е навлякъл костюм — костюмът беше налице — и е скочил от някой люк. Но изключено бе да се връщат, за да го търсят. Вярно, биха могли да засекат субпространственото му радио, ако си бе служил с него. Но каква полза щяха да имат от това?

Първият въпрос, на който не можеше да се даде отговор, преди колко време е скочил. Дори и да знаеха това „Джодръл Банк“, който се движеше над 500 пъти по-бързо от скоростта на светлината, не можеше да бъде спрял за по-малко от десетина светлинни години. Не смееха да се надяват да се върнат дори приблизително на онова място в пространството, където той навярно бе скочил, и изобщо нямаше надежда да стигнат до някакво място, да се спрат, да огледат наоколо и да тръгнат отново — ускоренията бяха огромни, човекът — съвсем дребна прашинка.

И, разбира се, така или иначе, преди всичко той щеше да бъде мъртъв. Преминаването от свръхсветлинна скорост към нормалното пространство носеше мигновена гибел, ако не се намираш зад защитния екран на корабните машини.

Ето защо сигурно са се отказали от него и часове по-късно — или дни, защото той бе загубил всякакъв ориентир за време — те са получили съобщението му. — А какво ще правят след това?

Не знаеше. В края на краищата и самият той едва ли знаеше какво да прави.

Жената продължаваше да спи. Обратният път още беше открит. Душейки въздуха, той разбираше, че отровите в атмосферата непрекъснато прииждат. Отпред нямаше нищо освен голи стени и неразбория от безполезни уреди, разхвърляни по пода. Маккрей спокойно заключи съзнанието си и зачака.

Сигналят дойде най-последно.

— Мак, проверихме местоположението ти. — Гласът, напрегнат и треперещ, беше на капитан Тилингър. — Не зная как си попаднал там, но ако показанията на уредите не лъжат, ти си дяволски далеч. Местоположението е същото, както на обект Месие М-42, а разстоянието — приблизително — съответно. Около хиляда светлинни години от нас, Мак. Така или иначе, ти си отвлечен. Аз... аз...

Гласът се поколеба, неспособен да изрече това, което не искаше да приеме като факт, но и не можеше да го отрече.

— Мисля — успя да произнесе накрая, — че най-последно сме попаднали на ония свръхсъщества в Космоса, които ни озадачиха.

Отделните крайници на Наблюдателя трепереха от вълнение — и дори нещо повече от вълнение, защото се страхуваше. Мъчеше се да скрие от другите точно колко се страхуваше.

Помощникът му докладва:

— Вторият обект дойде в съзнание. Колко време искате да я държим така?

— Докато ви наредя. А какво става с главния обект?

— Не можем да кажем. Наблюдателю. Но вие излязохте прав. Изглежда, че той е установил връзка с други, и то чрез паранормални средства. — Наблюдателят долови ужаса в думите на помощника му. Той разбираше много добре този ужас. Едно е да работиш върху план, в който са залегнали паранормални сили, като теоретично упражнение. Съвсем друго е да ги видиш в действие.

Но имаше и по-сериозна причина за ужас и само Наблюдателят знаеше колко лошо беше положението. Той повика при себе си един от крайниците си и запечата на него доклад за напредъка на работата, който трябваше да се предаде на съвета. Прати го по въздуха през дългите лабиринти на съвета на своите сънародници, заповяда на помощниците си да продължат работата и се вгълби в мислите си, за да направи разбор на случилото се.

Тези две същества, владеещи сили в паранормалния — т.е. електромагнитния — спектър, изглежда бяха способни да оцелеят в подготовяните за тях обстановки. Това беше първата стъпка. Никой екип досега не бе работил така успешно. Не за пръв път изследователска група от неговата раса отвлечаше топлокръвно двуного същество от космически кораб, за да го изучи — тъй като силите им за действие, псионични по природа, работеха по неевклидовски методи, най-лесно им беше да установят контакт с екипажа на кораб в неевклидовото пространство на свръхсветлинните скорости.

Но за пръв път образците бяха оцелели. Наблюдателят направи разбор на работата, която бяха свършили до този момент с мъжкия екземпляр. Той се бе оказал неспособен да живее в нормални атмосферни условия на света на Наблюдателя, но в края на краищата така и можеше да се очаква, а и съществото с похвална бързина бе успяло да се измъкне от лошата обстановка. Сигурно бяха направили грешка, осветявайки му мястото, заключи Наблюдателят. Не знаеше доколко бе сбъркал, защото нито Наблюдателят, нито които и да било

други от неговата раса не бяха предполагали, че може да съществува „светлина“ от общ източник, осветяваща не само това, което съзнанието желае да види, но и несвързани със случая неща; всичките им сетива действуваха чрез мозъка и това, което за тях представляваше „светлина“, беше всъщност нещо като насочване на вниманието. Но макар че в случая нещо, което Наблюдателят не можеше да разбере, бе ударило на камък, образецът не бе пострадал сериозно от това. Образецът се намираше в добро състояние. Вероятно сега можеха да пристъпят към най-трудния тест — този, който щеше да им донесе успех или провал. Сигурно имаше начин да променят съществуването така, че пряката връзка да стане възможна.

Ами другият образец?

Наблюдателят би се намръщил, ако имаше на челото си мускули, които да изобразят такова изражение — или чело, на което изобщо да се изписва нещо. Опасността се криеше в женския образец. Неговите сънародници знаеха как да спотайват мислите си. А този явно не знаеше. Чудно как Старите не бяха срещали досега тези двуноги, които толкова небрежно съхраняваха излъчванията си — когато излъчваха въобще, разбира се, защото само малцина от тях, изглежда, притежаваха псионична способност, за която да заслужава да се говори.

Наблюдателят побърза да прогони тази мисъл от съзнанието си, защото възнамеряваше да даде на мъжкия образец именно такава способност.

И все пак сънародниците на Наблюдателя нямаха избор, тъй като бяха изправени пред катастрофа. Благодарение на връзката си със съвета Наблюдателят знаеше колко близка беше тази катастрофа. Щом един от изследователите от Групата за централните райони е изчезнал, можеше да се направи един-единствен извод: че Старите са ги открили. Те се нуждаеха от съюзници; нещо повече, имаха нужда от съюзници, владеещи електромагнитните сили, които правеха Старите толкова могъщи и страшни.

А можеха да намерят тия съюзници у мъжа и жената, които бяха изтръгнали от Космоса. Но в съзнанието на Наблюдателя имаше и една друга мисъл: ами ако и Старите са ги открили?

Наблюдателят взе решение. Не можеше да протака повече.

— Отворете пътя за повърхността — заповяда той. — При първа възможност закарайте двамата на място, където можем да работим.

Обектът, който капитан Тилингър бе нарекъл М–42, не беше непознат на Хъръл Маккрей. Това беше Голямата мъглявина в Орион, която в земните телескопи се виждаше като мъгляво петънце светлина, а фактически представляваше огромен нажежен газов облак. М–42 не беше външна галактика, както повечето мъглявини в каталога на Месие, но и не беше малка като единично слънце. Нейната водородна маса се разпростираше на десетки светлинни години. В нея се намираха и се развиваха множество горещи, ярки нови слънца, подхранвани от заобикалящия ги газ.

Нови слънца. Сред всички несъобразности, които гъмжаха около него, Маккрей отдели време да обмисли специално тази несъобразност. Слънцата в газовия облак на Орион спадаха към спектралната класа Б — млади слънца, на по-малко от една хилядна от възрастта на земното Слънце. Те просто не бяха съществували достатъчно време, за да имат стабилни планетни системи, а още по-малко планети, сами по себе си достатъчно стари, за да изстинат, да образуват сложни химически съединения и така с течение на времето да породят живот. Но той положително се намираше на някаква планета...

Но дали беше така?

Маккрей пое дълбоко въздух и още веднъж отърси мисълта си от безполезни гадания. Жената леко се размърда. Маккрей коленичи да я погледне, после, подтикнат от бърз импулс, отвори аптекката си, извади капсула с възбуждащо средство за една-единствена инжекция и я вкара внимателно в откритата вена на ръката ѝ.

След около две минути тя щеше да се събуди. Отлично, помисли си Маккрей; поне ще има с кого да говори. Само дано успееш да се измъкнат от това място. Ако и сега се отвореше някаква врата, както бе станало с другата врата, и...

Той се спря, вторачен.

Да, имаше друга врата. И то отворена.

Той усети, че се олюлява, протегна ръка и разбра, че... дали пада? Или плува? Във всеки случай се движеше към вратата, но не

като че го влачат, не че върви, а несъмнено, и то доста бързо, се движи нататък.

Нозете му не докосваха земята.

Не беше по собствено желание. Намеренията му нямаха нищо общо с това. Носеше се напред, но не докосваше нищо и ни най-малко не забавяше движението си. Съпротивляваше се инстинктивно, но после разумът му взе връх и той се спря.

Тялото на жената се вдигна от пода пред него. Тя все още беше в безсъзнание. От безразборната купчина на пода се вдигна и лекият ѝ космически костюм; костюм и момиче плуваха пред него, към вратата и навън.

Маккрей извика и се опита да се завтече подире им. Нозете му се влачеха и, разбира се, не докосваха нищо, но му се струваше, че се движи по-бързо. Жената и костюмът ѝ изчезваха зад един завой, но той беше точно зад тях.

Усети отново миризмата на газове. Вдигна визьора на шлема си и се хвърли към момичето, по чудо успя да я улови с една ръка и като се напрегна, сграбчи костюма с другата.

Напъхването ѝ в костюма беше трудна, неудобна работа, като обличане на кукла, твърде голяма за дрешките си, но той успя, затвори шлема ѝ, видя как гъвкавите части на костюма ѝ се издуха леко, когато автоматичните регулатори на налягането го напълниха с въздух.

Задвижиха се, все по-бързо и по-бързо, докато стигнаха до някакъв голям портал и излязоха под ослепителния блясък на подобно на разтопена мед небе.

В кръг се бяха събрали двайсетина или повече от сънародниците на Наблюдателя. Разбира се, Маккрей не знаеше, че те са сънародници на Наблюдателя. Не знаеше дори, че са живи същества, защото им липсваха всички особености на животните, с които бе свикнал. Нямаха очи. Нямаха лица. Отделените им крайници, които се мятаха насамнатам привидно без определена цел, като че ли нямаха никаква връзка с неправилните сфери — техни притежатели.

Жената се изправи на нозе, клатушкайки се, визьорът ѝ гледаше към съществата. Маккрей чу сподавено възклицание в слушалките на костюма си.

— Добре ли сте? — запита той рязко.

Голямото кристално око се завъртя да го погледне.

— Аха, мъжът, който ми говореше. — Гласът ѝ беше напрегнат, но сдържан. Акцента го нямаше; тя се владееше напълно. — Аз съм Ан Мей-Линг от „Уумара“. Какви са... тия?

— Нашите похитители, предполагам — каза Маккрей. — Видът им никак не е привлекателен, нали?

Тя се засмя треперливо, но не отговори. Съществата, изглежда, чакат нещо, помисли си Маккрей, ако наистина са същества, а не машини или... или каквото биха могли да очакват да намерят, в случай че попаднеш — което му се струваше невъзможно — на някаква невероятна планета на неизследвано слънце. Той докосна успокоително шлема на жената и с вдигнати ръце закри към чуждоземците.

— Здравейте — каза той. — Аз съм Хъръл Маккрей.

Зачака.

Полуизвърна се, докато жената го наблюдаваше.

— Не зная какво да правя по-нататък — призна той.

— Седнете — каза внезапно жената. Маккрей се втренчи в нея. — Не, трябва! Те искат да седнете.

— Не чух... — подзе той, после повдигна рамене. Седна.

— А сега легнете изпънат и отворете визьора си.

— Тук ли? Слушайте... Ан... мис Мей-Линг, не си спомням точно как се назовахте! Не усещате ли горещината? Ако отворя визьора си...

— Но трябва. — Тя говореше много уверено. — Това е „син фо“ — как му казвате вие, — телепатия, мисля. Но аз мога да ги чувам. Те искат да отворите визьора си. Не, това няма да ви убие. Те съзнават какво вършат.

Тя се поколеба, после произнесе не толкова уверено:

— Те се нуждаят от нас, Маккрей. Има нещо... не съм сигурна, но не е лошо. Нуждаят се от помощ и смятат, че вие можете да им я дадете. Затова отворете шлема си, както желаят, моля ви.

Маккрей затвори очи и направи гримаса, но нямаше изход; нищо по-хубаво не можеше да му хрумне. А впрочем, помисли си той, би могъл много бързо да го затвори пак, ако тези същества са намислили нещо лошо.

Съществата се задвижиха решително към Маккрей и той се видя пленник на цяла дузина неприкрепени ръце. Изненадан, той се

задърпа, но беше безполезно; не, нямаше да може да затвори отново визъора си!... Горещината обаче бе станала поносима. Те някак го предпазваха от нея.

Един тънък крайник, подобен на неприкрепените ръце, но много по-малък, се изви във въздуха към него, поколеба се над очите му и проточи нещо още по-тънко, нещо толкова малко и толкова близко, че Маккрей не можеше да съсредоточи погледа си върху него. То се движеше бавно към лицето му.

Жената говореше сякаш на себе си:

— Това, от което се боят, е... далеч, но... олеле! Боже мой!

Екна страшен, силен писък, но Маккрей не беше напълно сигурен, че го чу. Може да бе извикал самият той, защото това тънко, плаващо във въздуха нещо бе намерило лицето му и ровеше дълбоко навътре, и болката беше невъобразима.

Болката беше невероятна.

По-лоша от всичко друго, което бе чувствувал досега, и се засилваше... а после изчезна.

Маккрей нямаше как да разбере какво бяха направили кълбовидните чуждоземци с мозъка му. Знаеше само, че бе отворена една врата. Дръпна се непрозрачна завеса. Той се бе освободил от тялото си.

Беше нещо повече от свободен: разтегнат, увеличен, разширен. Намираше се вътре в тялото на чуждоземец, и чуждоземецът беше в него. Намираше се същевременно извън двамата и ги гледаше.

Маккрей никога в живота си не бе изпитвал такова нещо. Това положение дори нямаше близко подобие. Бе държал жена в прегръдките си, съставляваше част от едно семейство, бе изпитвал заедно с други младежкото чувство на изследване, което се поражда у малки, енергични групи: тия бяха сравненията, които му идваха наум. Но това беше много повече от всяко от тия неща. Той и чуждоземецът — той и, както започна да схваща, няколко чуждоземци — бяха почти неразделно смесени един с друг. И все пак бяха отделни, както всяка нишка в кълбо цветна прежда е впримчена, омотана и преплетена с другите нишки, и все пак кълбото запазва целостта си. Той беше вътре и сред много умове, и същевременно вън от всички тях.

Маккрей си мислеше: „Сигурно така се чувствава бог.“

Наблюдателят би се засмял — ако имаше устни, ларинкс или уста, с които да се смее. Би се разсмял от искрено ликуване и наистина помощникът му изтълкува марионетното потрепване на отделените му крайници като вик на тържество. „Успяхме! — извика помощникът, заразен от радостта му. — Планът ни сполучи!“

— Постигнахме дори нещо повече — ликуваше Наблюдателят. — Върви при контрольорите да им докладваш. Предай съобщението на изследователите на Централните райони. Поддържай нужните за чуждоземеца налягане и температура...

— А вие, Наблюдателю?

— Аз отивам с него — навън! Отивам да му покажа какво ни трябва!

Наблюдателят. Маккрей разбра, че това е неговото име — името на съществото, най-близко до него, този, който по някакъв начин бе обработил предния му мозък и бе освободил съзнанието от затвора — черепа му. „Наблюдател“ не беше дума, а образ, и в образа виждаше същество, неприятно по физическа форма, но с инстинкти и надежди, достатъчно близки до неговите, за да се получи допирна точка.

Виждаше дори нещо повече. Този Наблюдател се мъчеше да го накара да се движи. Да действа по-нататък. Да дойде с него...

Маккрей позволи да бъде воден и изведнъж се озова не само извън собственото си тяло, но и извън всички други тела. Беше свободен в пространството.

Съществото, което се бе родило от Хъръл Маккрей, сега беше по-голямо от слънце. Той можеше да вижда навред около себе си чудото и красотата на големия газов облак, в който се намираще тялото му, на малка планета на някаква незначителна звезда. Чувството му за време не бе се променило в сравнение с по-рано — можеше да брои пулса на собственото си тяло, който продължаваше да тупа в ухото му, колкото и далеч да беше то, — но освен това виждаше и неща, страшно бавни и огромни. Можеше да вижда движението на валмата газ в облака, които светлинното налягане изтласкваше навън. Можеше да чува неумолимите еманации, когато йон се сблъскваше с летящ йон. Можеше да вижда големите сини нови слънца, които се провираха

през облака, черпеха сила от разсеяния замърсен водород, от който беше съставена мъглявината Орион, и оставаха подире си сравнително чисти „дупки“. Можеше да вижда вътре в самия газ и през него. Можеше да забелязва всяка звезда и газообразна комета и да съзерцава хармоничното великолепие на галактиката от звезди и на света от галактики отвъд нея.

Невидимото същество до него го подканяше да се взре отвъд, в един по-гъст, по-богат район от слънца. Маккрей, неуверен в силите си, се протегна към него — и се отдръпна.

Там имаше нещо ужасяващо, нещо студено и неспокойно, което следеше приближаването му с очите на притаена пантера, дебнеща сърна.

Маккрей знаеше, че съществото до него изпитваше същия ужас. Той беше благодарен, когато Наблюдателят му позволи да отвърне поглед от централните купища и да се върне в непосредствена близост до своето тяло.

Като детска играчка под умалителна лупа Маккрей можеше да вижда планетата, която бе напуснал.

Но това не беше планета. Не беше планета, а голямо неправилно метално кълбо с шуплеста повърхност като медна пита или мравуняк. Би я помислил за кораб, макар и огромен, ако имаше машини или уреди... Да. Наистина беше кораб. Наблюдателят до него свидетелствуваше, че тези същества не се нуждаеха нито от едните, нито от другите, поне в земния смисъл. Те самите бяха машини и енергията им задвижваше материята независимо от намесата на друга материя. Те самите представляваха уреди, тъй като вече усещаше силата им, която сега беше достъпна и за самия него.

Мигновено колебливо упражнение и Маккрей държеше „планетата“ на дланта си — не на действителна длан, не в действителна ръка, но все пак тя беше там, пред очите му. Погледна я отгоре, после отвътре и съзря във вътрешността гнездата със сънародници на Наблюдателя, откри помещението, в което бе докаран, проследи пътя си до повърхността, видя собственото си тяло в космически костюм, видя до него провисналия костюм, в който се бе намирало тялото на непознатата...

Костюмът беше празен.

Костюмът беше празен и в момента, когато установи това, Маккрей чу страшен протяжен вик — не в ушите си, а в съзнанието си — от заобикалящите го чуждоземци. Костюмът беше празен. Те бяха установили това едновременно с него. В това имаше нещо нередно и опасно: затова бяха ужасени.

Съществото-спътник до него се отдръпна в пустотата. След миг Маккрей се озова отново в собственото си тяло и свързващите крайници го пуснаха.

V

На няколкостотин светлинни години далеч „Джодръл Банк“ наваксваше загубеното време по маршрута си към Бетелгейзе.

Хъръл Маккрей опипваше дългия път от Слънцето до Бетелгейзе със сетивата си, които не бяха нито очите, нито осезанието му, но това нямаше значение. Най-после го намери. Гигантският кораб, най-бързият и най-големият от звездолетите на човечеството, му се струваше като едва пълзяща буболечка.

На него имаше приятели и нещо друго — нещо, от което тялото му се нуждаеше — въздух, вода и храна. Маккрей не знаеше какво щеше да стане с него, ако докато съзнанието му блуждаеше между звездите, тялото му умреше. Но и нямаше желание да узнае това.

Маккрей не се бе опитал да движи материалното си тяло, но благодарение на стореното с мозъка му сега можеше да върши всичко, което беше по силите на сънародниците на Наблюдателя. Както те го бяха пренесли от кораба до планетата, така и той бе в състояние сега да прехвърли тялото си обратно от планетата на кораба. Напъна мозъчните си мускули, които никога досега не бе използвал, и след миг тялото му се тръсна на пода на наблюдателната кабина на „Джодръл Банк“. След още един миг се озова в тялото си, отвори очи и се взря в учуденото лице на Крис Сторър, неговия помощник-навигатор.

— Боже небесни — прошепна Сторър, — ти ли си!

— Аз съм — отговори Маккрей прегракнало, през засъхнали и напукани устни, зае седнало положение и опита мускулите на тялото си. То го болеше. Беше капнал от умора. — Моля те, помогни ми да се измъкна от този костюм.

Маккрей установи, че никак не е лесно да бъде отново дух в тяло. Времето бе спряло за него. Той се бе реял с часове по звездните пътища с освобождения си дух, но докато душата му беше освободена, тялото му там, на „планетата“ на Наблюдателя, бе продължавало бавния си метаболизъм, системното изяждане на собствените си тъкани, неизбежното си придвижване към смъртта. Когато се върна в

него, установи, че пулсът му е променчив, а дишането му — повърхностно. Глад стържеше стомаха му. Мускулите го боляха.

Каквото и да бе станало в душата му, ясно беше, че тялото му щеше да умре, ако стоеше още дълго време ненахранено и занемарено. Затова го бе пренесъл обратно на „Джодръл Банк“. Изправи се, но отбягваше въпросите на Крис.

— Дай ми нещо за ядене, а после да се почистя малко. — (Бе установил, че тялото му вони). — Тогава ще ти разправа всичко, което искаш да знаеш — на теб, на капитана и на останалите, които желаят да слушат. И освен това ще трябва да пратим съобщение до Земята, понеже е важно... Но, моля те, ще го разкажа само веднъж. Тъй като — премълча това — може да нямам време да го повторя.

Защото ония студени и кръвожадни същества в скупчените вътрешни слънца се бяха пресегнали така небрежно, както мечка измъква съомга от поток, и отскубнали непознатата жена от планетата на Наблюдателя. Те можеха да се пресегнат навсякъде в галактиката, където витаеха мислите им.

Лесно можеха да го проследят дотук.

Хубаво беше да си отново човек и Маккрей ревеше от болка и радост, докато струята на душа като ледени иглици прочистваше тялото му. Излапа огромните блюда с бифтеци и картофи, които корабната кухня избута пред него, и пи изстудено мляко и димящо черно кафе в сменящи се еднопинтови канички. Маккрей се остави да бъде прегледан от корабния лекар и се смя на изражението в очите на този човек.

— Зная, че съм малко разнебитен — каза той. — Но това няма значение, докторе. Можете да ме държите в лазарета колкото време си искате, след като поговоря с капитана. Пет пари не давам за това. Разбирате ли, аз няма да бъда там... — и се засмя още по-гръмогласно, но не обясни.

Един час по-късно, с пълен стомах и с нещо от спринцовката на лекаря в кръвния си поток за избистряне на мозъка, той се намираще в капитанската каюта и се мъчеше да разкаже със смислени думи невероятната история на (както бе установил) осемте дни след отвличането му от кораба.

Гледайки корабните офицери, добри приятели, другари в десетки отпуски на някоя планета, Маккрей заговори, запъна се и за миг се затрудни да намери думи. Беше толкова невероятно, че не можеше да го опише. Как да ги накара да разберат?

А се налагаше да разберат. Нелепи или не, нелепите факти трябваше да им бъдат обяснени. Колкото и смешно да зяпаха, те бяха умни хора. Щяха да се противят, но накрая щяха да разберат.

Превъзможна затруднението си, като им разправи ясно и просто всичко, което се бе случило, без да ги гледа в лицата и без да чака въпросите им. Разказа им за Наблюдателя и за помещението, в което бе попаднал. Разказа им за възрозовата светлина, показваща само това, върху което съсредоточаваше вниманието си — и им обясни всичко, макар че отначало не го бе разбрал: за сънародниците на Наблюдателя и как целият техен сетивен свят е създаден от това, което хората наричат екстрасензорно възприемане, където „светлината“ е просто фокусиране на мисълта, но тя не вижда материалните предмети, към които не е насочена. Разказа им за жената от другия кораб и за жестокото хирургическо посегателство върху мозъка му, което му бе открило цяла вселена. Обеща, че тази вселена ще се открие и за тях. Разказа им за смъртната, неznайна опасност за сънародниците на Наблюдателя — и за самите тях, — скрита в центъра на галактиката. Разправи им как жената бе изчезнала и им каза, че сега тя е мъртва — убита от Старите от Централните райони — щастие за нея, обясни Маккрей, щастие и за всички тях, защото, макар че дори в смъртта мозъкът ѝ щеше да издаде някои от своите тайни, ако беше жива, той щеше да служи за пътеводител на Старите и те щяха да се нахвърлят върху тях.

Не изчака да реагират.

Обърна се към корабния лекар:

— Докторе, сега аз съм изцяло на ваше разположение, тялом и духом... не, само тялом!

И ги остави, за да заплува отново в пространството.

За толкова кратко време Маккрей си бе представял това като живот или един вид междуцарствие. Той се издигна нагоре и настрани, погледна назад и видя само корабния лекар, който скочи напред да

улови бездушното му тяло, докато то падаше, а после се озова отново в междузвездното пространство.

Тук, между земното Слънце и Бетелгейзе, пространството беше чисто, сурово и студено, нямаше разсеян газов облак, нямаше нови, растящи слънца. Той „гледаше“ към света на Наблюдателя, но се колебаеше и размишляваше.

Рано или късно трябваше да погледне още веднъж враждебните същества, които го бяха наблюдавали от Централните райони. И по-добре това да станеше още сега.

С изострени възприятия той се устреми към центъра на галактиката.

Мисълта е по-бърза от светлината. Съзнанието на Маккрей изминаваше светлинни хилядолетия за един миг. То прескачашеменящото се празно пространство между спиралните разклонения, провираше се през прашни облаци, навлезе в компактната централна галактична сфера, на която нашият земен сектор от галактиката е само далечен и маловажен придатък. Тук един голям кълбовиден куп от слънца се струпваше около един общ център на притегляне. Маккрей се сви до размерите на човешко тяло и загледа с почуда. Слънцето на човечеството се намираще в едно тънко, разтегнато разклонение, рядко населено според звездните мащаби; ако Земята се въртеше около едно от тези струпани нагъсто слънца, колко различна картина на небето щеше да се разкрива пред древните пастири! Докато от Земята очите на човека имат щастието да наброят хиляда звезди на зимното небе, тук те бяха десетки хиляди, достатъчно ярки, за да бъдат Сириус или Капела на дъното на една атмосферна яма като земната — общо десетки милиарди слънца, въртящи се близо едно до друго, тъй че звезда се среща със звезда на разстояния, едва ли по-големи от разстоянията между планетите. Най-близката звезда, съседка на земното слънце отстои на четири светлинни години. Нито едно слънце в тази гъста, въртяща се централна маса не се намира дори на една светлинна година от съседа си.

Тук имаше слънца, които са блестели със зряла, постоянна светлина, когато земното Слънце е било само свиваща се маса от водород, а планетите им са изстинали и са родили живот, преди в падините на Земята да са се събрали първите горещи капчици, дали началото на моретата.

На тези древни светове съществуваше живот.

Маккрей не бе разбрал всичко, което Наблюдателят се бе опитал да му предаде, но бе доловил ужаса в мислите на Наблюдателя. Сънародниците на Наблюдателя избягали от тези древни светове преди хиляди години — избягали и се скрили в центъра на Орионовия газов облак, който представлявал свят и всичко за тях. Но и там не били в безопасност. Знаели, че с време Старите ще ги намерят. И именно този страх ги карал да отвличат човеци, търсейки съюзници във войната, която не можела да бъде отлагана вечно.

Сънародниците на Наблюдателя бяха същества на мисълта. Човекът владееше физически сили — „паранормални“ за Наблюдателя, както телепортацията и четенето на мислите бяха „паранормални“ за Маккрей. Старите бяха овладели и едното, и другото.

Маккрей се спря на границата на звездния куп и зачака да го обземе презрителна омраза. Тя дойде и той се отдръпна на хиляда светлинни години, преди да успее да се спре.

Борбата със Старите нямаше да бъде лека — ала времето можеше да работи в полза на човешкия род. Той вече владееше електромагнитния спектър, а водородният синтез беше в състояние да действа със силата на слънца. С помощта на Наблюдателя — и със собствени сили — Човекът щеше да освободи и съзнанието си, а може би и Старите щяха да се озоват пред противник, могъщ като самите тях.

Той се отдръпна от Централните райони, без да се страхува вече, и пожела да види планетата на Наблюдателя.

Тя бе изчезнала.

Сините слънца, които си пробиваха път през големия газов облак, помитаха нагоре водородната си храна, несмущавани от планети. Самите те бяха толкова млади, че не можеха да имат твърди спътници, а и обсебеният свят на Наблюдателя отново се бе преместил, така че сега бяха останали сами.

Изчезнали!

За миг тази мисъл го хвърли в паника. Маккрей разбираше какво са направили. Най-голямата надежда на Наблюдателя беше да намерят друга раса, която да застане между неговия народ и Старите. И те я бяха намерили!

Сега светът на Наблюдателя можеше да се скрие отново и да чака, докато други водят битката вместо него.

С лице, широко цели светлинни години, с мозък, съставен от частици в ефира, Маккрей се усмихваше горчиво.

— Може пък да са взели правилно решение — мислеше си той.
— Може да бъдат просто наблизо, когато настъпи решителният час.

И потърси отново „Джодръл Банк“ и тялото си, готвейки се да стане пак човек... и да научи себеподобните си как да станат богове.

Издание:

Фредерик Пол. Тунел под света

Разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1985

Библиотека „Галактика“, №69

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: Светослав Славчев

Преведоха от английски: Борис Миндов, Виолета Чушкова

Редактор: Гергана Калчева-Донева

Библиотечно оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Ани Иванова

Американска, I издание

Дадена за набор на 25.VII.1985 г. Подписана за печат на 18.XI.1985 г.

Излязла от печат месец ноември 1985 г. Формат 70×100/32. Изд. №1904. Цена 1,50 лв.

Печ. коли 18. Изд. коли 11,66. УИК 11,52 ЕКП 95366 21431/5637–301–85

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

4820(73)-32

© Светослав Славчев, съставител, предговор, 1985

© Виолета Чушкова, Борис Миндов, преводачи, 1985

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1985

c/o Jusautor, Sofia

© Frederik Pohl, 1975. The best of Frederik Pohl

Ballantine Books, New York

© Frederik Pohl, 1966. Digis and Dastards

Corgi Books, London

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.